

Studenterna i Sverige
Studs
Arbetsrapport nr 2
www.hsv.se/verksamhet/statistik/studs

Nittiotalets studenter

Bakgrund och studiemönster

av Lars Brandell

Nittiotalets studenter

Bakgrund och studiemönster

av Lars Brandell

Studenterna i Sverige

StudS

Arbetsrapport nr 2

www.hsv.se/verksamhet/statistik/studs

Högskoleverket 1998

StudS (Studenterna i Sverige) är ett projekt inom Högskoleverket. StudS skall beskriva *de studenter som idag finns vid universitet och högskolor i Sverige*; deras tidigare utbildning och studier; hur länge som de läst vid universitet och/eller högskola; eventuella studieuppehåll och byten av inriktning; deras mål och planer inför studierna; deras privata situation; civilstånd och familjesituation i övrigt. Vidare studeras yttre faktorer som påverkar studierna och som kan vara viktigt för uppläggningsen av utbildningen: Arbete eller ej vid sidan om studierna; bostad och bostadsort i förhållande till studieorten; tidsanvändning för studierna m.m. Andra områden som studeras är studenternas liv utanför studierna, vad de gör på fritiden och deras intressen i övrigt.

Mera om StudS kan läsas på hemsidan: www.hsv.se/verksamhet/statistik/studs

Inom StudS har hittills utkommit följande arbetsrapporter

- Lars Brandell och Claes Petri: *Studenterna höstterminen 1995 – några basdata*. (Studenterna i Sverige, arbetsrapport nr 1. Högskoleverket, 1996)
- Sara Brandell och Helena Höög: *Med studenternas egna ord. Svaren på två öppna frågor i en enkät hösten 1996 till studenter i Sverige*. (Studenterna i Sverige, arbetsrapport nr 3. Högskoleverket, 1998)
- Karin Agélii: *6 studenter – deras liv, upplevelser av studierna och förhoppningar inför framtiden*. (Studenterna i Sverige, arbetsrapport nr 4. Högskoleverket, 1998).
- David Wästerfors: *Studiestarten som ett äventyr – Rationalitet, slump och nödvändighet inför högskolestudierna samt Appendix: Vägen till studierna – Korta porträtt av 24 studenter* (Studenterna i Sverige, arbetsrapport nr 5. Högskoleverket, 1998).

Nittioalets studenter, Bakgrund och studiemönster

Producerad av Högskoleverket maj 1998

Studenterna i Sverige (StudS), Arbetsrapport nr 2

ISBN 91-88874-03-6

Innehåll: Lars Brandell

Form: Informationsavdelningen, Högskoleverket

Tryck: Högskoleverket, Stockholm, juni 1998

Innehållsförteckning

Förord	7
1 Inledning	9
2 Rapportens huvudresultat	11
Ålder och kön	11
<i>Fler kvinnor än män läser i högskolan</i>	11
<i>Olika åldersfördelning mellan män och kvinnor</i>	11
En internationell jämförelse	12
<i>Sverige hade 1994/95 internationellt sett få unga studenter. Samtidigt hade vi många äldre studenter. Sammantaget var dock antalet studenter i förhållande till folkmängden mindre i Sverige än i många andra länder</i>	12
<i>Sverige har få studerande i åldern 19–21 år. Det är stora skillnader mellan andelen som studerar av 18 åringarna respektive av 19-åringarna</i>	12
<i>Utbyggnaden av utbildningen i Sverige fortsätter</i>	13
Studenternas fördelning på olika högskoletyper	13
<i>Fördelningen kvinnor/män varierar mellan olika högskolegrupper</i>	13
<i>Fackhögskolornas studenter är yngst. Ändå är många över 30 år.</i>	14
Studenterna sociala bakgrund	14
<i>Hälften av alla studenter har föräldrar som tillhör ”mellangruppen”</i>	15
Tidigare studier	16
<i>När började man studierna?</i>	17
<i>Uppehåll i studierna</i>	17
<i>Examina från högskoleområdet</i>	18
<i>Deltidsstudenter</i>	18
<i>Kommentarer</i>	18
Icke-traditionella studenter	19
<i>Nära hälften av alla studenter är icke-traditionella. Kvinnorna är i majoritet bland de icke-traditionella studenterna</i>	19
<i>Icke-traditionella studenter finns vid alla högskoletyper</i>	20
<i>De flesta icke-traditionella studenter är över 25 år</i>	20
<i>Icke-traditionella studenter med olika social bakgrund</i>	20
<i>Kommentar</i>	20
Slutsatser och diskussion	21
<i>Stor spridning av bakgrundsvariablerna</i>	21
<i>Varför blir det som det blir?</i>	21
<i>Mönstret</i>	23
<i>Vidgade uppgifter för den högre utbildningen av idag</i>	23
3 Antal, ålder och kön	25
Åldersfördelning	25
Fördelningen kvinnor/män	25
Förändringar under tioårsperioden 1985–1995	26

<i>Antal</i>	26
<i>Kvinnor/Män</i>	28
Andelen studenter av befolkningen i olika åldersklasser (deltagarfrekvensen)	28
En jämförelse med andra länder	31
<i>Sverige hade 1994/95 internationellt sett relativt få studenter</i>	31
<i>Sverige hade 1994/95 internationellt sett många ungdomar i åldern upp t.o.m. 18 år och få i åldern 19–21 år i utbildning</i>	32
<i>Utbyggnaden av utbildningen i Sverige fortsätter</i>	34
4 Studenternas fördelning på högskoletyper	35
En gruppering av högskolor/universitet	35
Fördelning på kön och ålder	36
<i>Fördelningen kvinnor/män</i>	36
<i>Åldersfördelning</i>	37
Kommentarer	38
5 Studenternas sociala bakgrund	39
Fördelning av studenterna efter den sociala bakgrunden	39
Den sociala bakgrunden för studenter i olika åldersgrupper	41
Den sociala bakgrunden för studenter vid olika högskoletyper	42
Sammanfattning	43
6 Studenternas tidigare studier	45
När och vid vilken ålder började man högskolestudier?	46
<i>Tre studenter av fem hösten 1995 hade börjat studierna vid 21 års ålder eller tidigare</i>	46
<i>Nybörjare</i>	48
<i>Mellan 15 och 20 procent av kvinnorna vid universitet, mindre och medelstora högskolor och vårdhögskolor hade börjat högskole- studier mer än tio år tidigare</i>	48
<i>Andelen av studenterna som börjat högskolestudier vid unga år varierar mellan högskoletyperna</i>	49
<i>Äldre studenter</i>	50
<i>Kommentar</i>	50
Under hur många terminer har man studerat?	51
Hur många har gjort uppehåll i studierna?	52
<i>Många studenter har gjort uppehåll i sina högskolestudier</i>	53
<i>Vid alla typer av högskolor finns det studenter som tidigare varit borta från högskolestudier under en sammanhängande period omfattande tre eller flera terminer</i>	54
<i>Kommentar</i>	55
Examina	56
<i>Många studenter har redan examen från universitet eller högskola</i>	56
<i>Studenter med examen finns vid alla högskoletyper</i>	57
<i>På alla högskoletyper dominerar "gamla examina" bland kvinnorna</i>	58
<i>Nära 40 procent av de studenter som är mellan 35 och 39 år har redan en examen från universitet eller högskola</i>	59

<i>Kommentar</i>	59
Studietakt	60
7 "Icke-traditionella" studenter	63
"Nya studerandegrupper"	63
Icke-traditionella studenter	64
Definition av traditionella studenter.	65
Definition av icke-traditionella studenter	66
Fördelningen av traditionella och icke-traditionella studenter på olika åldrar och bakgrundsgrupper	67
<i>Åldersfördelning</i>	67
<i>Traditionella och icke-traditionella studenter med olika social bakgrund</i>	68
Hur ser de icke traditionella studenterna ut?	68
<i>Olika kriterier</i>	68
Kommentar	70
Bilaga 1 – Högskoleregistret	71
Bilaga 2 – Hur många studenter studerar på heltid och hur många studerar på deltid?	73
Utgångspunkter	74
Studietakt	74
Beräkning av studietakten för en viss student	76
Deltid	76
	77
Bilaga 3 – Tabeller	79

Förord

Inom ramen för Högskoleverkets projekt Studenterna i Sverige (StudS) publiceras en rad arbetsrapporter med delresultat från utredningens olika undersökningar. Denna arbetsrapport *Nittiotalets studenter – bakgrund och studiemönster* baseras på en bearbetning av de uppgifter som finns i högskoleregistret om de studenter som fanns vid svenska universitet och högskolor hösten 1995.

Rapporten baseras till större delen på ett mycket omfattande datamaterial i form av en avidentifierad databas över alla studenter som var registrerade under höstterminen 1995 – i allt 246 002 personer. Databasen togs fram av Hans-Erik Olsson vid Statistiska Centralbyrån. Struktureringen och bearbetningen av datamaterialet (med hjälp av SAS-systemet) har till största delen gjorts av min kollega vid Högskoleverket Claes Petri, som också lärt mig allt jag kan om hur man använder SAS-systemet. Utan Hans-Eriks och Claes insatser hade denna arbetsrapport aldrig kommit till.

Denna rapport har i flera versioner diskuterats av referensgruppen för StudS¹, som också kommit med många värdefulla synpunkter både på analysen och på presentationen av det omfattande materialet. Ansvaret för de brister som kan finnas i rapporten, liksom för de slutsatser som dras i den, får jag dock själv ta på mig.

Stockholm i juni 1998

Lars Brandell

Projektledare för
Studenterna i Sverige.

¹ Till Studs finns en referensgrupp betående av Statistikchef Ronnie Andersson, (SCB), Seniorutredare Lisbet Berg, (NIFU och FAFO, Oslo), Forskningsledare Thomas Fürth, Institutet för framtidsstudier, Docent Annika Lundmark, Enheten för utveckling och utvärdering, Uppsala universitet. Fil. stud, Helene Lindstrand, Högskolan i Växjö, Universitetslektor Anders Persson, Sociologiska Institutionen, Lunds universitet, Doktorand Lari Pitkä-Kangas Institutionen för idéhistoria, Umeå universitet, Fil stud. Carin Sjöström, Stockholms universitet och Professor Olof Wärneryd, Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi, Lunds Universitet.

I Inledning

Syftet med projektet Studenterna i Sverige (StudS) är att beskriva studenterna vid svenska universitet och högskolor. Utgångspunkten är att studenter inte bara har ett liv som högskolestuderande utan att det vid sidan av studierna finns en rad förutsättningar och omständigheter som påverkar studierna och tillvaron som student². Om man inte tar hänsyn till detta finns risken att utbildning och undervisning inte fungerar som tänkt. Detta gäller både lokalt på högskole- och institutionsnivå och centralt. I projektet Studenterna i Sverige är utgångspunkten i första hand behovet på central nivå av kunskaper om dagens studenter och deras situation.

StudS material hämtas från flera källor:

- Uppgifter från högskoleregistret om studenterna höstterminen 1995.
- En enkät bland ett urval av de studenter som var inskrivna höstterminen 1996.
- Intervjuer med studenter som läste höstterminen 1997.

Denna delrapport baseras på SCBs högskoleregister. Syftet är att skapa en bild av studenterna hösten 1995, deras bakgrund och tidigare studier. Framställningen blir med nödvändighet deskriptiv och resultaten gäller studentpopulationen i dess helhet eller olika delgrupper i den. En beskrivning av de uppgifter som finns i högskoleregistret ges i bilaga 1.

Ur högskoleregistret kan man få uppgifter om studenternas ålder, kön och deras fördelning på olika högskolor och högskoletyper³. Vi har också låtit SCB göra en samkörning med folk- och bostadsräkningen för 1980 för att så långt det är möjligt kartlägga studenternas sociala bakgrund⁴. Dessutom har vissa kompletterande data hämtats från OECD-statistik (Education at a Glance, 1997).

Högskoleregistret kan också ge ett underlag för att beskriva studenternas tidigare studier. I första hand har vi ägnat oss åt frågor om hur länge man studerat, om man gjort avbrott eller uppehåll i studierna och om studieresultaten i form av avlagda examina⁵.

² Med student menas här alla personer som bedriver studier på grundutbildningsnivå inom det svenska högskolesystemet, oberoende av dessa studiers inriktning eller omfattning.

³ I en tidigare arbetsrapport från StudS, också baserad på SCB:s högskoleregister, har redovisats data om studenternas ålder, kön och fördelning på olika universitet och högskolor. Se: Brandell, Lars och Petri, Claes: *Studenterna höstterminen 1995 – några basdata*. (Studenterna i Sverige. Arbetsrapport 1. Högskoleverket, 1996.)

⁴ Socioekonomiska uppgifter om föräldrarna till dagen studenter kan i stort sett bara fås fram för dem som idag är under 35 år.

⁵ Högskoleregistret innehåller inga fullständiga uppgifter om studieresultat t.ex. i form av avlagda poäng under en viss period. Sådana uppgifter har tillkommit först fr.o.m. höstterminen 1993, och då enbart för studieresultaten från de universitet och högskolor som använder LADOK-systemet.

I denna rapport är det i första hand fem frågeställningar som behandlas:

1. Vilka är dagens studenter? Det gäller t.ex. frågor om ålder, fördelning på kvinnor och män eller den sociala bakgrunden (i den mån denna kan fås fram ur olika dataregister).
2. Har vi i Sverige många eller få studenter i ett internationellt perspektiv och hur ser den svenska studentpopulationen ut jämfört med andra länder?
3. Hur fördelas studenterna på de fyra stora högskolegrupperna (universitet, fackhögskolor, mindre och medelstora högskolor och vårdhögskolor)?
4. Vad vet man om studenternas tidigare studier? När började de studera? Vilka har gjort uppehåll i studierna? Hur ser studenternas (tidigare) studiemönster ut?
5. Kan man säga något om vilka studenter som kan anses vara engagerade i *återkommande utbildning* eller *livslångt lärande*?

De första frågan behandlas i kapitel 3 (ålder och kön) och kapitel 5 (den sociala bakgrunden). Den internationella jämförelsen ges i kapitel 3. Fördelningen av studenterna på olika högskoletyper tas upp i kapitel 4. Studenternas studiemönster redovisas i kapitel 6. Frågan om det livslånga lärandet och den återkommande utbildningen slutligen tas upp i kapitel 7, som baseras på en analys av begreppet *icke-traditionella studenter*.

Inledningsvis ges i kapitel 2 en sammanfattning av resultaten i rapporten och kommentarer till dessa.

2 Rapportens huvudresultat

Ålder och kön

Fler kvinnor än män läser i högskolan

Sammanlagt fanns det höstterminen 1995 246 000 studenter i grundutbildningen vid svenska universitet och högskolor.⁶

Det finns studenter i alla åldrar. Många finns i åldersgrupper som man inte traditionellt förknippar med studenter. Mer än var fjärde student är 30 år eller mer, och mer än var tionde är 40 eller mer. Att en förhållandevis stor andel av studenterna i Sverige är mer än 30 år är dock inte något nytt. Andelen över 30 år var t.o.m. högre 1985 än den var 1995.

Kvinnorna är sedan länge i majoritet bland de svenska studenterna. Cirka 56 procent av studenterna är kvinnor. Delvis beror detta på skillnader i utbildningen på den gymnasiala nivån. Utbudet av gymnasieutbildningar med yrkesprofil är mindre för kvinnor än för män. För att få en yrkesutbildning måste därför fler av kvinnorna än av männen gå en högskoleutbildning.

I samtliga nordiska länder liksom i majoriteten av EU-länderna gäller också att antalet kvinnor i högre utbildning är större än antalet män.

Det bör dock framhållas att kvinnorna är i majoritet trots att typiskt ”manliga” utbildningar prioriteras vid expansionen av högskoleutbildningen. Det är också en större andel av de kvinnliga sökande som *inte* kommer in på de utbildningar de vill gå.

Olika åldersfördelning mellan män och kvinnor

Det finns skillnader i åldersfördelningen mellan kvinnor och män. Upp till 22 års ålder är det betydligt fler kvinnor än män bland studenterna. Mellan 23 och 29 år är det i stort sett lika många kvinnor som män som är studenter. Eftersom det sammanlagt finns fler kvinnor än män bland studenterna kan man säga att kvinnorna är ”underrepresenterade” mellan 23 och 29 år (se *Diagram 1 sid 26*). Detta förhållande är inte på något sätt unikt. Det gäller generellt inom många andra länder. Man kan fråga sig om detta beror på att ”kvinnliga” utbildningar är kortare och kan avslutas i tidigare ålder eller på att de yttre omständigheterna för kvinnor i dessa åldrar minskar möjligheterna att bedriva studier.

⁶ Preliminära siffror visar att antalet studenter hösten 1997 hade ökat till 264 000.

Det finns en rad skäl till att förklaringen i första hand skulle ligga i skillnader i kvinnors och mäns livssituation och inte i det faktum att många kvinnoutbildningar är kortare. Till saken hör också att kvinnorna är kraftigt ”överrepresenterade” bland studenterna i åldrarna över 35 år. Bland de studenter som är över 40 är tre av fyra kvinnor.

Man får intrycket att kvinnor generellt är mer ”studiebenägna” än männen men också att de har svårare än männen att bedriva studier i ”familjebildningsåldern” (23–30 år). Därför är det också vanligare för kvinnor än för män att man kommer igen i åldrarna efter 30–35 år, antingen för att börja högskolestudier eller för att fortsätta eller komplettera de studier som man började med i 20-årsåldern.

En internationell jämförelse

Sverige hade 1994/95 internationellt sett få unga studenter. Samtidigt hade vi många äldre studenter. Sammantaget var dock antalet studenter i förhållande till folkmängden mindre i Sverige än i många andra länder

Under tioårsperioden 1985–1995 ökade antalet studenter i Sverige med inte mindre än 57 procent. Speciellt kraftigt ökade antalet studenter i åldrarna upp till 25 år. (*Diagram 2* sid 27). Trots detta var det 1994/95 (enligt OECD:s statistik) få ungdomar (speciellt i åldern 18–21 år) som läste vid universitet eller högskola i Sverige jämfört med många andra länder. I gengäld hade Sverige många ”vuxna” studenter (särskilt kvinnor) i åldern över 30 år.

Det, i förhållande till andra länder, större antalet studenter över 30 år kompenserar inte de låga antalet i de yngre åldrarna. Sverige hade 1994/95, när OECD:s jämförelse gjordes, färre högskolestudenter i förhållande till folkmängden än många andra länder i Europa.

En jämförelse med Finland, som inom EU har den största andelen av befolkningen i högskoleutbildning, kan illustrera situationen (se *Diagram 7* sid 32). I alla åldersgrupper upp till 38 år är det en större andel av befolkningen som är studenter i Finland än det är i Sverige. Om Sverige 1995 skulle ha haft samma andel av befolkningen i åldern 18–60 år i högskoleutbildning som Finland skulle antalet studenter ha varit ca 350 000 i stället för ca 250 000.

Sverige har få studerande i åldern 19–21 år. Det är stora skillnader mellan andelen som studerar av 18 åringarna respektive av 19-åringarna

Om man räknar andelen av befolkningen som är i utbildning på *alla nivåer* (i första hand gymnasienivån och högskolenivån), låg Sverige 1994/95 ungefär i mitten bland länderna inom EU. Fördelningen på olika åldersgrupper var dock en annan än i andra länder. Sverige hade i förhållande till folkmängden många

studerande i åldrarna över 30 år. Sverige hade också en mycket stor andel av befolkningen upp till 18 års ålder i utbildning (dvs. i gymnasieskolan). Däremot var andelen studerande i åldrarna 19–21 år låg i ett internationellt perspektiv.

Särskilt anmärkningsvärt är den kraftiga skillnaden mellan andelen 18-åringar och andelen 19-åringar som är i utbildning. Inom EU hade Sverige 1994/95 den största andelen av befolkningen i 18-årsåldern i utbildning. För 19-åringarna låg Sverige istället på sista plats. (Se också *Diagram 8* sid 34 som visar situationen i de nordiska länderna.)

Utbyggnaden av utbildningen i Sverige fortsätter

Beskrivningen ovan är baserat på uppgifter från hösten 1994 och hösten 1995. Sedan dess har utbildningen byggts ut kraftigt i Sverige – genom ”kunskapslyftet”, övergången till den treåriga gymnasieskolan och utbyggnaden av den grundläggande högskoleutbildningen. Framtida OECD-rapporter får utvisa hur denna expansion står sig i förhållande till utvecklingen i andra länder.

Studenternas fördelning på olika högskoletyper

Det fanns hösten 1995 sammanlagt ett sjuttiototal olika enheter som gav högskoleutbildning i Sverige⁷. Ungefär hälften av studenterna fanns vid ett av de sex *universitet* (Umeå, Uppsala, Stockholm, Linköping, Göteborg och Lund). Tolv procent fanns vid det som vi kallat *fackhögskolor* (Chalmers, KTH, Karolinska Institutet, Sveriges lantbruksuniversitet, Handelshögskolan i Stockholm och (den dåvarande) Högskolan i Luleå). Nära 30 procent av studenterna fanns vid sammanlagt 17 *mindre och medelstora högskolor*. Slutligen fanns det 23 *vårdhögskolor* med sju procent av studenterna i Sverige.⁸

Fördelningen kvinnor/män varierar mellan olika högskolegrupper

Den allmänna fördelningen på 56 procent kvinnliga studenter och 44 procent manliga håller inte om man gör en uppdelning på de olika högskolegrupperna. (se *Diagram 9* sid 37). Vid *universitet* med sitt breda och diversifierade utbildningsutbud är visserligen fördelningen kvinnor/män densamma som för alla studenter sammantagna (dvs. 56/44). Detta gäller också i stort för gruppen *mindre och medelstora högskolor*, vars utbildningsutbud också är relativt brett. (59/41). Däremot är könsfördelningen helt annorlunda för de andra två högskolegrupperna. Vid *vårdhögskolorna* dominerar kvinnorna bland studenterna.

⁷ Antalet högskolor har förändrats relativt mycket under de senaste åren. Dels har man startat flera mindre och medelstora högskolor (Södertörn, Malmö och Gotland), dels har ett antal vårdhögskolor integrerats i närliggande universitet eller högskola.

⁸ Utöver de fyra grupper som nämnts här fanns det ytterligare två grupper högskolor: *De konstnärliga högskolorna i Stockholm m.m.* (knappt en procent av alla studenter) och det som här kallats *övriga enheter*, med 2 promille av studenterna i Sverige.

Här är 88 procent kvinnor och 12 procent män. Vid fackhögskolorna däremot är männen i majoritet. Drygt en tredjedel av studenterna är kvinnor och två tredjedelar män.⁹

Fackhögskolornas studenter är yngst. Ändå är många över 30 år

Åldersfördelningen bland studenterna varierar mellan de olika högskolegrupperna. *Fackhögskolorna* har de yngsta studenterna (60 procent är under 25 år) medan *vårdhögskolorna* har de äldsta (35 procent under 25 år). Skillnaderna är dock inte så stora som skillnaderna i könsfördelning. Ingen högskolegrupp "saknar" t.ex. studenter över 30 år. Även på fackhögskolorna är inte mindre än 22 procent av kvinnorna och 15 procent av männen 30 år eller mer. Genomgående gäller också att det är en större andel av kvinnorna än av männen i åldrarna över trettio år som studerar (se *Diagram 10* sid 37).

Studenterna sociala bakgrund

En variabel som ofta studeras är studenternas *sociala bakgrund*, dvs. vilken social kategori som deras föräldrar hör till. Vanligen studerar man fördelningen av den sociala bakgrunden för dem som *börjar* vid universitet och högskolor. Genom jämförelser med den sociala bakgrunden för alla i motsvarande ålder kan man studera den *sociala snedrekryteringen*, dvs. förhållandet att det är vanligare att barn till föräldrar i vissa samhällsklasser börjar i högskolan än att barn till föräldrar i andra samhällsklasser gör det.

SCB gör vartannat år en undersökning av den sociala rekryteringen till högre studier. En noggrann genomgång av hela frågan om den sociala snedrekryteringen gjordes också för några år sedan av Erikson och Jonsson.¹⁰

Här har vi sett på den sociala bakgrunden i ett något annat perspektiv. Man kan fråga sig hur den sociala bakgrunden är fördelad på olika grupper av studenter. Finns det t.ex. högskolor eller utbildningar där alla studenter eller åtminstone en majoritet kommer från en viss socialgrupp? Finns det skillnader mellan olika högskoletyper eller mellan olika utbildningsgrupper?

För drygt 80 procent av alla studenter hösten 1995 kan man genom samkörning av olika register bestämma den sociala bakgrunden. I denna rapport görs en uppdelning på tre grupper:

- Bakgrundsgrupp I: Barn till akademiker och högre tjänstemän,

⁹ Skevheten i könsfördelningen kan bli ännu större om man ser till de enskilda högskolorna. Det fanns 1995 några vårdhögskolor med ca 95 procent kvinnliga studenter. Å andra sidan var samma år ungefär tre fjärdedelar av studenterna både på Chalmers och på KTH män. Se Brandell, Lars och Petri, Claes: *Studenterna höstterminen 1995 – några basdata*. (Studenterna i Sverige. Arbetsrapport 1. Högskoleverket 1996).

¹⁰ Erikson, R och Jonsson J O: *Ursprung och Utbildning. Social snedrekrytering till högre studier*. SOU 1993:85.

- Bakgrundsgrupp II: Barn till övriga tjänstemän samt företagare och lantbrukare.
- Bakgrundsgrupp III: Barn till arbetare.

Hälften av alla studenter har föräldrar som tillhör ”mellangruppen”

30 procent av de studenter för vilka bakgrunden är känd hör till grupp I. 50 procent hör till grupp II och 20 procent till grupp III. I grupp I finns lika många manliga och kvinnliga studenter. I grupp II och grupp III däremot finns det fler kvinnor än män. ”Överskottet” på kvinnliga studenter utgöres alltså av barn till tjänstemän på mellannivå och lägre nivå och av barn till arbetare.

Ett intressant resultat är att grupp II är lika starkt representerad vid var och en av de fyra stora högskolegrupperna (universitet, fackhögskolor; mindre och medelstora högskolor och vårdhögskolor). De utgör inom varje grupp ungefär hälften av studenterna. För övriga två grupper finns det däremot variationer. Grupp I har en starkare ställning vid universiteten och vid fackhögskolorna, där ungefär en tredjedel av studenterna hör till grupp I och drygt en sjuandedel hör till grupp III. Vid de mindre och medelstora högskolorna samt vårdhögskolorna är situationen den omvända. Knappt 20 procent av studenterna hör till grupp I och knappt 30 procent hör till grupp III (se *Diagram 13* sid 42).

Det är trots allt små variationer mellan fördelningen av den sociala bakgrunden mellan de fyra olika högskolegrupperna. Det återstår att se om detta även gäller om man bryter ner materialet ytterligare och studerar fördelningen av den sociala bakgrunden för enskilda högskolor och för enskilda utbildningar.¹¹ Man kan ändå konstatera så här långt att det inte finns någon högskolegrupp där studentpopulationen domineras av barn till akademiker och högre tjänstemän, utan att det i alla högskolegrupper finns en fördelning med tyngdpunkten i vad man skulle kunna kalla ”mellangruppen”.

Det generella mönstret att en större andel av kvinnorna än av männen hör till grupp II eller III gäller också för tre av de fyra högskolegrupperna. Undantaget är fackhögskolorna där det finns en större andel kvinnor från grupp I. (*Diagram 13* sid 42)

Vid fackhögskolorna finns det förhållandevis få kvinnor, kanske beroende på att dessa högskolor delvis innehåller utbildningar som av tradition främst rekryterat män. De kvinnor som bryter mönstret är alltså till en något större del från bakgrundsgrupp I. Omvänt vid vårdhögskolorna med dess kvinnodominerade utbildningar är det något fler män från grupp I som bryter könsmönstret. I båda fallen är dock skillnaderna små med den gruppering som gjorts här. Först vid

¹¹ En arbetsrapport som bl.a. studerar fördelningen av den sociala bakgrunden för olika utbildningar planeras inom StudS.

en ytterligare nedbrytning av materialet kan man verifiera om och i hur hög grad det är studenter från grupp I som i första hand bryter de könsrollsmönster som finns vid utbildningsvalet.

Resultatet antyder att det kan finnas en motsättning mellan målet att skapa en jämnare könsfördelning i vissa utbildningar och strävan mot en jämnare fördelning av den sociala bakgrunden hos studenterna. Om, som man önskar, andelen kvinnor i t.ex. civilingenjörsutbildningen skulle öka kan det samtidigt innebära att andelen studenter från bakgrundsgrupp I också ökar, vilket man inte önskar.¹²

Tidigare studier

Det finns en traditionell bild av högskolestudierna som en avgränsad period i livet som helst avslutas med en examen vilken i sin tur leder över på arbetsmarknaden. Denna bild har inte varit sann på länge. Redan på 1960-talet kunde man konstatera att många studenter inte läste för att få en examen. Detta var en av orsakerna till att 1977 års högskolereform (U68) gjorde en uppdelning av utbildningsutbudet i två grupper: yrkesinriktade *utbildningslinjer* som skulle leda fram till ett arbete för studenten och *fristående kurser* för dem som redan var etablerade på arbetsmarknaden men som behövde fortbildning eller vidareutbildning.

Under senare tid har denna uppdelning tonats ner eller försvunnit inom många utbildningsområden. Studenten ges möjlighet att själv välja mellan utbildningsprogram och kurser. Reglerna för examina är inte kopplade till vilket program man gått, utan baseras endast på de kurser som man läst, vare sig detta skett inom ett program eller ej. Begränsningarna för studenterna i deras val ges numera av spärrarna och de höga poängkraven vid urvalet till många utbildningar.

Det finns många indikationer på att dagens studenter liksom tidigare generationer studenter "utnyttjar" och har utnyttjat högskolesystemet på många olika sätt mot bakgrund av sin egen personliga situation. En och samma student kan under olika delar av sitt liv bedriva högskolestudier av varierande skäl. Under en viss tid läser man för att få en viss examen. Därefter kan man efter en kortare eller längre tids uppehåll komma tillbaka för att fördjupa sig inom de områden man läst tidigare. Man kan också komma tillbaka för att med olika syften läsa något helt nytt.

Man kan för varje student tänka sig ett *studielopp* som på en tids- eller åldersaxel beskriver vilken högskoleutbildning han/hon deltar i. Om man vill studera och

¹² Att det kan finnas en motsättning mellan målet mindre snedrekrytering och målet en jämnare könsmässig fördelning har bl.a. tagits upp av Shavit och Blossfeld, se Shavit, Y och Blossfeld, HP: *Equalizing Educational Opportunity: Do Gender and Class Compete?* i Erikson, R och Jansson, JO (eds): *Can Education Be Equalized? The Swedish Case in Comparative Perspective*. (Boulder, Col och Oxford, 1996).

dokumentera dessa studielopp sammantagna för en viss studentgrupp är det nära till hands att tänka sig en longitudinell undersökning. Man följer en viss årsklass eller nybörjarna i högskolan ett visst år genom åren avseende studier, avbrott i studierna, återkomst till högskolan osv. En nackdel med en sådan undersökning är att man bara kan uttala sig om grupper som genomförde en stor del av sina studier för länge sedan – under perioder då förutsättningarna kanske var annorlunda än de är idag.

Eftersom målet för projektet Studenterna i Sverige är att beskriva dagens studenter som en bakgrund till dagens beslut på olika nivåer inom högskole-systemet, har vi i denna rapport vänt på perspektivet och med hjälp av olika indikatorer försökt ge en sammanfattande beskrivning av de *tidigare studieloppen* för de studenter som var registrerade hösten 1995.

De huvudsakliga resultaten kan sammanfattas på följande sätt (se också kapitel 6):

När började man studierna?

- För en student av fem var höstterminen 1995 den första terminen i högskoleutbildning. De var högskolenybörjare. Även i de äldsta grupperna av studenter är mer än 10 procent högskolenybörjare.
- Knappt hälften av studenterna hade börjat sina studier under de senaste tre åren.
- För en av fem hade studierna påbörjats för mellan fyra och tio år sedan.
- Nästan en student av åtta hade börjat sina högskolestudier för första gången för mer än tio år sedan. Detta var betydligt vanligare bland kvinnorna än bland männen.
- Vid alla högskoletyper var det en betydligt större del av kvinnorna än av männen som hade börjat högskolestudier för tio år sedan eller tidigare.
- Största andelen studenter som började för mer än tio år sedan fanns vid vårdhögskolorna. Minsta andelen fanns vid fackhögskolorna. Men även vid dessa hade tio procent av de kvinnliga studenterna och fyra procent av de manliga studenterna börjat högskolestudier för mer än tio år sedan.
- Nästan hälften av studenterna som var över 35 år hade börjat studierna för tio år sedan eller mer.
- Tre studenter av fem hade börjat sina högskolestudier för första gången vid 21 års ålder eller tidigare. En av fem hade börjat vid 25 års ålder eller senare.

Uppehåll i studierna

- En tredjedel av alla studenter hade någon gång under sin (totala) studietid varit borta från studierna under minst en termin (dvs. man hade inte under den terminen varit registrerade på någon ny kurs).
- Var åttonde student hösten 1995 hade läst vid universitet eller högskola tidigare men gjort uppehåll åtminstone under föregående läsår (1994/95).

- Var fjärde kvinna och var sjätte man hade någon gång under sin studietid varit borta från studierna under en sammanhängande period omfattande minst tre terminer – ett s.k. *långt uppehåll*.
- Den största andelen av studenterna som gjort ett långt uppehåll fanns vid vårdhögskolorna, den minsta vid fackhögskolorna. Men även vid de senare hade nästan var femte kvinnlig student gjort ett långt uppehåll i studierna.
- Vid alla högskoletyper hade en större andel av kvinnorna än av männen gjort ett långt uppehåll.

Examina från högskoleområdet

- En av sex kvinnliga studenter hösten 1995 hade redan en examen på högskolenivå. Motsvarande gällde för en av elva manliga studenter.
- Bara en mindre del av alla examina hade avlagts de senaste två åren före hösten 1995. Däremot har nära två av tre kvinnor som avlagt examen gjort detta för mer än fyra år sedan. Motsvarande gäller för två manliga studenter av fem.
- Mer än var fjärde student vid vårdhögskolorna hade redan examen. Motsvarande gällde för en av åtta studenter såväl vid universiteten som vid de mindre och medelstora högskolorna. En student av elva vid fackhögskolorna hade examen. Vid alla högskoletyper hade en större andel av kvinnorna än av männen avlagt en examen.
- En av tio kvinnor som läste vid universiteten eller de mindre och medelstora högskolorna, en av tretton vid fackhögskolorna och en av fem kvinnor som läste vid vårdhögskolorna hade avlagt en examen på högskolenivå för mer än fyra år sedan.
- Andelen av olika studentgrupper som redan hade examen ökar med stigande ålder. I de äldsta studerandegrupperna hade mer än 40 procent av studenterna redan tagit en examen.

Deltidsstudenter

- Ungefär en student av fem läste på deltid, här definierat som en studietakt på 14 poäng eller mindre per termin.

Kommentarer

Resultaten ovan visar de stora variationerna bland dagens studenter när det gäller studiemönster och studielopp. Bl.a. kan man konstatera:

- Man är aldrig för gammal för att börja högskolestudier. Det finns bland dagens studenter de som börjar studera även när de är 40 eller 50 år gamla.
- Även om de flesta studenter är nybörjare eller bara har läst under de senaste tre åren finns det också många som har hållit på betydligt längre (i många fall med avbrott). Inte mindre än 21 tusen kvinnor och åtta tusen män hade ursprungligen börjat sina högskolestudier för mer än tio år sedan.
- Det är ganska vanligt att dagens studenter är inne på sin andra studieperiod i den meningen att de varit borta från studierna under en relativt lång tid –

i detta fall tre sammanhängande terminer eller mer. Detta gällde för sammanlagt 35 tusen kvinnor och 17 tusen män.

- Ytterligare ett tecken på att många faktiskt läser i flera omgångar är att relativt många studenter redan hade en examen och att denna examen i många fall låg några år bakåt i tiden.
- Det finns vissa skillnader mellan de olika högskolegrupperna. Andelen studenter som började för länge sedan, som gjort ett långt uppehåll eller som redan har tagit en examen var störst vid vårdhögskolorna och minst på fackhögskolorna. Men även vid de senare fanns det ett icke-försumbart antal studenter som började studera för mer än tio år sedan eller som redan har en examen på högskolenivå.
- Det är vanligare bland kvinnor än bland män att man sträcker ut sin totala studietid över en längre tidsperiod och att man gör uppehåll för att sedan efter ett antal år komma ingen till högskolestudier.

Icke-traditionella studenter

Som framgår av föregående avsnitt kan man finna en rad olika data som talar för att ganska många av dagens studenter inte genomför studierna ”i ett svep”. Man kan säga sig att de ägnar sig åt *återkommande studier* eller *livslånga studier*. Det är dock ofta oklart vad man mera exakt skall mena med dessa begrepp.

I internationella sammanhang brukar man tala om *icke-traditionella* studenter. Med utgångspunkt i några av de indikatorer som sammanfattats ovan har vi gjort en definition inte bara av vad man skall mena med en *icke-traditionell* student utan också av motsatsen – en *traditionell* student. Vi börjar med den senare:

En student anses vara *traditionell* om och endast om hon/han uppfyller följande tre villkor:

- inte har gjort något *långt uppehåll* i studierna (dvs. inte varit frånvarande under en sammanhängande period på tre terminer eller mer)
- började sina högskolestudier för första gången senast vid 24 års ålder (Åldern mäts som den ålder vederbörande har vid slutet av det aktuella året)
- inte läser på deltid.

En icke-traditionell student är den som inte är traditionell. Det innebär att en *icke-traditionell student* uppfyller *minst ett* av följande kriterier

- har gjort minst ett långt uppehåll i studierna,
- började studierna vid 25 års ålder eller senare,
- läser på deltid.

Nära hälften av alla studenter är icke-traditionella. Kvinnorna är i majoritet bland de icke traditionella studenterna

Definitionerna ovan ger som resultat att vi i Sverige hösten 1995 hade 131 tusen traditionella och 115 tusen icke traditionella studenter. De senare utgör 47

procent av alla studenter. Tre av fem icke-traditionella studenter är kvinnor (fördelning 60/40). Bland de traditionella studenterna är könsfördelningen betydligt jämnare (fördelning 53/47).

Icke-traditionella studenter finns vid alla högskoletyper

Fördelningen mellan traditionella och icke-traditionella studenter varierar något mellan de olika högskolegrupperna. Största andelen icke-traditionella studenter finns vid vårdhögskolorna. Där är nära två studenter av tre icke-traditionella. Den minsta andelen finns vid fackhögskolorna. Men även vid dessa senare är två studenter av fem icke-traditionella. (*Diagram 23* sid 66). Andelen icke-traditionella studenter är genomgående, för var och en av de fyra stora högskolegrupperna, större bland kvinnorna än bland männen. *Det är alltså vanligare att kvinnliga studenter är icke-traditionella än att män är det.*

De flesta icke-traditionella studenter är över 25 år

De icke-traditionella studenterna finns i första hand i de något äldre åldersgrupperna. De traditionella studenterna är i majoritet upp till 25 års ålder. Men redan vid 27 års ålder går det nästan tre icke-traditionella studenter på varje traditionell och det finns bara något hundratal traditionella studenter över 30 år (se *Diagram 24 och 25* sid 67 och 68).

Icke-traditionella studenter med olika social bakgrund

Andelen icke-traditionella studenter är störst i bakgrundsgrupp III. Men skillnaden mellan bakgrundsgrupperna beror enbart på att studenterna i grupp III i genomsnitt börjar studierna vid en senare ålder. Bland de studenter som började studierna vid 24 års ålder eller tidigare är fördelningen mellan icke-traditionella och traditionella studenter densamma i var och en av de tre bakgrundsgrupperna (de icke-traditionella studenterna utgör i var och en av grupperna I–III 26 procent av samtliga studenter.)

Kommentar

Uppdelningen av studenterna på traditionella och icke-traditionella baseras på data om studentens tidigare studietid och på uppgifter om studietakten under höstterminen 1995. Den kan ha sina fel och brister, men den ger samtidigt ett första svar på frågor av typen: Hur många studenter deltar i "livslångt lärande" eller i "återkommande utbildning"? Det visar sig att nästan hälften av de kvinnliga studenterna uppfyller kravet för att kallas icke-traditionell. Motsvarande gäller för något mer än 40 procent av de manliga studenterna. En naturlig fortsättning av undersökningarna i denna rapport är att studera fördelningen traditionell/icke-traditionell för enskilda högskolor och mindre utbildningsgrupper t.ex. för de studenter som läser med inriktning mot en viss yrkesexamen. En sådan studie planeras inom StudS.

Slutsatser och diskussion

Stor spridning av bakgrundsvariablerna

Det dominerande intrycket av de data som redovisas i denna rapport är den stora spridningen. Det är stor spridning i ålder, den ålder vid vilken man började studierna, osv. Den stora spridningen skulle kunna förklaras med att de olika utbildningsalternativen i högskolan vänder sig till olika grupper med olika ålder och tidigare studiebakgrund. Sammantaget skulle man därigenom få en stor spridning om man studerar alla studenter sammantagna.

Men även om man begränsar sig till studenterna vid olika högskoletyper eller inom olika åldersgrupper finns spridningen kvar. Det finns skillnader, men i första hand är det skillnader mellan *tyngdpunkten i fördelningarna*. Exempelvis är bakgrundsgrupp III underrepresenterad bland de studenter som läser vid universitet eller fackhögskolor i förhållande till genomsnittet för alla högskoletyper. Men det betyder inte att studenter från grupp III saknas vid universitet eller på fackhögskolor. Det finns i absoluta tal fler studenter från grupp III vid *universiteten* än det finns vid *de mindre och medelstora högskolorna*.

Motsvarande gäller även fördelningen mellan traditionella och icke-traditionella studenter. Det finns icke-traditionella studenter vid alla typer av högskolor. Deras andel av studentkåren varierar mellan 40 och 65 procent.

Samma sak gäller för åldersfördelningarna. Även vid fackhögskolorna där man föreställer sig att det i första hand finns unga studenter är mer än 15 procent av studenterna över 30 år. osv. Påtagligt är också att det är större variationer i fördelningen på kvinnor och män i olika studerandegrupper än det är i fördelningen mellan de olika sociala bakgrundsgrupperna.¹³

Varför blir det som det blir?

De uppgifter om studenternas bakgrund och studiemönster som redovisas i denna rapport är resultatet av hur varje individ handlat och blivit behandlad i olika beslutssituationer. Det går därför inte att förklara våra data utifrån ett fåtal entydiga faktorer. Frågan varför en person börjar studera och sättet på vilket hon/han genomför studierna är komplicerad och kan bara till en del förklaras av mätbara variabler, som ålder, tidigare betyg, social bakgrund, förväntat ekonomiskt utbyte av utbildningen osv. Ytterst är det den enskildes totala situation kombinerad med de ramor och regler som omvärlden sätter upp som avgör hur studierna genomförs. Varje persons studielopp är ytterst individuellt och påverkas både av ramfaktorer av olika slag: antagningsregler, studiemedelsregler o.s.v och studentens egen privata situation, livsmål, självförtroende, tidigare erfarenhet m.m.

¹³ I denna rapport har vi jämfört situationen vid olika grupper högskolor. Det återstår att se om en nedbrytning i mindre grupper t.ex. studenter vid en viss högskola eller studenter som studerar med inriktning mot en viss examen, ger större skillnader vad avser tidigare studier, social bakgrund m.m.

I andra arbetsrapporter från StudS baserade på studentenkäten och på studentintervjuerna ges exempel på olika faktorer som är av betydelse för den enskilde och hennes/hans studielopp och studiesituation.¹⁴ Sammantaget kan man finna minst fyra grupper av faktorer som påverkar studenter och presumtiva studenter och sättet på vilket de genomför sina studier:

1. *Inre ramfaktorer.* Det finns en rad bestämmelser och regler i högskole-systemet som sätter ramar för vad en student kan göra under sitt studielopp. Det gäller de regler som gäller för den utbildning som hon/han deltar i. Hur förväntas studenten lägga upp sina studier och vilka variationsmöjligheter finns det? Viktiga är vidare antagningsreglerna som i mycket styr både de möjligheter som den enskilde studenten har att genomföra sina studier, och de val och de ”omvägar” som hon/han måste göra för att så småningom komma in på det hon/han siktar på. De beslut om fördelning och lokalisering av utbildningar och utbildningsplatser som fattas på olika håll är naturligtvis också viktiga faktorer som påverkar förutsättningarna för studentens studielopp.
2. *Yttre ramfaktorer.* Det finns också en rad mer generella omständigheter i samhället som påverkar hur studenten kan genomföra sitt studielopp och även om vederbörande överhuvudtaget har möjligheter att skaffa sig en högskoleutbildning. Det gäller bl.a. de ekonomiska förutsättningarna för studier, reglerna för studiemedel, möjligheterna att skaffa sig arbete och inkomster, tillgången på barnomsorg, vad man vet om den framtida arbetsmarknaden, risken för arbetslöshet osv. En annan faktor som är betydelsefull är naturligtvis de alternativ till högskolestudier som vid varje tidpunkt finns för den som funderar på att börja studera.
3. *Allmänna värderingar, ”tidsandan”.* Erfarenheten visar att synen på studier i allmänhet och högre studier i synnerhet kan variera mellan olika kulturer i ett samhälle och också variera med tiden. Det syn som ungdomar har på livet och den plats utbildning har i detta, varierar mellan olika ungdomsgenerationer. Det är klart att sådana värderingar kan påverka studieloppet för en student.¹⁵
4. *Den personliga situationen.* Utan tvekan spelar också individernas personliga situation en viktig roll för om och när hon/han bestämmer sig för att studera, och för sättet på vilket studierna genomförs. Till den personliga situationen räknar vi bl.a. familjeförhållanden, ekonomiska förutsättningar och hälsa,

¹⁴ Se Brandell, Sara och Höög, Helena. *Med studenternas egna ord. Svaren på två öppna frågor i en enkät hösten 1996 till studenter i Sverige*. Studenterna i Sverige. Arbetsrapport nr 3 Högskoleverket 1998. Agélii, Karin. *6 studenter hösten 1997 – deras liv, upplevelser av studierna och förhoppningar inför framtiden*. Studenterna i Sverige. Arbetsrapport nr 4 Högskoleverket 1998.

Wästerfors, David: *Studiestarten som ett äventyr. Rationalitet, slump och nödvändighet inför högskolestudierna*. Studenterna i Sverige. Arbetsrapport nr 5 Högskoleverket 1998.

Wästerfors, David. *Att vara student. Rörelse och fördröjning i livet som högskolestuderande. En kvalitativ intervjustudie av 30 studenter hösten 1997*. Studenterna i Sverige. Arbetsrapport nr 6. Högskoleverket 1998.

¹⁵ Se t.ex. Inglehart, Ronald. *Modernization and Postmodernization. Cultural, economic and political change in 43 societies*. Princeton NJ 1997.

men också personliga egenskaper som intressen, självförtroende m.m. och också de erfarenheter man successivt gör under studiernas gång, de egna studieresultaten, hur man trivs med studiesituationen osv.

Det är genom ett samspel mellan faktorer från dessa olika grupper som de olika studieloppen skapas som sedan i sin tur ger de resultat på makronivå som redovisas i denna rapport. I andra arbetsrapporter från StudS-projektet ges exempel på hur detta samspel kan fungera i ett antal konkreta fall.

Mönstret

Att man inte kan finna enkla förklaringar till varför studenternas samlade studiemönster ser ut som det gör innebär inte att det skulle vara omöjligt att beskriva det i en övergripande form, och inte heller att det skulle vara omöjligt att diskutera hur olika ramfaktorer skulle kunna påverka situationen. Det övergripande mönstret i resultaten av denna undersökning kan kortfattat beskrivas på följande sätt.

Högskolestuderande finns i alla åldrar mellan 19 år och 60 år. I ett internationellt perspektiv är antalet studenter i åldrarna 19–21 år litet, även om man tar hänsyn till att man i Sverige slutar gymnasiestudierna vid högre ålder än i många andra länder. Sverige har fler studenter i högre åldrar än de flesta jämförbara länder.

En majoritet av Sveriges studenter har börjat studera inom tre år efter det att man slutat gymnasieskolan, men det finns också relativt många som börjat studierna betydligt senare i livet. Detta betyder att det bland de studenter som är något äldre (t.ex. över 25) finns sådana som relativt nyligen börjat sina studier och som studerar ungefär på samma sätt som de som börjar vid 19 eller 20 års ålder. Men det finns också, som undersökningen visar, många studenter i något äldre år som har kommit tillbaka till högskolestudier efter att ha gjort studieuppehåll. Många har också tidigare studerat så mycket att det räckt till en examen.

Den definition som gjorts i denna rapport av traditionella och icke traditionella studenter ger en grov uppdelning av studenterna i två grupper med olika ”studiehistoria”.

Vidgade uppgifter för den högre utbildningen av idag

Den internationella debatten om de högre utbildningen och dess utveckling har sedan relativt lång tid kretsat kring två olika utvecklingslinjer. Den ena bygger på Martin Trows påpekanden¹⁶ att den pågående expansionen av den högre

¹⁶ Trow, Martin. *Problems in the transition from elite to mass higher education*. I Policies for Higher Education. OECD 1974.

utbildningen i de flesta av världens utvecklade länder i sig skapar nya förutsättningar för den högre utbildningens struktur. Trow delade upp den tidigare och framtida utvecklingen i tre steg. Den klassiska situationen kallade han *elite higher education*. Den innebar att endast en mindre del av varje årskull fortsatte vid universitet eller högskolor efter gymnasiestudierna. Gränsen satte Trow när 15 procent av en årskull fortsatte studera efter gymnasiet (motsvarande). När man gick över denna gräns fick man vad Trow kallar *mass higher education*. Slutligen förutsåg han i en framtid en situation med *universal higher education*, som skulle inträffa då mer än 50 procent av en årsklass fortsatte till högre studier. I en sådan situation blir högre utbildning till slut en förutsättning för att man överhuvudtaget mera permanent skall kunna komma in på arbetsmarknaden. Högre studier skulle då inte längre vara en *möjlighet* för den som var ung utan en *nödvändighet*.

Den Trowska analysen baseras på vad som sker i ungdomen i anslutning till att man slutar i det som vi i Sverige kallar gymnasieskolan. Den andra utvecklingslinjen i debatten gäller alla åldrar. Det är betoningen av principen om det *livslånga lärandet* och den *livslånga utbildningen*. Utbildning och lärande bör i fortsättningen inte vara något som bara gäller barn och ungdomar, utan alla människor från vaggan till graven. Formerna kan variera. Det kan vara formell utbildning vid olika läroanstalter, men också utbildning i anslutning till yrkesrollen osv. Det livslånga lärandet är inte begränsat till högskolenivån, men det är klart att den högre utbildningen och dess institutioner måste spela en roll när det gäller att med en svensk term ”fortbilda och vidareutbilda” dem som tidigare har gått en högskoleutbildning. Men i det livslånga lärandet ligger naturligtvis också tanken att den som i sin ungdom inte läst vid högskolan skall kunna göra detta senare i livet om det behövs som en del i den personliga eller yrkesmässiga utvecklingen.

I ovanstående perspektiv är uppgiften för dagens högskola att å ena sidan klara av den ökning av utbildningen av unga personer som behövs vid övergången från i första hand *elite higher education* till *mass higher education* och, i ett längre perspektiv, det som krävs när man närmar sig *universal higher education*. Men högskolan måste också kunna svara för sin del av utvecklingen av det livslånga lärandet. Dessa dubbla mål ställer krav inte bara på dimensioneringen av utbildningen utan också på innehållet, organisationen, lokaliseringen osv.

Slutsatsen av analysen i denna rapport är att Sverige (åtminstone fram till 1994 eller 1995 som är de år för vilket våra data gäller) har varit bättre på att anpassa sig till de krav som övergången till ett samhälle med livslångt lärande innebär (Sverige har många icke-traditionella studenter), medan man i jämförelse med andra länder inte kommit lika långt när det gäller att möta kravet på expansion av den högre utbildningen för ungdomar i anslutning till en övergång till *mass higher education*. (Sverige har förhållandevis få traditionella studenter).

3 Antal, ålder och kön

Åldersfördelning

Det finns studenter i alla åldrar. Mer än var fjärde är över 30 år.

Höstterminen 1995 fanns det sammanlagt 246 002 studenter¹⁷ i grundutbildningen vid svenska universitet och högskolor¹⁸. Deras ålder varierade från 16 år till över 80 år (*Tabell 1*¹⁹). I denna rapport skall vi för att inte tynga framställningen ofta arbeta med sju åldersgrupper:²⁰

- 20 år eller yngre (13,5 procent av alla),
- 21–22 år (20,9 %)
- 23–24 år (17,6 %)
- 25–29 år (21,4 %)
- 30–34 år (9,3 %)
- 35–39 år (6,2 %)
- 40 år eller äldre (11,1 %).

Man kan konstatera att nära hälften av alla studenter (i grundutbildningen) är 25 år eller mer och mer än var fjärde 30 år eller mer.

Fördelningen kvinnor/män

Det finns fler kvinnor än män bland studenterna. Största andelen kvinnor finns i de yngsta och de äldsta åldrarna (de som är under 22 eller över 30 år).

Av alla studenter var 138 829 (drygt 56 procent) kvinnor och 107 173 män. (*Tabell 1*) Fördelningen mellan kvinnor och män varierade mellan åldersgrupperna (*Diagram 1*).

¹⁷ Med student menas alla personer som den aktuella terminen var registrerade på minst en ny kurs i grundutbildningen i det svenska högskolesystemet (eller som fortsättare på kurser som var utsträckta under mer än en termin). Däremot ingår inte de som enbart tenterar kurser som man läst under tidigare terminer.

Vi arbetar alltså enbart med de studenter som varit registrerade under höstterminen 1995. I andra sammanhang t.ex. i Högskoleverkets årsrapport studerar man istället alla studenter under ett läsår dvs. alla som varit registrerade under minst en av höstterminen eller vårterminen ett visst läsår. Detta ger en högre siffra för antalet studenter.

Observera också att vi här studerar alla individer oberoende av studietakt. Det görs t.ex. ingen reduktion till det som kallas helårsstudenter.

¹⁸ Enligt preliminära uppgifter hade studentantalet hösten 1997 ökat till ca 264 tusen.

¹⁹ Samtliga tabeller finns i [en tabellbilaga sid 79](#).

²⁰ En detaljerad redovisning av åldersfördelningen av studenterna finns i Brandell, Lars och Petri, Claes. *Studenterna höstterminen 1995 – några basdata*. (Studenterna i Sverige, arbetsrapport 1. Högskoleverket 1996).

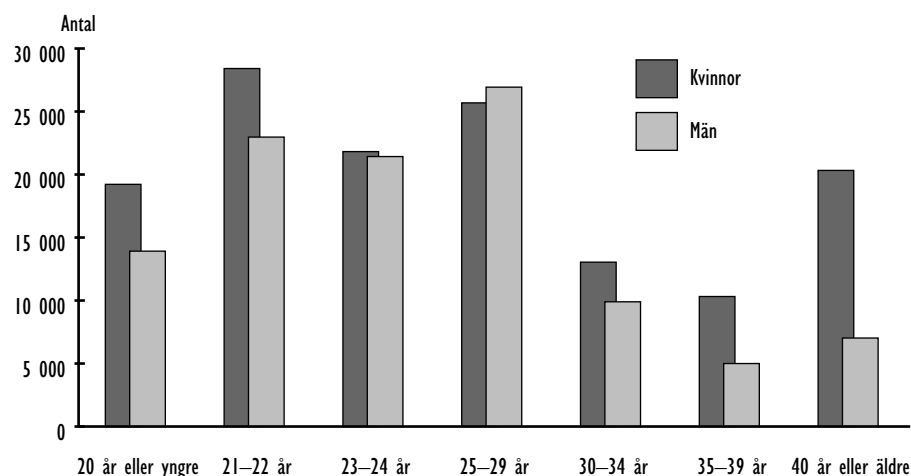

Diagram 1. Antalet kvinnor och män i olika åldersgrupper höstterminen 1995.

I grupperna 23–24 år och 25–29 år fanns det ungefär lika många kvinnor som män, dvs. kvinnornas andel låg här under genomsnittet. I åldersgrupperna 20 år eller yngre, 21–22 år och 30–34 år var fördelningen mellan antalet kvinnor och antalet män ungefär samma som genomsnittet. Däremot var andelen kvinnor över genomsnittet i de två äldsta åldersgrupperna: 35–39 år och 40 år eller äldre. I den sistnämnda var kvinnomajoriteten speciellt kraftig: Tre av fyra studenter var kvinnor. Se också *Tabell 2*.

Förändringar under tioårsperioden 1985–1995

Antal

Mellan 1985 och 1995 har antalet studenter ökat med nära 60 procent. Den största ökningen har skett bland de yngre studenterna.

Antalet studenter har ökat kraftigt under de senaste åren. Höstterminen 1995 fanns det som redan nämnts 246 tusen studenter i det svenska högskole-systemet. Tio år tidigare fanns det 157 tusen (*Tabell 1*). Det innebär en ökning med 57 procent. Större delen av denna inträffade under 1990-talets första hälft.²¹ De yngre åldersgrupperna har ökat snabbast (*Diagram 2*). Antalet studenter under 30 år ökade mellan 1985 och 1995 med ca 70 procent medan antalet studenter över 30 år växte med knappt 30 procent²².

²¹ Se också Brandell, Lars och Petri, Claes. *Studenterna höstterminen 1995 – några basdata*. Studenterna i Sverige, arbetsrapport nr 1. Högskoleverket 1996.

²² Detta innebär att medelåldern har minskat under perioden. 1985 var nära en tredjedel (32,6 procent) av studenterna i grundutbildningen 30 år eller mer. Motsvarande siffra för 1995 var något mer än en fjärdedel (26,6 procent). Preliminär siffror för höstterminen 1997 tyder dock på att andelen studenter över 30 år åter har ökat sedan 1995, det år som redovisas i här.

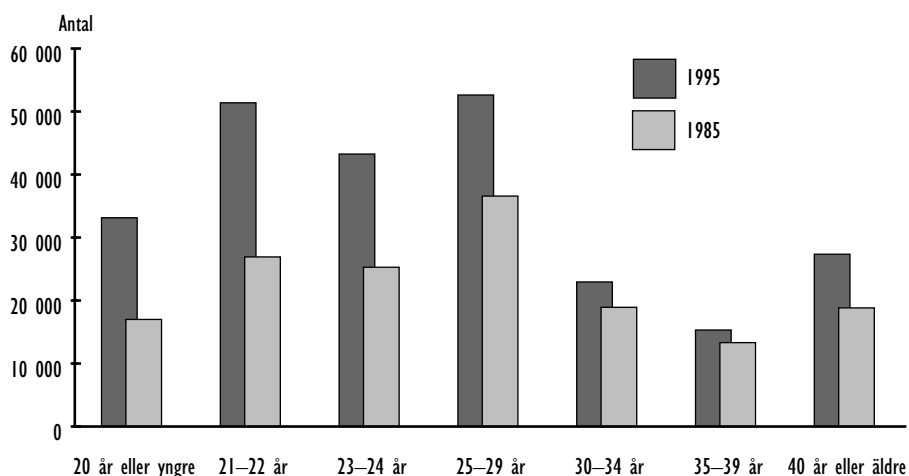

Diagram 2. Antalet studenter i olika åldersgrupper hösten 1985 och hösten 1995.

Ökningen av *antalet studenter* mellan 1985 och 1995 beror till en del på systemförändringar som bidragit till ett ”effektivare resursutnyttjande”. I det centralstyrda system som fanns vid mitten av 1980-talet hade vissa utbildningslinjer ”tomma platser” dvs. platser som universitet och högskolor fick betalt för men som inte var besatta. I och med 1993 års högskolereform försvann detta. Universitet och högskolor får numera bara betalt för de ”platser” som är besatta.

Men den viktigaste förklaringen till det ökande antalet studenter är att ramarna har vuxit. Det har skett genom

- överföringar av utbildningar från gymnasieskolan till högskolan – i första hand ingenjörsutbildningen.
- öknings, motiverade av arbetsmarknadsskäl, av utbildningen inom vissa sektorer- t.ex lärarutbildningen.
- mer generella öknings av högskolornas ramar.

Ökningen av antalet studenter har varit störst vid de mindre och medelstora högskolorna. Dessa kunde mellan 1985 och 1995 öka studentantalet med 160 procent medan ökningen för universitet och fackhögskolor uppgick till 41 procent²³.

En viktig förklaring till att ökningen till så stor del har skett i de yngre åldersgrupperna kan vara de ändringar i antagningsreglerna som infördes 1991. En annan orsak kan vara att utbildningsutbudet under perioden har ändrats, med bl.a. en kraftig ökning av antalet studenter inom teknik och naturvetenskap – områden som till stor del attraherar unga studenter. Ytterligare en orsak är säkert också den ändrade situationen på arbetsmarknaden för ungdomar. Alternativen till studier är för dagens ungdomar betydligt färre än de var vid mitten av 1980-talet.

²³ Se också Brandell, Lars och Petri, Claes. *Studenterna höstterminen 1995 – några basdata*. Studenterna i Sverige, arbetsrapport nr 1. Högskoleverket 1996

Kvinnor/Män

Mellan 1985 och 1995 har andelen kvinnor bland de äldre studenterna ökat från 62 till 67 procent.

Fördelningen mellan kvinnor och män i de olika åldersgrupperna följde i stort sett samma mönster 1995 som 1985 (Tabell 2). I Diagram 3 visas andelen kvinnor 1985 och 1995 för de olika åldersgrupperna.

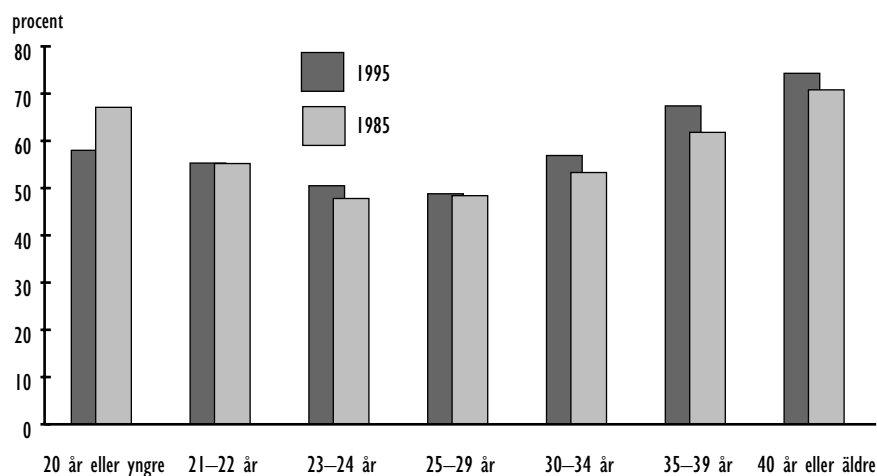

Diagram 3. Studenterna höstterminen 1985 och höstterminen 1995. Andelen kvinnor i olika åldersklasser.

Inom de olika åldersgrupperna finns det skillnader på två punkter:

- Bland de studenter som är 24 år eller yngre är proportionerna kvinnor/män i stort sett oförändrade (55/45 år 1985: mot 54/46 år 1995:). Däremot har det skett en förskjutning *inom* denna grupp: Andelen kvinnor i den allra yngsta gruppen (20 år eller yngre) var högre 1985 än 1995. I gengäld var andelen kvinnor i gruppen 23-24 år något lägre 1985 än den var 1995. En sannolik förklaring kan vara att den tvååriga gymnasieskolan har försvunnit som rekryteringsbas för högskolestudier. 1985 var det många, i första hand kvinnor, som vid 18 års ålder gick direkt från den tvååriga gymnasieskolan till högskolestudier t.ex. på sjuksköterskeutbildningen eller förskolläraryrket. 1995 krävdes även för dessa utbildningar en treårig gymnasieutbildning. Detta innebar att man kunde börja högskolestudierna först vid 19 års ålder.
- Bland de äldre studenterna (30 år eller mer) ökade andelen kvinnor mellan 1985 och 1995 (från 62 procent 1985 till 67 procent 1995).

Andelen studenter av befolkningen i olika åldersklasser (deltagarfrekvensen)

Var fjärde kvinna i Sverige som var 21 år och var femte man som var 22 år ägnade sig hösten 1995 åt högskolestudier. Detta var de största deltagarfrekvenserna. Tio år

tidigare var motsvarande maxvärde 12 procent för både män och kvinnor. Det uppnåddes för kvinnor vid 22 års ålder och för män vid 23 år.

Mellan 1985 och 1995 har deltagarfrekvensen ökat för i stort sett alla åldrar. Största ökningarna har skett för kvinnor och män mellan 19 och 25 år och för kvinnor över 35.

Antalet studenter i olika åldrar beror bl.a. på årskullarnas storlek. Antalet personer i en viss ålder varierar över tid. För att kompensera för detta introducerar vi begreppet *deltagarfrekvens* (från det engelska *participation rate*) för en ålderskull. Det är andelen av befolkningen i en viss ålder som vid en viss tidpunkt bedriver högskolestudier (i Sverige). I *Tabell 3* redovisas deltagarfrekvensen 1985 och 1995 för åldersklasserna 18–65 år. Se också *Diagram 4* (som avser kvinnor) och *Diagram 5* (män).

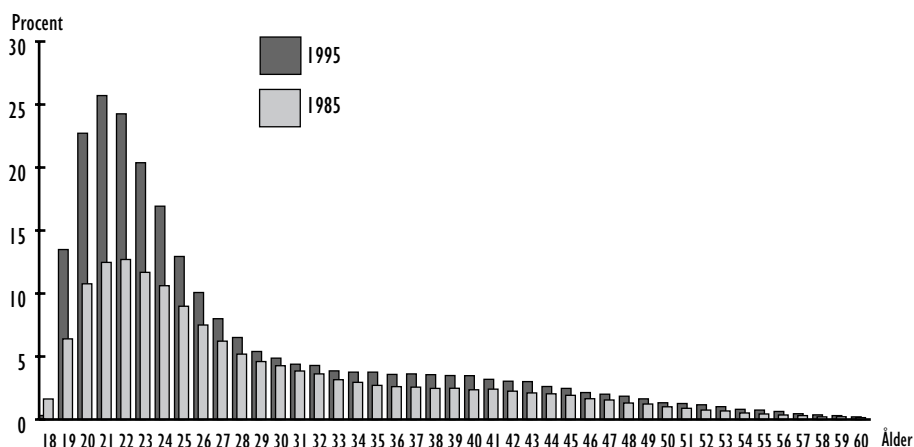

Diagram 4. Studenter hösten 1985 och hösten 1995. Kvinnor. Deltagarfrekvenser för åldrarna 18–60 år.

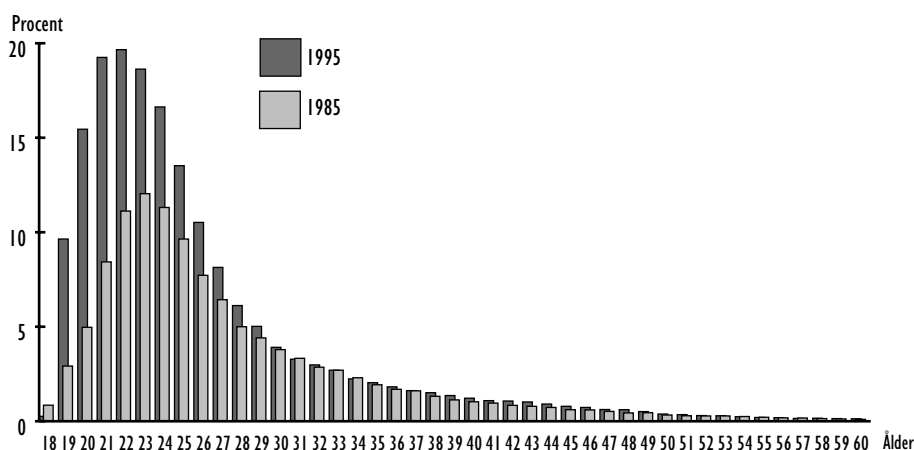

Diagram 5. Studenter hösten 1985 och hösten 1995. Män. Deltagarfrekvenser för åldrarna 18–60 år.

Man kan konstatera följande:

- 1985 var deltagarfrekvensen för kvinnor och män sammantagna för alla åldersklasser under 12 procent (maximum 11,9 uppnåddes för 22-åringarna). 1995 var mer än 20 procent av alla 21- och 22-åringar högskolestuderande. (Det högsta värdet 22 procent gällde för 21-åringarna).
- Den *maximala* deltagarfrekvensen för en åldersklass var 1995 betydligt högre för kvinnor (26 procent för 21-åringarna) än bland män (20 procent för 22-åringar). 1985 fanns det inga stora skillnader mellan män och kvinnor i detta avseende.
- Mellan 1985 och 1995 har deltagarfrekvensen ökat för praktiskt taget alla åldersklasser utom för 18-åringarna.²⁴

Att deltagarfrekvensen ökat överlag är ganska naturligt eftersom det totala antalet studenter har ökat så kraftigt under tioårsperioden. Men *Diagram 4* och *Diagram 5* visar också att ökningens storlek varierar för olika åldrar. För att närmare studera ökningstakten redovisas i *Diagram 6* kvoten mellan deltagarfrekvenserna 1995 och 1985 för olika åldrar.

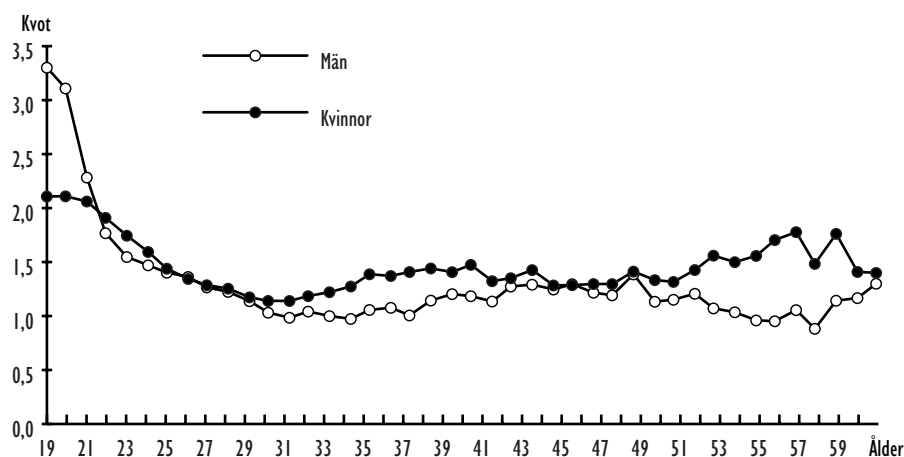

Diagram 6. Kvoten mellan deltagarfrekvenserna hösten 1995 och hösten 1985 för åldrarna 19–60 år.

Den kraftigaste (relativa) ökningen under tioårsperioden har som synes skett i de allra yngsta åldersklasserna. Deltagarfrekvenserna har mer än fördubblats i åldrarna 19–21 år för såväl män som kvinnor.

För både män och kvinnor har den relativa ökningen varit förhållandevis liten i åldrarna runt 30 år.²⁵

I åldrarna över 30 år är genomgående ökningen större bland kvinnor än bland män.

²⁴ Förklaringen till att deltagarfrekvensen för 18-åringar minskat är att framförallt att tvååriga gymnasielinjer som gav behörighet för vissa högskoleutbildningar inte fanns kvar år 1995.

²⁵ Preliminära siffror för 1997 tyder dock på att deltagarfrekvensen ökat relativt kraftigt sedan 1995 just i åldrarna kring 30 år.

En jämförelse med andra länder

En naturlig fråga är hur situationen i Sverige ser ut i ett internationellt perspektiv. En avdelning inom OECD (Center for Educational Research and Innovation) ger varje år ut en sammanfattning av utbildningsdata för medlemsländerna. Framställningen i det följande är till större delen baserad på de uppgifter som finns i den senaste rapporten *Education at a Glance, OECD Indicators 1997* (EaG). Uppgifterna gäller i de flesta fall läsåret 1994/95.

I EaG redovisas uppgifter från en rad olika länder. Här skall i första hand göras jämförelser med övriga nordiska länder och med de övriga medlemsstaterna i den Europeiska Unionen.

Sverige hade 1994/95 internationellt sett relativt få studenter

Sverige hade 1994/95 i förhållande till folkmängden färre studenter än många andra EU-länder och Norge. Speciellt hade Sverige få studenter i de yngre åldersgrupperna (trots att deltagarfrekvensen för dessa har ökat kraftigt sedan 1985).

I *Tabell 4* sammanfattas data om deltagarfrekvenserna 1994/95 i högre utbildning (inklusive det som vi kallar forskarutbildning) i de nordiska länderna för ett antal olika åldersgrupper. Dessutom anges för de olika åldersgrupperna rangordningen för Sverige bland de EU-medlemmar för vilka uppgifterna redovisas.

Sverige låg på näst sista plats bland 12 EU-länder när det gäller deltagarfrekvensen i åldersintervallet 17–34 år. Sammanlagt 9,2 procent av alla svenskar i denna ålder studerade på högskolenivå. Detta är lägre än motsvarande värde för Danmark och väsentligt lägre än Norge och Finland²⁶. I Finland, som låg på första plats inom EU, deltog 14 procent av alla personer i åldern 17–34 år i någon form av postgymnasial utbildning. Motsvarande värde för Norge var nära 13 procent.

I *Tabell 4* redovisas också deltagarfrekvenserna för tre fyraårsintervall (18–21 år, 22–25 år och 26–29 år). Sveriges ”placering” inom EU förbättras med stigande ålder, (från 11:e plats bland 13 stater i intervallet 18–21 år till femte plats bland 12 stater i intervallet 26–29 år). En förklaring är att man i Sverige i genomsnitt börjar högskolestudier senare i livet än i många andra länder. Men detta gäller också för de övriga nordiska länderna, och Sveriges värden var lägre än Danmarks, Finlands och Norges både i intervallet 22–25 år och i intervallet 26–29 år.

Det var alltså i förhållande till folkmängden relativt få personer i Sverige som deltog i högre utbildning år 1994/95.

²⁶ Av de nordiska länderna är det bara Island som redovisar ett lägre resultat. Sannolikt beror detta på att många islänningar bedriver högskolestudier utomlands och därför inte kommer med i redovisningen.

En invändning mot denna slutsats skulle kunna vara att vi i Sverige har speciellt många högskolestuderande som är över 34 år som utgör den övre gränsen i OECD:s redovisning. I *Diagram 7* ges därför en jämförelse mellan deltagarfrekvenserna upp till 59 år i Sverige och Finland. (Diagrammen bygger på data som erhållits från respektive lands statistikmyndigheter).

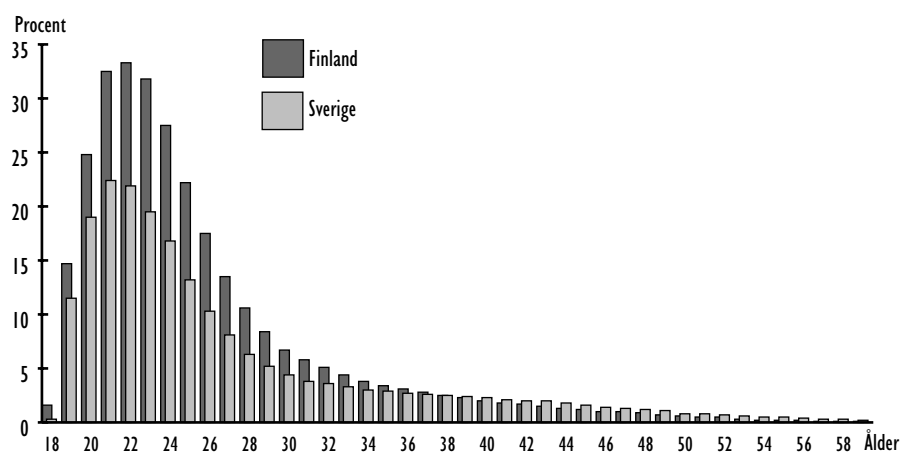

Diagram 7 Deltagarfrekvens för åldrarna 18–59 år höstterminen 1995 för grundutbildningen (motsv) i Sverige och Finland

Visserligen ligger de svenska värdena över de finska för åldrarna över 38 år men skillnaderna mellan länderna är små och kan inte på något sätt uppväga övervikten för Finland mellan 18 och 30 år. Om Sverige 1995 skulle ha haft samma andel av befolkningen i åldern 18–60 år i högskoleutbildning som Finland har, skulle antalet studenter ha varit ca 350 000 i stället för ca 250 000.

Orsaken till att Sverige i förhållande till folkmängden hade färre studenter än många andra länder är utvecklingen under 1980-talet. Då låg antalet studenter i Sverige i stort sett stilla, medan man i de flesta av länderna inom nuvarande EU hade en ökning av studentantalet på mellan 30 och 100 procent. Senare, under 1990-talet, har visserligen antalet studenter i Sverige ökat kraftigt men detta har också skett i många andra länder i Europa.

Sverige hade 1994/95 internationellt sett många ungdomar i åldern upp t.o.m. 18 år och få i åldern 19–21 år i utbildning

Om man jämför de totala deltagarfrekvenserna (dvs. andelen studerande på alla nivåer) ”förbättras” Sveriges situation.

Den svaga punkten i svensk utbildning gäller framförallt åldrarna 19–21 år. Skillnaden mellan 18-åringarnas och 19-åringarnas situation är påtaglig. Om man tar med utbildningar på alla nivåer var Sverige 1994/95 det land inom EU, som hade den största andelen 18-åringar i utbildning. För 19-åringar låg Sverige däremot på sista plats bland de EU-länder för vilka data föreligger.

Ytterligare en invändning mot slutsatserna i föregående avsnitt skulle kunna vara att vad som hör till den högre utbildningen definieras på olika sätt i olika länder. En utbildning som i ett land betraktas som postgymnasial (eller som högskoleutbildning i den svenska terminologin) kan i ett annat land räknas som gymnasial och tvärtom.

Därför kan man undersöka den *totala* deltagarfrekvensen dvs. andelen av en eller flera ålderskullar som deltar i någon form av utbildning *oberoende av nivån* på denna. I *Tabell 5* ges några av de data som finns tillgängliga. Här är Sveriges situation mer ”gynnsam” än när man som tidigare enbart ser på högskolestudier. I intervallet 15–29 år låg Sverige 1994/95 på femte plats bland 12 EU-länder. Sveriges totala deltagarfrekvens var även nu lägre än Danmarks, Finlands och Norges, men avståndet var inte lika stort som när man begränsar jämförelsen till högskoleutbildningen. I åldersklassen 30–39 år låg dessutom Sverige på andra plats bland 11 EU-länder och redovisade en betydligt högre deltagarfrekvens än övriga nordiska länder²⁷.

Det mest anmärkningsvärda i förhållande till andra länder är dock de data som redovisas i *Tabell 5* över de totala deltagarfrekvenserna i ettårsintervall för åldrarna mellan 16 och 24 år. Fram till och med 18 år (dvs. när praktiskt taget alla studerande går i gymnasieskolan) ligger Sverige mycket väl framme. För 18-åringar har Sverige den högsta deltagarfrekvensen inom EU. För nästa ålderskull (19-åringar) ligger Sverige på sista plats. Därefter förbättras positionen med ökande ålder. Bland 20-åringar ligger Sverige på näst sista plats och bland 21-åringar på tionde plats (bland 13 EU-länder). Först för 23-åringarna ligger Sverige i den bättre hälften av EU-länderna.

Situationen beskrivs också i *Diagram 8*, som visar de totala deltagarfrekvenserna mellan 16 och 24 år för de nordiska länderna. Sverige har den högsta totala deltagarfrekvensen bland de nordiska länderna i åldrarna 16–18 år. Därefter, mellan 19 och 24 år, ligger Sverige lägst. Bland 20-åringar exempelvis deltar 31 procent av svenskarna i någon form av utbildning. Motsvarande siffra i övriga nordiska länder är 42 eller 43 procent.

²⁷ Eftersom deltagarfrekvenserna i åldersgrupperna mellan 30 och 39 år för högskoleutbildning var i stort sett desamma i Sverige som i Finland måste Sveriges högre värden för den totala deltagarfrekvensen bero på att en större andel av befolkningen i åldern 30–39 år studerar på gymnasial nivå i Sverige än i Finland.

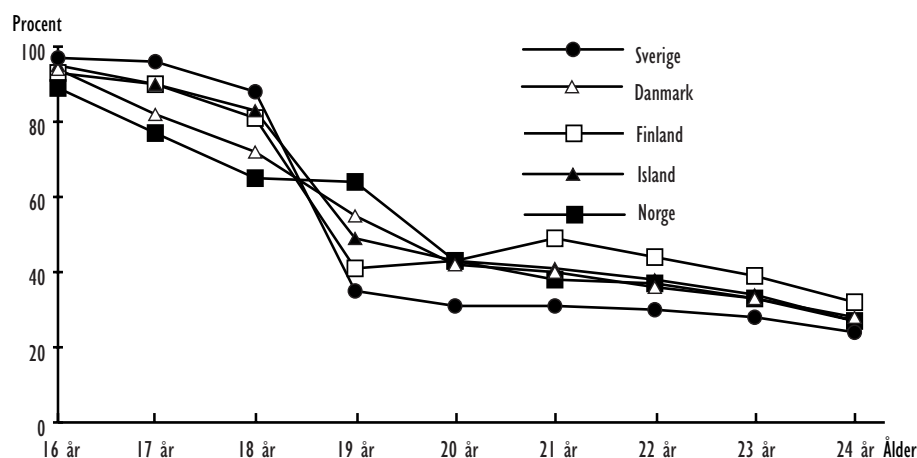

Diagram 8 Andelen av ungdomarna i åldern 16–24 år i de nordiska länderna som deltar i utbildning (alla nivåer). Uppgifterna avser år 1994/95. (Källa OECD EaG 1997).

Utbyggnaden av utbildningen i Sverige fortsätter

Uppgifterna i detta avsnitt är baserade på uppgifter från hösten 1994 och hösten 1995. Sedan dess har utbildningen byggts ut kraftigt i Sverige – genom ”kunskapslyftet” och en fortsatt utbyggnad av såväl den treåriga gymnasieskolan som den grundläggande högskoleutbildningen. Framtida OECD-rapporter får utvisa hur denna expansion står sig i förhållande till utvecklingen i andra länder.

4 Studenternas fördelning på högskoletyper

En gruppering av högskolor/universitet

Hälften av alla studenter fanns hösten 1995 vid något av de sex stora universiteten. Därnäst i omfattning kom de mindre och medelstora högskolorna. De hade sammanlagt 29 procent av studenterna. 12 procent fanns vid fackhögskolorna och 7 procent vid vårdhögskolorna.

Högskoleutbildning förekommer i Sverige vid ett sjuttiotal olika enheter av varierande storlek och inriktning. Det är sannolikt att data om studenternas ålder, könsfördelning, tidigare studier etc. kan variera mellan de olika enheterna. Det skulle dock föra för långt att här redovisa situationen vid var och en av dessa. Därför görs en gruppering på sex olika typer:

Grupp A. Universitet. De sex ”traditionella” universiteten (i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm, Umeå och Linköping) hade hösten 1995 sammanlagt ca 125 000 studenter, vilket är något mer än hälften (51 procent) av alla studenter. De har alla typer av utbildningar, inte bara sådana som brukar förknippas med de filosofiska fakulteterna utan också sådana som brukar finnas vid det som vi nedan kallar fackhögskolor²⁸.

Det finns också ytterligare två enheter med beteckningen *universitet* i sina namn. Det är *Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU)*, och (från 1 januari 1997) *Luleå tekniska universitet*. Det senare hette hösten 1995 *Högskolan i Luleå*. I båda fallen redovisar vi dem under rubriken Fackhögskolor (grupp B nedan).

Grupp B. Fackhögskolor. Till denna grupp räknar vi sex enheter med en stor del specialiserad utbildning (och forskning). Det är de två självständiga tekniska högskolorna (KTH och Chalmers), Karolinska institutet, Handelshögskolan i Stockholm och som redan nämnts SLU och Högskolan i Luleå. Sammanlagt hade dessa sex enheter hösten 1995 ca 30 000 studenter (12 procent av alla studenter). De har en stor del jämförelsevis långa utbildningar med inriktning mot olika yrken (ofta med ”hög status”) – civilingenjör, läkare osv.²⁹.

Grupp C. Mindre och medelstora högskolor. Utbildningen vid dessa högskolor är liksom i grupp A (universiteten) diversifierad. De har dock, till

²⁸ Dock fanns inte hösten 1995 när den här redovisade undersökningen genomfördes någon utbildning av ”vårdhögskolekaraktär” vid universiteten. Sedan dess har dock flera vårdhögskolor integrerats i närliggande universitet.

²⁹ Ett undantag är högskolan i Luleå (numera Luleå tekniska universitet) som vid sidan av en omfattande utbildning av civilingenjörer och ingenjörer också innehåller utbildningar som man vanligen associerar med de mindre och medelstora högskolorna och universitetens filosofiska fakulteter.

skillnad från universiteten, få högstatusutbildningar. Dessutom hade de hösten 1995 (den termin för vilken våra data gäller) till en del integrerat tidigare vårdhögskolors utbildning. Vid de mindre och medelstora högskolorna läser också en större *andel* av studenterna än vid universitet och fackhögskolor det som tidigare betecknades *kortare högskoleutbildningar* (utbildning till förskollärare, ingenjörsutbildningar m.m.).

Hösten 1995 fanns det 17 mindre och medelstora högskolor med tillsammans över 70 000 studenter (29 procent av alla studenter).

Grupp D. Vårdhögskolor. Hösten 1995 fanns det sammanlagt 23 vårdhögskolor, med i de flesta fall landstingen som huvudman. Tillsammans hade de knappt 18 000 studenter (7 procent av alla). Vårdhögskolorna ger s.k. medellånga vårdutbildningar – utbildning av sjuksköterskor, laboratorieassistenter, sjukgymnaster etc. samt en stor del av den yrkesmässiga fort- och vidareutbildningen av dessa yrkesgrupper.

Grupp E. Konstnärliga högskolor i Stockholm m.m. Vid 1977 års högskolereform fördes de konstnärliga utbildningarna med inriktning mot musik, konst, teater m. m. till universiteten på alla orter utom i Stockholm, där de blev kvar som självständiga enheter som Kungliga musikhögskolan, Konstfack osv.. Till denna grupp räknar vi också musikhögskolan i Inggesund som har landstingskommunal huvudman. Sammanlagt finns i denna grupp 8 enheter med knappt 2 000 studenter (mindre än 1 procent av alla studenter i Sverige).

Grupp F. Övriga enheter består till stor del av de icke-statliga teologiska högskolorna. Sammanlagt innehåller gruppen sju enheter med sammanlagt knappt 600 studenter. (2 promille av alla).

En fullständig förteckning över de olika enheterna och deras klassning på grupperna A–F finns i *Tabell 6*.

I tabellerna redovisar vi data för samtliga sex högskolegrupper. I den följande texten begränsar vi oss till de fyra ”stora” grupperna (grupperna A–D).

Fördelning på kön och ålder

Fördelningen kvinnor/män

Fördelningen mellan kvinnor och män vid de två största grupperna av högskolor (universiteten och de mindre och medelstora högskolorna) är i stort den som gäller i högskolan totalt (kvinnor/män: 56/44). Inom vårdhögskolorna däremot är kvinnornas majoritet kraftig (nära nio av tio studenter är kvinnor). Vid fackhögskolorna är männen i majoritet (två tredjedelar är män).

Fördelningen av studenterna mellan kvinnor och män varierar, inte oväntat, mellan de olika högskolegrupperna (*Tabell 7*, se också *Diagram 9*). Största andelen kvinnor finns vid *vårdhögskolorna* (88 procent kvinnor, 12 procent

män). Största andelen män finns vid *fackhögskolorna* (35 procent kvinnor och 65 procent män). Vid *universiteten* är fördelning kvinnor/män densamma som gäller för alla studenter sammantagna (56/44 procent för kvinnor/män). Detta gäller också i stort för gruppen *mindre och medelstora högskolor* (59/41).

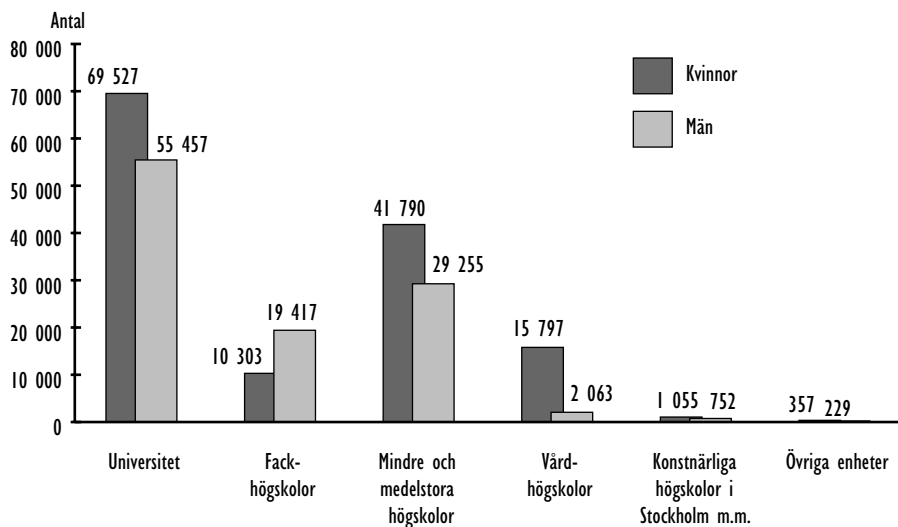

Diagram 9. Studenterna hösten 1995: Antal studenter fördelade på kvinnor och män vid de olika högskolegrupper.

Åldersfördelning

De yngsta studenterna finns vid fackhögskolorna och de äldsta vid vårdhögskolorna.

Inom alla högskolegrupper gäller samma mönster: Kvinnorna är "under-representerade" i åldrarna mellan 23 och 29 år och överrepresenterade i åldrarna över 30.

Åldersfördelningen för kvinnor respektive män vid de olika högskolegrupperna redovisas i *Diagram 10*. (Se också *Tabell 7*, som även innehåller åldersfördelningen för kvinnor och män sammantagna).

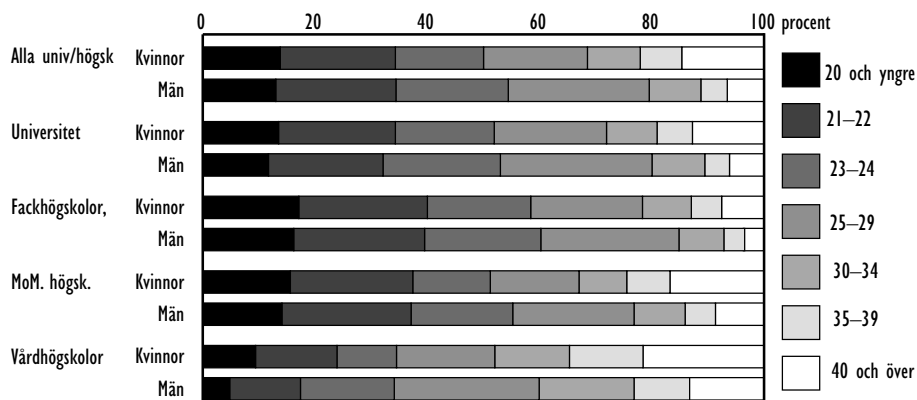

Diagram 10. Alla universitet/högskolor och fyra olika högskolegrupper. Åldersfördelningen för kvinnor och män.

Fackhögskolorna har de yngsta studenterna (60 procent är under 25 år) medan *vårdhögskolorna* har de äldsta (35 procent under 25 år). Men ingen högskolegrupp "saknar" studenter över 30 år. Även på fackhögskolorna är inte mindre än 22 procent av kvinnorna och 15 procent av männen 30 år eller mer (*Diagram 10*).

Som visats tidigare finns det skillnader mellan kvinnornas och männens åldersfördelningar om man studerar alla högskolor sammantagna. Männen är "överrepresenterade" i två åldersgrupper: *23–24 år* och *25–29 år*. Kvinnorna å andra sidan är överrepresenterade i åldersgrupperna *35–39 år* och *40 år och äldre*. Samma sak gäller också för var och en av de fyra stora högskolegrupperna separat (*Diagram 10*).

Kommentarer

Skillnaderna mellan högskolegrupperna gäller i första hand könsfördelningen, där de högskolor som har ett snävt utbud avviker från genomsnittet. Det är *vårdhögskolorna* med en mycket stor andel kvinnor och *fackhögskolorna* med sin majoritet av män. Vid *universiteten* och de *mindre och medelstora högskolorna* med deras breda utbud är det naturligt att könsfördelningen är nära den som gäller för alla studenter sammantagna.

Att vårdhögskolorna har en stor andel studenter i de äldsta åldersklasserna kan till en del bero på att dessa högskolor svarar för en organiserad fortbildning och vidareutbildning av en rad olika kategorier vårdpersonal.

Det generella mönstret att kvinnorna är "underrepresenterade" i åldrarna mellan 23 och 29 år, liksom att de är "överrepresenterade" i åldrarna över 35 slår igenom i alla högskoletyper. Detta talar för att skillnaderna i åldersstruktur mellan kvinnor och män inte i första hand beror på att kvinnor och män *väljer olika utbildningar* utan på att det finns andra faktorer i kvinnors och mäns liv som ger olika studiemönstren för kvinnor och män (som grupp).³⁰

³⁰ Inga Elgqvist Saltzman har studerat livslinjer för grupper av kvinnor respektive män med ekonomisk utbildning och visat att dessa skiljer sig bl.a genom att kvinnorna mellan 25 och 40 år utför en omfattande volym av "housework" vilket inte männen gör. Se Elgqvist-Saltzman, I: *Declines and green hills: competence development in a life perspective* i Bjerén, B och Elgqvist-Saltzman, I (eds): *Gender and Education in a Life Perspective. Lessons from Scandinavia*. Aldershot, Brookfield USA, Hong Kong, Singapore, Sydney 1994.

5 Studenternas sociala bakgrund

En variabel som ofta studeras är studenternas *sociala bakgrund*, dvs. vilken grupp, baserad på den socioekonomiska indelning som används i den officiella statistiken (SEI-koden), som deras föräldrar hör till. Vanligen studerar man fördelningen av den sociala bakgrunden för dem som *börjar* studera vid universitet och högskolor. Genom jämförelser med den sociala bakgrunden för alla i motsvarande ålder kan man studera den *sociala snedrekryteringen*, dvs. att det är vanligare att barn till föräldrar i högre sociala grupper börjar i högskolan än att barn till föräldrar i lägre grupper gör det. SCB gör vartannat år en undersökning av den sociala rekryteringen till högre studier.³¹ En noggrann genomgång av hela frågan om den sociala snedrekryteringen gjordes också för några år sedan av Erikson och Jonsson.³²

I detta sammanhang ska vi se på frågan i ett något annat perspektiv. Vi studerar hur den sociala bakgrunden är fördelad på olika grupper av studenterna. Finns det skillnader mellan studenterna vid olika högskoletyper eller mellan olika åldersgrupper?

Fördelning av studenterna efter den sociala bakgrunden

För drygt 80 procent av alla studenter hösten 1995 kan man genom samkörningar bestämma den sociala bakgrunden. I denna rapport arbetar vi med tre grupper:

- *Bakgrundsgrupp I: Barn till akademiker och högre tjänstemän.*
- *Bakgrundsgrupp II: Barn till övriga tjänstemän och barn till företagare och bönder.*
- *Bakgrundsgrupp III: Barn till arbetare.*

30 procent av de studenter för vilka bakgrunden är känd hör till grupp I, 50 procent hör till grupp II och 20 procent till grupp III. I grupp I finns lika många manliga och kvinnliga studenter. I grupp II och grupp III däremot finns det fler kvinnor än män.

SCBs återkommande undersökning av den sociala rekryteringen till högskolestudier baseras på en samkörning mellan *högskoleregistret* och en lämpligt vald *folk och bostadsräkning (FoB)*. Därigenom kan man bestämma inom vilket

³¹ Den senaste rapporten från SCB om den sociala bakgrunden hos högskolenybjörjarna (SCB: U20 SM 9602) utkom i december 1996.

³² Erikson, R och Jonsson J O: *Ursprung och Utbildning. Social snedrekrytering till högre studier*. SOU 1993:85.

hushåll som en *högskolenybörjare* bodde när han/hon var barn. Genom att klassificera yrkena hos "föräldrarna" i hushållet i olika grupper kan man få högskolenybörjarnas sociala bakgrund.

SCB har, på StudS uppdrag, med samma metod som beskrivs ovan tagit fram den sociala bakgrunden för *samtliga* studenter höstterminen 1995 (och inte bara högskolenybörjare). Samkörningen har skett med FoB 1980. I det ursprungliga materialet var studenterna fördelade på 8 grupper efter föräldrarnas yrken men för att få en större överskådlighet har dessa sammanslagits till fyra (Grupp I–IV) (se *Tabell 8*).

Grupp I är de studenter för vilka minst en av föräldrarna 1980 var högre tjänsteman (i ledande befattning) eller "fri yrkesutövare med akademikeryrke".

Till *grupp II* räknas de studenter vars föräldrar antingen var tjänstemän på mellannivå eller lägre nivå eller företagare alt lantbrukare.

Grupp III består av barn till arbetare (både "facklärd" och "icke facklärd").

Större delen av de studenter som hamnar i *grupp IV* utgörs av bortfall beroende på att man inte funnit deras "föräldrar" i FoB 1980. Till större delen beror detta i sin tur på studenternas ålder. Av dem som var mer än 35–40 år 1995 hade många redan bildat eget hushåll 1980. Deras föräldrar kunde därför inte hittas genom FoB 1980. Då kan man inte heller avgöra den sociala bakgrunden.

Tabell 9 ger antalet studenter i de olika bakgrundsgrupperna.

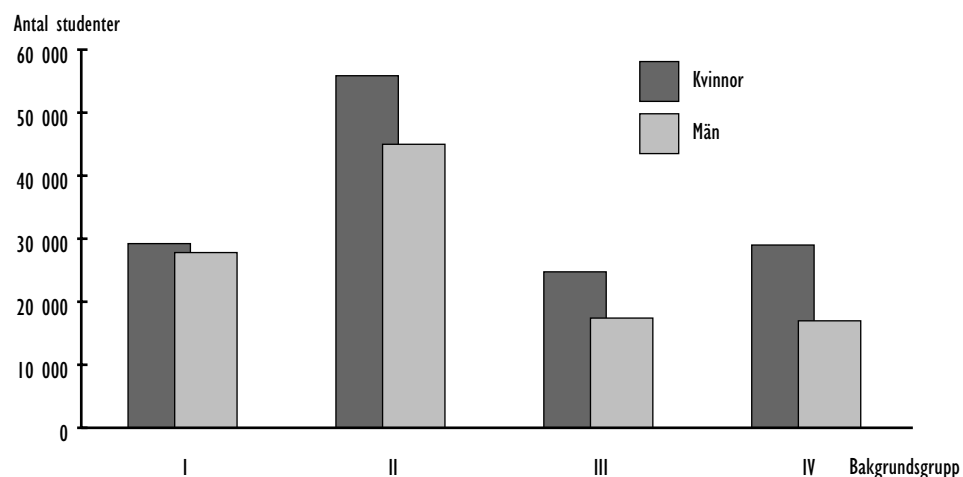

Diagram 11. Studenter hösten 1995. Fördelning på bakgrundsgrupper.

Fördelningen mellan kvinnor och män varierar för de olika bakgrundsgrupperna (*Diagram 11*). I Grupp I är det praktiskt taget lika många kvinnor som män, medan kvinnorna är i majoritet både i grupp II och i grupp III.

Ännu större är övervikten för kvinnorna i grupp IV. Förklaringen är att grupp IV till större delen består av äldre studenter vars föräldrar man inte funnit vid samkörningen av de två registren. Eftersom de flesta äldre studenter är kvinnor är det inte förvånande att nära två tredjedelar av de studenter som vi fört till grupp IV är kvinnor.

Vi har tidigare konstaterat att det generellt finns fler kvinnliga än manliga studenter. ”Överskottet” av kvinnor består alltså av kvinnor i bakgrundsgrupp II och III.

I fortsättningen begränsar vi redovisningen till grupperna I–III, och betraktar studenterna i grupp IV som bortfall.

Den sociala bakgrunden för studenter i olika åldersgrupper

I alla åldersgrupper hör ungefär hälften av studenterna till bakgrundsgrupp II. För bakgrundsgrupp I finns de största andelarna (nära en tredjedel) i åldern 23–24 år. Däremot är det betydligt färre studenter mellan 30 och 40 år som hör till grupp I. Omvänt är det nära 30 procent av studenterna i denna ålder som hör till grupp III. Motsvarande siffra i åldern 23–24 år ligger på c.a 17 procent. I den allra yngsta åldersgruppen (20 år och yngre) är andelen studenter från grupp III något högre (22 procent).

I varje åldersgrupp är andelen av kvinnorna som hör till grupp I något lägre än den är för männen.

I *Tabell 10* ges den procentuella fördelningen på grupperna I–III för studenterna i olika åldrar. Detta redovisas också i *Diagram 12*. Eftersom bortfallet (dvs. andelen som hör till grupp IV) är stort i den äldsta åldersgruppen behandlas i *Diagram 12* bara de studenter som är under 40 år.

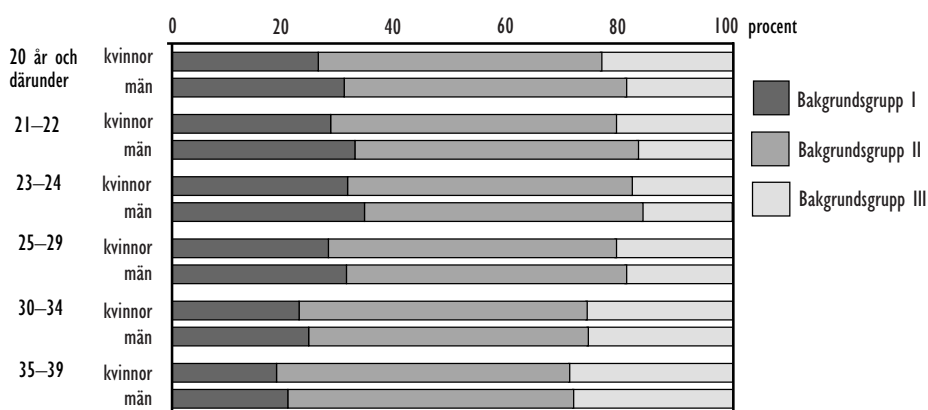

Diagram 12. Studenter i olika åldersgrupper. Fördelning på bakgrundsgrupper.

Det mest påtagliga i *Diagram 12* är att mellangruppen, grupp II, (dvs. de vars föräldrar är tjänstemän, företagare eller lantbrukare) har samma andel för alla åldersgrupper och för kvinnor och män. För alla delgrupper i *Diagram 12* varierar andelen för grupp II mellan 49,4 och 52,0 procent – dvs. mycket lite.

För grupp I och III varierar fördelningarna betydligt mer. Grupp III (de vars föräldrar är arbetare) har sina lägsta andelar bland studenterna i åldern 21–29 år. Andelen för grupp III är högre dels i den yngsta åldersgruppen, dels i åldrarna över 30 år. Den största andelen (c.a en tredjedel) av studenter från grupp I finns, omvänt, i åldersgruppen 23–24 år. Bland de studenter som är 35–39 år är andelen i bakgrundsgrupp I mindre än 20 procent.

I alla åldersgrupper är andelen kvinnor i grupp II och grupp III högre än andelen män (även om skillnaden i vissa fall är liten). Omvänt är, i alla åldersgrupper, andelen av männen som hör till grupp I större än andelen kvinnor.

Den sociala bakgrunden för studenter vid olika högskoletyper

För var och en av de fyra stora högskolegrupperna (universitet, fackhögskolor, mindre och medelstora högskolor och vårdhögskolor) hör hälften av studenterna till grupp II.

Ungefär en tredjedel av studenterna vid universiteten och vid fackhögskolorna hör till grupp I och drygt en sjättedel hör till grupp III. Vid de mindre och medelstora högskolorna samt vårdhögskolorna är situationen den omvända. Knappt 20 procent av studenterna hör till grupp I och 26 respektive 31 procent hör till grupp III.

Tabell 11 ger fördelningen av studenternas sociala bakgrund vid de sex olika högskoletyper som studerades i föregående kapitel. I *Diagram 13* redovisas situationen för de fyra största högskolegrupperna.

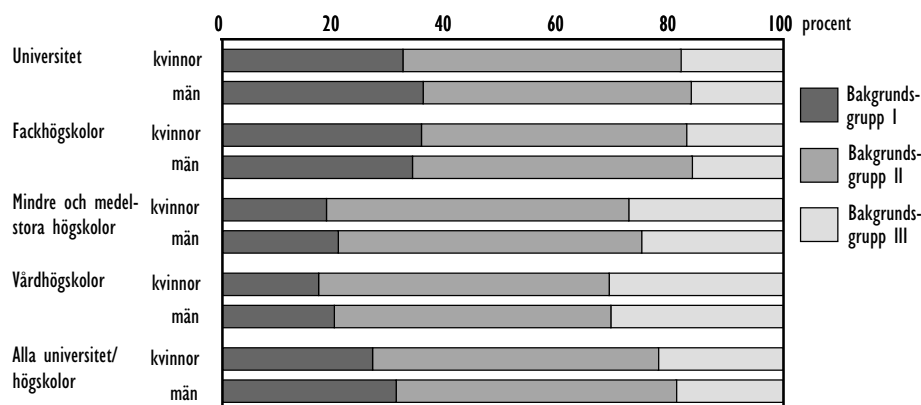

Diagram 13. Studenter hösten 1995. Fördelningen på olika bakgrundsgrupper för kvinnor och män vid olika högskoletyper.

Som synes är variationerna små för grupp II även vid den uppdelning av materialet som görs här. Andelen studenter som tillhör grupp II ligger kring 50 procent för var och en av de fyra högskoletyperna oberoende av kön. (Värdet för män och kvinnor sammantagna varierar från 48,7 vid *universiteten* till 53,9 vid de *mindre och medelstora högskolorna*.)

Liksom i föregående avsnitt är variationerna större för de två övriga bakgrundsgrupperna. Andelen från grupp I ligger på ungefär en tredjedel vid *universiteten* och vid *fackhögskolorna*. Vid mindre och medelstora högskolor och vid vårdhögskolorna gäller samma sak för mindre än en femtedel av studenterna. Omvänt är andelen från grupp III mindre vid universitet och fackhögskolor (16–19 procent) än den är vid de mindre och medelstora högskolorna (27 procent) och vårdhögskolorna (31 procent).

I tre av de stora högskolegrupperna (universitet, mindre och medelstora högskolor och vårdhögskolor) är andelen av kvinnorna från grupp I lägre än andelen av männen från samma bakgrundsgrupp. Vid fackhögskolorna, är situationen den omvända. Där är det en något större andel av kvinnorna än av männen som hör till grupp I.

Sammanfattning

Det finns skillnader mellan bakgrundsgrupperna när det gäller vilken typ av utbildning som man går (egentligen vilken typ av högskola som man studerar vid), och vid vilken ålder som man bedriver studierna. Samtidigt bör betonas att det hela tiden handlar om över- eller underrepresentation för den ena eller andra gruppen. Det finns ingen absolut koppling mellan en viss social bakgrund och en viss typ av högskola.

Grupp II dvs. de som är barn till tjänstemän på mellannivå och lägre nivå, företagare och lantbrukare, utgör hälften av alla studenter³³. Detta gäller för alla högskoletyper och för alla åldersklasser. Grupp II består av flera kvinnor än män (proportionerna 55/45).

Grupp I (barn till högre tjänstemän och personer med akademikeryrken) utgör något mer än en fjärdedel av alla studenter. De läser i högre grad än studenterna i övriga grupper vid universitet och fackhögskolor. De är underrepresenterade bland studenterna över 30 år. Till skillnad från grupp II och III finns det lika många kvinnor som män i grupp I.

Grupp III (barn till arbetare) utgör drygt en femtedel av alla studenter. De utgör en större andel av studenterna vid vårdhögskolor och mindre och medelstora högskolor än av studenterna vid universitet och fackhögskolor. De är också överrepresenterade bland de studenter som är 30 år och däröver.

³³ Egentligen hälften av de studenter för vilka bakgrundsgruppen är känd.

Den minsta andelen studenter från grupp III finns i åldersgruppen 23–24 år. Det kan bero på att unga studenter i denna grupp är något mindre intresserade än genomsnittet av att läsa långa utbildningar och eller på att de inte är lika beredda som genomsnittet bland studenterna att stå i kö för att komma in på en eftertraktad utbildning.

I grupp III är nära 60 procent av alla studenter kvinnor.

6 Studenternas tidigare studier

Detta kapitel handlar om 1995 års studenters tidigare studier i det svenska högskolesystemet.

Studenterna kan ”utnyttja” högskolesystemet på många olika sätt – ibland också som det inte var avsett i planeringen. En och samma student kan under olika delar av sitt liv bedriva högskolestudier av varierande skäl. Under en viss tid läser man för att få en viss examen, därefter kan man efter en kortare eller längre tids uppehåll komma tillbaka för att fördjupa sig inom de områden man läst tidigare. Man kan också komma tillbaka för att med olika syften läsa något helt nytt.

För varje student kan man tänka sig ett *studielopp* som på en tids- eller åldersaxel beskriver vilken högskoleutbildning han/hon deltar i. Syftet med detta kapitel är att så långt det går ge en sammanfattande beskrivning av de tidigare studieloppen för de studenter som var registrerade hösten 1995. Detta kan sägas vara en beskrivning av vad vi kan kalla det hittillsvarande *studiemönstret* för denna studentgrupp.

SCB har på StudS uppdrag för alla studenter som var registrerade under höstterminen 1995 tagit fram en rad uppgifter om

- *när* studenten började studera,
- *under hur lång tid* som studenten har studerat,
- de *uppehåll* i högskolestudierna som studenten eventuellt har gjort,
- de *examina* i högskolan som studenten eventuellt har avlagt.

Med utgångspunkt från dessa uppgifter definieras nedan ett antal egenskaper (eller variabler) som den enskilde studenten kan ha eller ej (eller ett förhållande som kan gälla för den enskilde studenten eller ej). *Andelen* inom olika studentgrupper som har dessa egenskaper utgör sedan en *indikator* som kan användas för att beskriva de tidigare studieloppen för studenterna hösten 1995. I *Tabell 12* ges de valda indikatorerna för hela studentgruppen fördelade på kvinnor och män. Samma indikatorer redovisas också för studenterna fördelade på *åldersgrupper* i *Tabell 13* och på *högskoletyper* i *Tabell 14*.

I den följande texten har de olika indikatorerna samlats i fem grupper. För varje grupp definieras först de olika variablerna. Därefter sammanfattas de viktigaste resultaten. Den som önskar detaljupplysningar hänvisas till *Tabellerna 12–14*.

När och vid vilken ålder började man högskolestudier?

För vissa studenter var höstterminen 1995 den första terminen vid någon högskola i Sverige. De kallas

- *högskolenyborjare*

De studenter som inte är nyborjare har grupperats efter den tidpunkt då de för första gången läste vid universitet eller högskola.

- *började studera för högst tre år sedan (1992/93–1994/95)*
- *började studera för mellan fyra och tio år sedan (1985/86–1991/92)*
- *började högskolestudier för mer än 10 år sedan (före 1985/86).*

De studenter som uppfyller det sista villkoret har antingen sträckt ut sina studier långt utöver vad man skulle kunna kalla "normalstudietiden" eller också, vilket är mera troligt, har de varit borta från studierna under vissa perioder.

Från registreringsuppgifterna kan man vidare för en student bestämma *aldern när han/hon ursprungligen började* sina studier på högskolenivå. För att förenkla har en gruppering gjorts genom två variabler:

- *började högskolestudier vid 21 års ålder eller tidigare* och
- *började högskolestudier vid 24 års ålder eller tidigare.*

De som uppfyller det första kriteriet började sina studier inom två år³⁴ efter det att de slutade gymnasiet medan de som uppfyller det andra kriteriet men inte det första, visserligen var "unga" när de började men hade (åtminstone de flesta) varit borta från studier tre år eller mer när de började sina högskolestudier. De som inte heller uppfyller det andra kriteriet var 25 år eller äldre när det startade sina studier.

För de studenter som varit registrerade före 1977 finns inga uppgifter om när de började sina studier. Det går alltså inte att bestämma åldern när de började studera. Detta gäller i första hands studenter som hörde till den äldsta åldersgruppen (40 år eller äldre). De uppgifter som redovisas för dessa två variabler avser därför andelar av gruppen studenter under 40 år .

Tre studenter av fem hösten 1995 hade börjat studierna vid 21 års ålder eller tidigare

För en student av fem var höstterminen 1995 den första terminen i högskoleutbildning. Knappt hälften hade börjat sina studier under de senaste tre åren. En av fem hade börjat studierna för mellan fyra och tio år sedan.

Nästan en student av åtta slutligen hade börjat sina högskolestudier för första gången för mer än tio år sedan. Detta var betydligt vanligare bland kvinnorna än bland männen.

³⁴ Tre år om man gått tvåårig gymnasieskola.

Tre studenter av fem hade börjat sina högskolestudier för första gången vid 21 års ålder eller tidigare. En av fem hade börjat vid 25 års ålder eller senare.

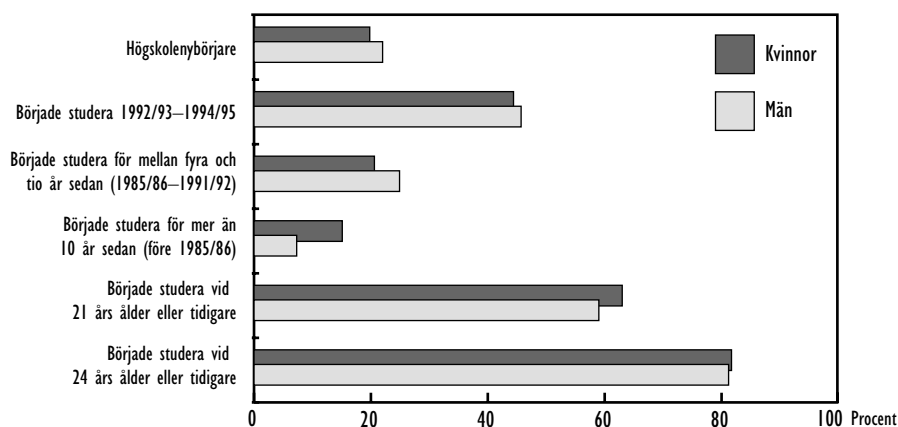

Diagram 14. Studenter hösten 1995. Kvinnor och män. När och vid vilken ålder började man högskolestudier.

En femtedel av studenterna var högskolenybörjare (*Diagram 14*). Två tredjedelar av högskolenybörjarna var 24 år eller yngre. Nästan var femte var 30 år eller äldre.

Knappt hälften av studenterna hade börjat sina högskolestudier under perioden 1992/93–1994/95, dvs. för högst tre år sedan. En femtedel hade börjat för mellan fyra och tio år sedan. Detta betyder dock inte att de säkert studerat varje termin sedan dess. Som skall visas senare är det många studenter som gör uppehåll i studierna under en eller flera terminer. Detta gäller naturligtvis i ännu större grad de nära 12 procent av samtliga studenter som börjat högskolestudier *minst 10 år tidigare*. Det senare var mer än dubbelt så vanligt bland kvinnorna som bland männen.

Cirka 60 procent av studenterna höstterminen 1995 hade börjat vid universitet/högskola vid *21 års ålder* eller tidigare. 20 procent hade börjat vid *22–24 års ålder* och cirka 20 procent hade börjat vid *25 års ålder eller senare*. Dessa procenttal gäller för alla studenter som var 39 år eller yngre.

Höstterminen 1995 var det alltså c.a 51 tusen studenter som läste sin första termin på högskolenivån. De flesta av dem (34 tusen) var 24 år eller yngre, men inte mindre än nio tusen var 30 år eller mer. Samtidigt fanns det bland studenterna 21 tusen kvinnor och åtta tusen män som börjat studera för tio år sedan eller tidigare.

Minst 40 tusen studenter hade börjat högskolestudier för första gången vid 25 års ålder eller senare.

Nybörjare

Den största andelen högskolenybörjare av studenterna fanns vid de mindre och medelstora högskolorna. Minsta andelen högskolenybörjare fanns vid vårdhögskolorna.

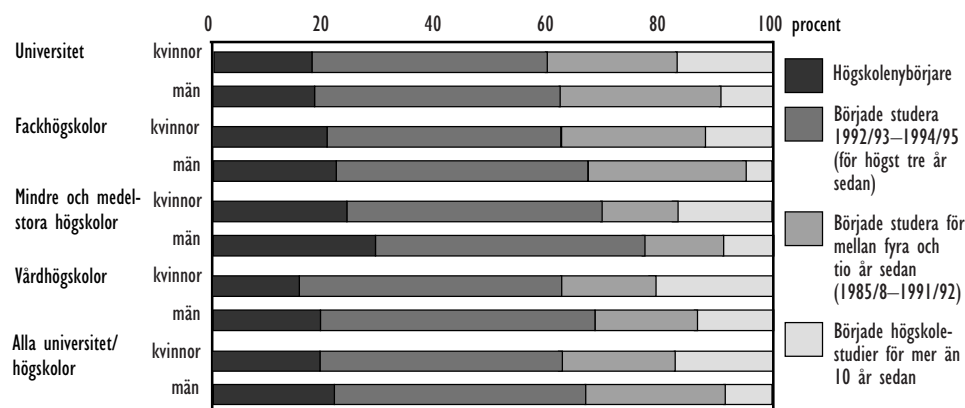

Diagram 15. Studenter hösten 1995 vid olika högskoletyper. Kvinnor och män. Andelen som börjat studierna för olika lång tid sedan.

I *Diagram 15* visas hur tidpunkten för studiestarten är fördelad på kvinnor och män vid de olika högskoletyperna. (se också *Tabell 14*). Som synes varierar andelen av studenterna som är högskolenybörjare mellan de olika högskolegrupperna

Hur stor del av studenterna vid en viss högskola som är högskolenybörjare beror naturligtvis på längden på de utbildningar som ges. Ju kortare utbildningar desto större andel högskolenybörjare. Men andelen högskolenybörjare beror också på organisationen av utbildningen. Högskolor som tar in de flesta nybörjarna en gång om året, på hösten, får denna termin en större andel högskolenybörjare än man skulle haft om man, som vårdhögskolorna, tar in nästan lika många nybörjare på våren som på hösten. Å andra sidan blir andelen högskolenybörjare låg vid högskolor där många studenter fort- eller vidareutbildar sig. Detta sammantaget kan förklara att den största andelen högskolenybörjare finns vid de *mindre och medelstora högskolorna*. Andelen högskolenybörjare är lägre vid *fackhögskolorna* som har en stor andel längre utbildningar och allra lägst vid *universiteten* och *vårdhögskolorna*. (*Diagram 15*).

Mellan 15 och 20 procent av kvinnorna vid universitet, mindre och medelstora högskolor och vårdhögskolor hade börjat högskolestudier mer än tio år tidigare

Vid alla högskoletyper var det en betydligt större del av kvinnorna än av männen som hade börjat högskolestudier för tio år sedan eller tidigare.

Största andelen studenter som började för mer än tio år sedan finns vid vårdhögskolorna. Minsta andelen finns vid fackhögskolorna. Men även där har tio procent av de kvinnliga studenterna och fyra procent av de manliga studenterna börjat högskolestudier för mer än tio år sedan.

Sex procent av studenterna vid *fackhögskolorna* hade börjat högskolestudier för mer än tio år sedan (*Diagram 15*). Vid *universiteten* och de *mindre och medelstora högskolorna* var denna andel större (12 procent). Den största andelen ”gamla” studenter fanns vid *vårdhögskolorna*. (18 procent). Ett skäl till detta är säkert att vårdhögskolorna har ett omfattande program med fort- och vidareutbildningskurser för olika grupper verksamma inom vårdområdet.

Inom alla högskoletyper är det en större andel av kvinnorna än av männen som började studera för mer än tio år sedan (*Diagram 15*).³⁵

Andelen av studenterna som börjat högskolestudier vid unga år varierar mellan högskoletyperna

Två tredjedelar av alla studenter vid fackhögskolorna (som var yngre än 40 år) hade börjat sina studier vid 21 års ålder eller tidigare. Motsvarande gällde för mindre än hälften av studenterna vid vårdhögskolorna.

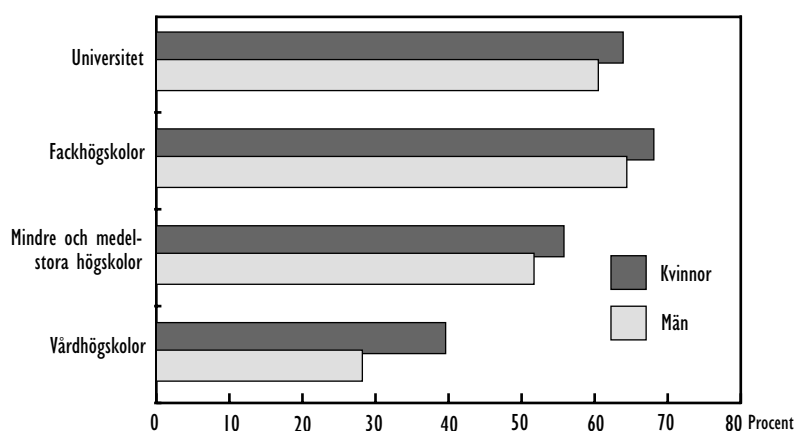

Diagram 16. Studenter hösten 1995. Andelen som börjat högskolestudier vid 21 års ålder eller tidigare. (Uppgifterna gäller de studenter som är 39 år eller yngre.)

Ca 60 procent av alla studenter hade börjat högskolestudier senast vid 21 års ålder. Värdet på denna variabel varierar mellan de olika högskolegrupperna (*Diagram 16*). Största andelen som varit 21 år eller yngre när de ursprungligen började studierna (på den nuvarande högskolan eller någon annanstans) fanns vid fackhögskolorna. Den minsta andelen fanns vid vårdhögskolorna. Två tredjedelar av studenterna vid *fackhögskolorna* hade börjat sina studier vid 21 års ålder eller tidigare (*Diagram 16*). Vid vårdhögskolorna gällde detta för mindre än hälften av studenterna. Mellan dessa två extremer finns *universiteten* där 64 procent av studenterna hade börjat studera vid 21 års ålder eller tidigare och *de mindre och medelstora högskolorna* (58 procent).

³⁵ Det motsatta (dvs. att andelen av männen är större än andelen av kvinnorna) gäller för dem som börjat studierna för mellan fyra och tio år sedan.

Inom alla högskoletyper var det en större andel av kvinnorna än av männen som hade börjat högskolestudier när de var 21 år eller yngre (*Diagram 16*).

Äldre studenter

Även i de äldsta grupperna av studenter är mer än 10 procent högskolenybörjare.

I åldersgrupperna 30–39 år hade bara en fjärdedel börjat studierna vid 21 års ålder eller tidigare.

Nästan hälften av studenterna som var över 35 år hade börjat studierna för tio år sedan eller mer.

Flera av de indikatorer som behandlas i detta avsnitt handlar om hur länge man bedrivit högskolestudier. Av speciellt intresse är då de studenter som är något äldre (30 år och däröver). Hur många har börjat studera under senare år? Hur många hade ursprungligen börjat i unga år men kommit igen?

I alla åldersgrupper utom de allra yngsta, (dvs. alla över 22 år) låg andelen högskolenybörjare mellan 11 och 15 procent. Detta gäller alltså även bland de studenter som var 30 år och däröver.

Nästan hälften av de kvinnor som var mellan 35 och 39 år hade börjat högskolestudier mer än tio år tidigare. För männen var andelen lägre men ändå hög (38 procent). Bland studenter som var 40 år eller mer hade 6 av 10 börjat högskolestudier för mer än tio år sedan (*Tabell 13*).

Bland de studenter som var mellan 30 och 39 år hade en fjärdedel börjat studera vid 21 års ålder eller tidigare. Tre av fem hade börjat vid 25 års ålder eller senare. En betydligt större andel av kvinnorna än av männen i denna åldersgrupp hade börjat sina studier i unga år (*Tabell 13*).

Kommentar

Ett viktigt resultat i detta avsnitt är att andelen ”gamla” studenter (dvs. studenter som började studierna för första gången för mer än tio år sedan) är betydligt större bland kvinnorna än bland männen. Detta *skulle* kunna bero på förhållandet att kvinnor mer än män förekommer i åldersgrupper eller vid högskolor där det av olika skäl finns en stor andel gamla studenter. Det stämmer dock inte. Inom alla (aktuella) åldersgrupper och vid alla högskoletyper hade en större andel kvinnor än män börjat högskolestudier mer än tio år tidigare.

Överhuvudtaget talar resultaten för att kvinnor som grupp sträcker ut sin totala studietid under en lägre tid än männen. En större andel av kvinnorna har börjat studierna vid unga år och en större andel började för mer än tio år sedan.

Under hur många terminer har man studerat?

Nära hälften av alla studenter hösten 1995 var som högst inne på sin tredje studietermen. För en av sju var höstterminen 1995 minst deras åttonde termin.

I föregående avsnitt redovisades bl. a. uppgifter om när studenterna för första gången började högskolestudier. Att man började ett visst läsår betyder dock inte säkert att man studerat varje termin sedan dess. Man kan ha gjort avbrott i studierna under någon termin, man kan också ha bedrivit högskolestudier i flera omgångar med långa uppehåll däremellan. Intressant är därför det totala antalet terminer som studenten varit registrerad på någon högskoleutbildning före höstterminen 1995. Här har fyra olika variabler studerats:

- har läst högst 2 terminer utom ht 95
- har läst högst 4 terminer utom ht 95
- har läst högst 6 terminer utom ht 95
- har läst högst 12 terminer utom ht 95

Resultatet för dessa variabler har sammanfattats i *Diagram 17*.

Nära hälften av studenterna hade läst högst två terminer ("netto") före ht 1995. (I denna siffra är medräknat de studenter för vilka höstterminen 1995 var den första terminen överhuvudtaget). Två tredjedelar hade studerat fyra terminer eller mindre, medan 85 procent hade läst sex terminer eller mindre fram till ht 1995 (*Diagram 17*). Mycket få (1,2 procent) hade läst mer än 12 terminer.

Det finns inga stora skillnader mellan kvinnor och män vad avser antalet studerade terminer.

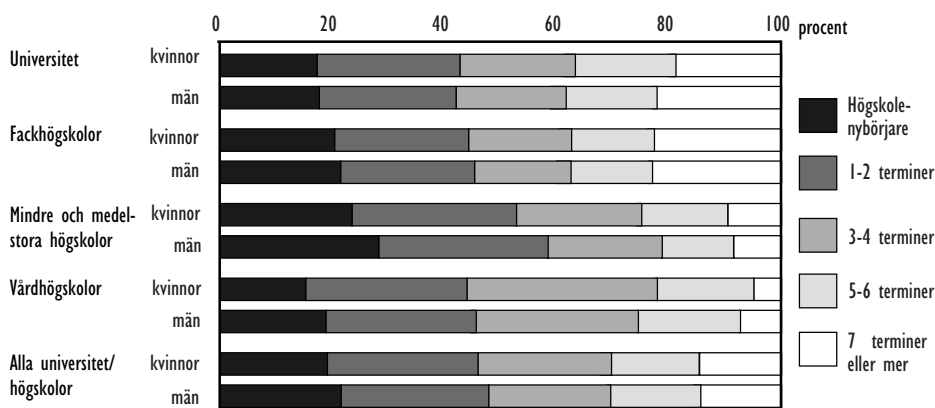

Diagram 17. Studenter vid olika högskoletyper. Fördelning av omfattningen av tidigare studier

Vid *universitet* och *fackhögskolor* hade en student av fem tidigare studerat i sju terminer eller mer. Motsvarande gäller för mindre än en tiondel (8 procent) av

studenterna vid de *mindre och medelstora högskolorna* och enbart för fyra procent av *vårdhögskolornas* studenter.³⁶

Skillnaderna mellan de olika högskolegrupperna kan säkert till en stor del förklaras av att universitet och högskolor har längre utbildningar än de mindre och medelstora högskolorna och (i ännu större grad) vårdhögskolorna.

Hur många har gjort uppehåll i studierna?

En student sägs ha gjort ett *uppehåll* i studierna om han/hon *inte* varit registrerad på någon högskoleutbildning under en period som omfattar en termin eller mer mellan den första studietermen och höstterminen 1995.³⁷

Det kan finnas flera förklaringar till att man gjort uppehåll. En kan vara att man av ett eller annat skäl gjort ett avbrott inom en viss utbildning för att senare komma tillbaka till samma utbildning. En annan förklaring kan vara att uppehållet beror på att man tidigare läst en viss utbildning, slutfört eller avbrutit den och att man efter en viss tid börjat på en annan utbildning. Studierna kan också under olika perioder ha varit förlagda till flera olika högskolor eller ha avsett flera typer av utbildningar.

En variabel som vi infört är:

- *har gjort minst ett uppehåll i studierna.*

Men det finns också relativt många studenter som gjort flera uppehåll. ("Rekordet" är 9 uppehåll). Därför används även variabeln:

- *har gjort minst tre uppehåll i studierna.*

Vi har också gjort en uppdelning på *långa uppehåll*, som omfattar minst tre (sammanhängande) terminer och *korta uppehåll* (en eller två terminer). Detta har gett ytterligare två variabler:

- *har gjort minst ett långt uppehåll* och
- *har gjort minst ett kort uppehåll.*

Det kan också vara av intresse att veta hur många som "återkommit" till högskolan just inför hösten 1995. Vi har därför infört variabeln

- *tidigare registrerad men gjorde uppehåll 1994/95.*

Detta villkor uppfylls alltså av alla dem som varit borta från studierna under åtminstone hela det föregående läsåret. Vi har också infört en variabel för att

³⁶ Observera att uppgifterna om antalet terminer gäller all tidigare utbildning som studentens deltagit i – inte bara den utbildning hon/han går på just nu.

³⁷ Registrering betyder i sin tur att studenten läst på en ny kurs eller fortsatt på en kurs som går över flera terminer. Studenter som bara tentamensläser betecknas i detta sammanhang som ej registrerade.

karaktisera dem för vilka det var ganska länge sedan man läste på högskola senast:

- *tidigare registrerad men har inte studerat under 1991/92–1994/95.*

Detta uppfylls alltså av studenter som varit borta från högskolestudier under fyra läsår eller mer innan man ”började på nytt” hösten 1995.

Många studenter har gjort uppehåll i sina högskolestudier

En tredjedel av alla studenter har någon gång under sin (totala) studietid varit borta från studierna under minst en termin (dvs. man har inte varit registrerade på någon ny kurs). Var fjärde kvinna och var sjätte man hade varit borta från studierna under en sammanhängande period omfattande minst tre terminer.

Tretton procent av studenterna var ”återkommare”. De hade läst vid universitet eller högskola tidigare men gjort uppehåll åtminstone under föregående läsår.

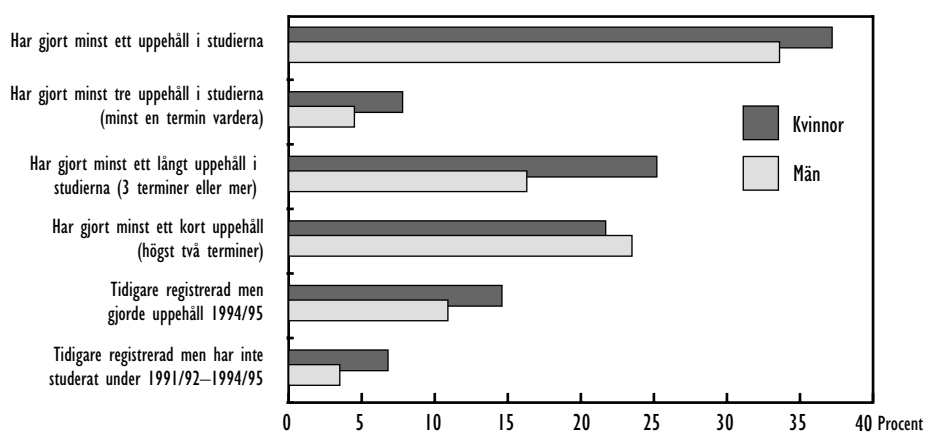

Diagram 18. Studenter hösten 1995. Andelen som gjort uppehåll i studierna.

Något mer än en tredjedel av studenterna hade gjort minst ett *uppehåll* i sina studier (*Diagram 18*). Andelen som gjort uppehåll ökar med åldern. I åldersgrupperna över 30 år har mer än hälften av alla studenter gjort minst ett uppehåll (*Tabell 13*).

Det bör observeras att uppehållen kan ha inträffat även innan man började studera ”på allvar”, t.ex. för dem som har inlett högskolestudierna med en eller flera ”fristående” kurser och sedan efter någon termins frånvaro söker sig till en mera fast utbildning.

Drygt en femtedel av alla studenter hade någon gång gjort minst ett *långt uppehåll*, dvs. varit bort från studierna under en sammanhängande period på minst tre terminer. Detta är vanligare bland kvinnorna (25 procent av alla) än bland männen (16 procent).

Långa uppehåll är naturligtvis vanligare ju äldre studenterna är. Mer än varannan kvinnlig student över 30 år och mer än varannan manlig student över 35 år hade någon gång under sin (totala) studietid varit borta från studier under en period på 3 terminer eller mer (*Tabell 13*).

13 procent av studenterna hösten 1995 hade tidigare läst vid universitet eller högskola men inte under läsåret 1994/95. Det gällde i högre grad för kvinnorna än för männen (*Diagram 18*). Speciellt många av de äldre studenterna hade återkommit till högskolestudier efter att ha varit borta under 1994/95. I de åldersgrupper som var 30 år eller mer varierade andelen sådana ”återkommare” mellan 23 och 38 procent av studenterna (*Tabell 13*).

Fem procent av alla studenter hade återkommit till studier efter att ha varit borta under minst fyra år (*Diagram 18*). Var fjärde student över 40 år som läste höstterminen 1995 hade studerat tidigare men hade före denna termin varit borta från högskolestudier under en sammanhängande period på fyra år eller mer (*Tabell 13*).

Det är vanligare bland kvinnorna än bland männen att man återkommer efter ett uppehåll på fyra år eller mer. I åldersgruppen 30–34 år gäller detta för 13 procent av de kvinnliga studenterna. Motsvarande gäller för bara 7 procent av männen i samma åldersgrupp.

Vid alla typer av högskolor finns det studenter som tidigare varit borta från högskolestudier under en sammanhängande period omfattande tre eller flera terminer

Den största andelen av studenterna som varit borta från studierna under tre terminer eller mer finns vid vårdhögskolorna. Den minsta vid fackhögskolorna. Men även vid de senare har nästan var femte kvinnlig student någon gång under sin tidigare studietid gjort ett uppehåll på minst tre sammanhängande terminer.

Vid alla högskoletyper är det en större andel av kvinnorna än av männen som har gjort ett långt uppehåll.

Ett nyckelvärde som kommer att användas i nästa kapitel är andelen inom olika studentgrupper som har gjort ett långt uppehåll (omfattande minst tre sammanhängande terminer). Uppehåll i studierna under en eller två terminer (det som ovan kallats ”korta uppehåll”) kan ha en rad ”naturliga” förklaringar. Det behöver inte innebära att något dramatiskt i studentens studielopp. Det kan t.ex. bero på att studenten har tagit en termin då hon/han visserligen studerar men där hon/han inte har tagit på sig någon ny kurs. Ett uppehåll på en eller två terminer kan också bero på militärtjänst.

Tre sammanhängande terminer förknippar man däremot med ett direkt avbrott i studierna, då man ägnat sig åt en helt annan verksamhet. Kanske används tiden också till att man tänker om vad avser studieplanerna.

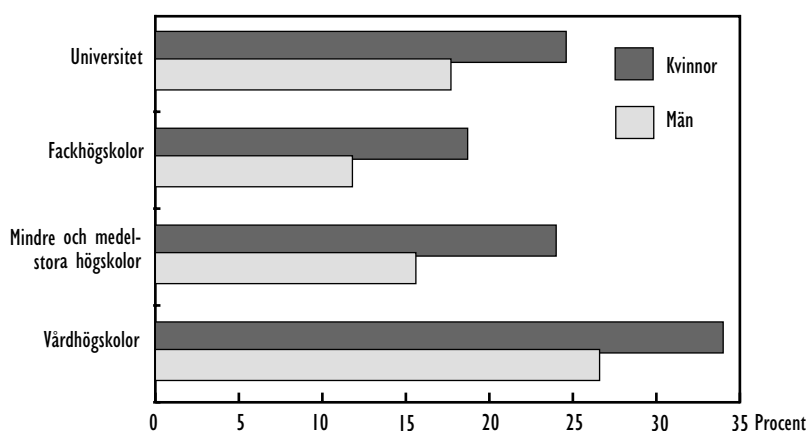

Diagram 19. Studenter hösten 1995. Andelen vid olika högskoletyper som gjort minst ett långt uppehåll i högskolestudierna (minst tre sammanhängande terminer).

Långa uppehåll är vanligast bland studenterna vid *vårdhögskolorna*. Där har en tredjedel gjort minst ett långt uppehåll. (Diagram 19 och Tabell 14). Vid *universiteten* och de *mindre och medelstora högskolorna* gäller detta för en femtedel av studenterna. Vid *fackhögskolorna* gäller det för en sjundedel.

Vid alla högskoletyper har en större andel av kvinnorna än av männen gjort långa uppehåll i sina studier. (Diagram 19).

Kommentar

En slutsats av ovanstående är att högskolestudier för många studenter inte är något som är avgränsat i tiden eller något som man ägnar sig åt utan avbrott. Istället kan man gå ut och in i studierna med uppehåll av varierande längd däremellan.

Det viktigaste resultatet är att ca 35 000 kvinnor och 17 000 män bland studenterna någon gång under sin studietid har gjort ett uppehåll i studierna på tre terminer eller mer. I någon mån skulle man kunna säga att de någon gång under sin studietid börjat på nytt med studier. För relativt många i de äldsta åldersklasserna visar det sig vidare att höstterminen 1995 är den första terminen på fyra år eller mer som man bedriver studier.

De långa uppehållen är vanligast bland de studenter som läser vid *vårdhögskolorna*, beroende framförallt på deras stora volym fortbildning och vidareutbildning för sjuksköterskor och annan vårdpersonal. Men uppehåll på tre terminer eller mer förekommer också vid övriga högskoletyper. T.ex. har ca 25 000 av studenterna vid universiteten gjort sammanhängande uppehåll på minst tre terminer. Det motsvarar hela studentkåren vid något av de största universiteten i landet. Och vid *fackhögskolorna* som förknippas med sammanhållna yrkesutbildningar för ungdomar har inte mindre än 19 procent av de kvinnliga studenterna och 12 procent av de manliga gjort ett långt uppehåll.

Det bör dock påpekas att vi i detta avsnitt studerat uppehåll i studierna som hänför sig till hela studietiden. Säkert har många bland dem som gjort uppehåll i den mening det definieras här, först börjat på en utbildning t.ex. genom att läsa en kurs under en termin eller mer och därefter efter ett uppehåll börjat på något helt nytt, som man tänker läsa färdigt utan några längre uppehåll.

Examina

Ur högskoleregistret har också tagits fram uppgifter om hur många examina (på högskolenivå) som varje student har avlagt före höstterminen 1995.³⁸ Man brukar skilja på *korta examina* omfattande högst 100 poäng och *långa examina* som omfattar 120 poäng eller mer. De vanligaste *korta examina* har tidigare varit förskolläraryxamen, lägstadieläraryxamen och sjuksköterskeexamen. Numera omfattar även dessa examina³⁹ 120 poäng eller mer. Idag är de vanligaste korta examina den generella högskoleexamen och ingenjörsexamen⁴⁰.

Tre indikatorer används avseende examina:

- *har tidigare avlagt examen från universitet eller högskola,*
- *har tidigare avlagt kort examen,*
- *har tidigare avlagt lång examen.*

Av intresse kan vidare vara uppgifter om hur länge sedan en student tog sin examen. Om examen är ganska ny, är de nuvarande studierna sannolikt en fortsättning (eller komplettering) på den utbildning som ingår i examen. Om det gått en viss tid sedan man tog sin examen kan man misstänka att det finns andra förklaringar: t.ex. att den nuvarande utbildningen är ett led i en fortbildning eller vidareutbildning motiverad av de krav man upplevt i sin yrkesverksamhet eller att det är början på något helt nytt.

Eftersom det finns studenter som tagit mer än en examen⁴¹ har kriterierna formulerats på följande sätt:

- *Avlade senaste examen 1990/91 eller tidigare.*
- *Avlagt minst en examen 1993/94 eller 1994/95.*

Många studenter har redan examen från universitet eller högskola

En av sex kvinnliga studenter hösten 1995 hade redan en högskoleexamen. Motsvarande gällde för en av elva manliga studenter. Skillnaden mellan kvinnor och män gäller framförallt korta examina. Bara en mindre del av alla examina har

³⁸ Examina avlagda före 1977/78 är inte medräknade. Detta berör i huvudsak studenter som är 40 år eller äldre.

³⁹ Eller deras "ersättare".

⁴⁰ Ingenjörsexamina som omfattar 120 poäng eller mer förekommer dock i ett ökande antal.

⁴¹ Ca 2 procent av studenterna har avlagt två examina eller fler. ("Rekordet" är 5 examina).

avlagts de senaste två åren före hösten 1995. Däremot har nära två tredjedelar av alla kvinnor som avlagt examen gjort detta för mer än fyra år sedan. Motsvarande gäller för två manliga studenter av fem.

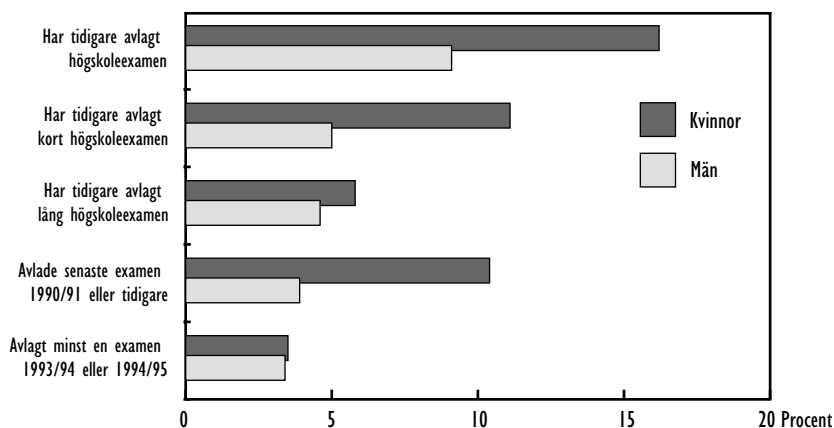

Diagram 20. Studenter hösten 1995. Indikatorer avseende examina.

Relativt många (en av åtta) av studenterna hösten 1995 hade tidigare läst så länge vid universitet eller högskola att de kunnat ta ut en examen. Detta var vanligare bland kvinnorna än bland männen (*Diagram 20*). En kvinna av sex och en man av elva, hade examen från universitet eller högskola. Skillnaden mellan kvinnor och män var speciellt stor för det vi kallat korta examina. Andelen som hade kort examen bland kvinnorna var mer än dubbelt så stor som bland männen. Men även långa examina var vanligare bland kvinnor än bland män (*Diagram 20*).

Bara en mindre del av dem som hade en examen hade avlagt denna under de senaste två åren (dvs. under 1993/94 eller 1994/95). I gengäld hade två kvinnor av tre som hade tagit examen gjort detta läsåret 1990/91 eller tidigare. Bland männen gällde detta något mindre än hälften av alla som hade examen (*Diagram 20*).

Studenter med examen finns vid alla högskoletyper

Mer än var fjärde student vid vårdhögskolorna har redan examen. Motsvarande gäller för en av åtta studenter såväl vid universiteten som vid de mindre och medelstora högskolorna. En student av elva vid fackhögskolorna har examen från högskoleområdet. Vid alla högskoletyper har en större andel av kvinnorna än av männen avlagt en examen.

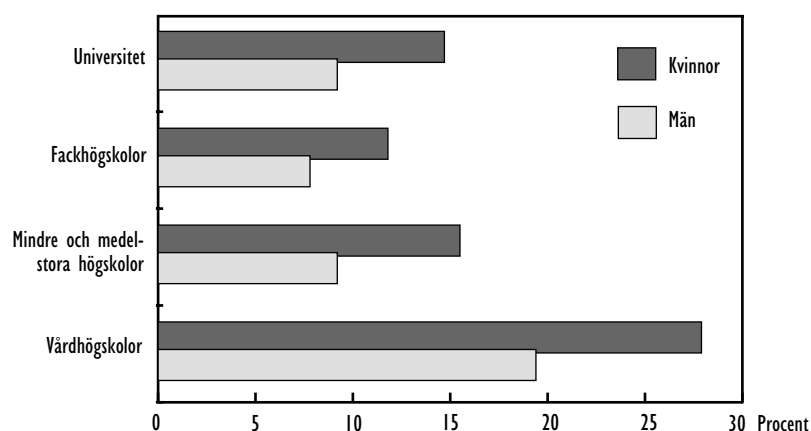

Diagram 21. Studenter hösten 1995 vid olika högskoletyper. Andelen som tidigare avlagt examen vid universitet eller högskola.

Mer än var fjärde kvinnlig student vid *vårdhögskolorna* hade en examen på högskolenivå. Vid universiteten och de mindre och medelstora högskolorna gällde detta för ungefär en kvinnlig student av sju, vid fackhögskolorna för en kvinnlig student av åtta. Inom varje högskolegrupp var andelen män med examen lägre än andelen kvinnor med examen (*Diagram 21*).

På alla högskoletyper dominerar ”gamla examina” bland kvinnorna

En av tio kvinnor som läser vid universiteten eller de mindre och medelstora högskolorna, en av tretton vid fackhögskolorna och en av fem kvinnor som läser vid vårdhögskolorna avlade sin senaste examen på högskolenivå för mer än fyra år sedan.

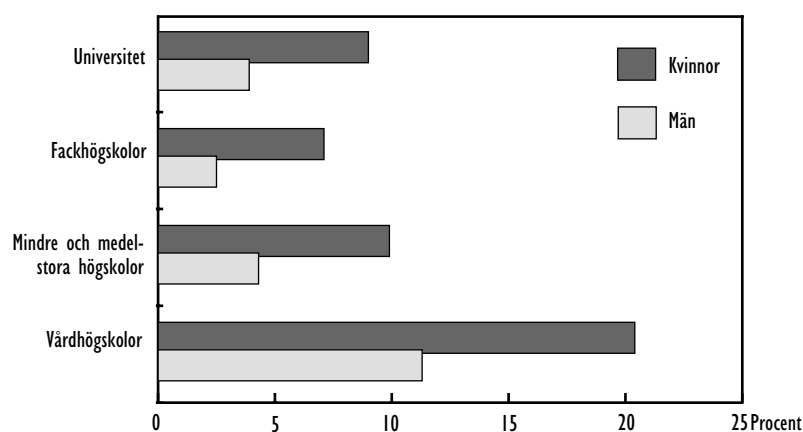

Diagram 22. Studenter hösten 1995. Andelen av alla studenter som avlade senaste examen läsåret 1990/91 eller tidigare.

I *Diagram 22* redovisas hur stor del av studenterna vid olika högskoletyper som har examina som avlades för minst fyra år sedan. Tre av fyra kvinnor med examen vid vårdhögskolorna hade avlagt denna för mer än fyra år sedan (dvs. läsåret 1990/91 eller tidigare). Samma sak gällde för tre av fem kvinnor med

examen vid övriga högskolegrupper (universitet, fackhögskolor och mindre och medelstora högskolor). Bland de män som hade examen var andelen med en gammal examen mindre än bland kvinnorna (andelen varierade mellan ca 30 procent vid fackhögskolorna och ca 60 procent vid vårdhögskolorna).

Nära 40 procent av de studenter som är mellan 35 och 39 år har redan en examen från universitet eller högskola

Fördelningen på långa och korta examina varierar mellan högskoletyperna. Den största andelen långa examina finns vid universiteten. Vid vårdhögskolorna är nästan alla tidigare examina korta.

Som väntat ökar andelen med examen med stigande ålder. I de äldsta studerande-grupperna har mer än 40 procent av studenterna redan tagit en examen.

I *Tabell 13* och *Tabell 14* redovisas ytterligare data om examensfrekvenserna för olika grupper studenter. Bland resultaten kan märkas följande:

Fördelningen mellan korta (mindre än 120 poäng) och långa examina (120 poäng eller mer) varierar mellan högskoletyperna. Vid *universiteten* är det lika många som har en kort och en lång examen. Vid *fackhögskolorna* är något mindre är två tredjedelar av alla tidigare examina korta. Vid de *mindre och medelstora högskolorna* gäller detta för tre fjärdedelar och vid *vårdhögskolorna* har praktiskt taget alla studenter som har examen från högskola/universitet en kort examen (*Tabell 14*).

Andelen bland studenterna som redan har en examen ökar, som man kan vänta sig, med åldern. Nära 40 procent av studenterna i åldersgruppen 35–39 år hade tidigare tagit examen vid universitet eller högskola (*Tabell 13*).

Andelen som hade en ”gammal” examen ökade naturligt nog med stigande ålder. I åldersgruppen 30–34 år hade två tredjedelar av dem som hade tagit examen gjort detta 1990/91 eller tidigare. I gruppen 35–39 år gällde detta för mer än fyra femtedelar av alla som hade en examen (*Tabell 13*).

Kommentar

Resultaten ovan innebär att 23 000 av de kvinnliga studenterna höstterminen 1995 och 10 000 av de manliga redan hade någon form av högskoleexamen. Nästan varannan student i 35–40 års ålder hade en examen med sig i bagaget. Cirka 20 000 studenter hade en högskoleexamen som var minst fyra år gammal när de studerade hösten 1995. Totalt stärker dessa resultat intrycket att många studenter verkligen ägnar sig åt vad man skulle kunna kalla ”återkommande utbildning”.

Studietakt

En ytterligare variabel gäller studietakten. Till skillnad från de övriga handlar den *inte* vad som har hänt under studenternas tidigare studier. Studietakten avser den aktuella terminen – i detta fall höstterminen 1995.

SCB har på StudS uppdrag gjort vissa beräkningar av studenternas studietakt, dvs. antalet poäng som ingår i ”betinget” för den aktuella terminen. Detta har visat sig innebära vissa problem. Det finns dock underlag för att definiera vilka studenter som kan anses studera på *deltid*.

I *bilaga 2* redovisas en metod att ur högskoleregistret beräkna omfattningen (i poäng) av de kurser eller delar av kurser som en student har tagit på sig under den aktuella terminen. Vi definierar studentens studietakt som detta poängtal dividerat med 20. Studietakten är alltså mindre än 1 för den som läser mindre än 20 poäng per termin, och större än 1 för den som läser mer än 20 poäng under terminen i fråga.

Av *bilaga 2* framgår att det inte finns någon skarp gräns mellan heltid och deltid. Det finns studenter som har en studietakt på under 5 poäng per termin, men också studenter med ”nästan heltid” – 18 eller 19 poäng per termin.

Det finns också osäkerheter i beräkningarna. Speciellt osäkra är uppgifterna för studenter vid de enheter som *inte* använder LADOK-systemet för registrering av studieresultat. Detta gäller i första hand vid vårdhögskolor och de konstnärliga högskolorna i Stockholm.

Mot denna bakgrund används i det följande bara begreppet *deltid* som definieras enligt följande:

Deltidsstudent är den som har en studietakt på 0,74 eller mindre.

En student anses alltså vara deltidsstudent under en termin (i detta fall höstterminen 1995) om han/hon under denna läser högst 14 poäng.

Någon ytterligare uppdelning av studenterna i grupper beroende på studietakten görs inte. Inte heller görs någon formell definition av heltidsstudent.⁴²

Knappt en fjärdedel av kvinnorna och en femtedel av männen läste (med ovan nämnda definition) på deltid under höstterminen 1995.

Deltidsstudier förekommer i alla åldersgrupper: I de två yngsta (upp till 22 år) är mellan 8 och 10 procent av alla studenter registrerade för deltidsstudier. För de äldre åldersgrupperna är andelen deltidsstuderande betydligt större. Bland

⁴² OBS Det är inte nödvändigt att *heltidsstudent* måste definieras som den student som *inte* är deltidsstudent.

alla studenter som är 25 år eller äldre läser mer än en tredjedel på deltid. För den äldsta gruppen (40 år eller äldre) gäller detta för nära två tredjedelar av studenterna (*Tabell 13*).

Det sista påståendet kan vändas – mer än 10 000 personer som var 40 år eller mer läste *inte* på deltid – dvs. de läste under höstterminen 1995 kurser omfattande sammanlagt 15 poäng eller mer.

7 ”Icke-traditionella” studenter

”Nya studerandegrupper”

I den pedagogiska och politiska debatten har man sedan lång tid tillbaka intresserat sig för vad man i Sverige kallat ”nya studerandegrupper i högskolan” och eventuella utbildningar avsedda speciellt för dessa. Här skall bara nämnas några exempel.

- *Vuxenstudenter* (eller studenter i vuxenutbildning på högskolenivå): Många talar om vuxna studenter i högskolan som en speciell grupp. Definitionen kan dock variera: Ibland är det alla studenter som fyllt 25 år. Ibland är det studenter över 25 år som läser på deltid.
- Studenter som ägnar sig åt *fortbildning* eller *vidareutbildning*: Det är personer som är verksamma inom ett yrke (som i och för sig inte behöver bygga på högskoleutbildning) och som genom högskolestudier vill skaffa sig mera kunskaper (och/eller färdigheter) i avsikt att kunna utföra sitt yrke bättre (*fortbildning*) eller för att kunna befordras till mer kvalificerade arbetsuppgifter (*vidareutbildning*).
- *Återkommande utbildning* introducerades som begrepp i början av 1970-talet. Ursprungligen var det en modell för all utbildning ovanför den obligatoriska skolan. Inom högskoleområdet gick den ut på att studenterna inte nödvändigtvis skulle gå en hel utbildningslinje i ett sammanhang, utan att det skulle finnas etappavgångar som gav en grund för yrkesverksamhet. Sedan kunde man komma tillbaka efter några år och fortsätta på utbildningslinjen i fråga och då ha hjälp av de erfarenheter man fått i arbetslivet. Ett led i ett system för återkommande utbildning kunde också vara att den som slutade gymnasieskolan skaffade sig erfarenheter av arbetslivet innan hon/han började högskolestudier. En viktig del i 1977 års högskolesreform var också att ”arbetslivserfarenhet” skulle vara en merit vid urvalet till högre utbildning.
- Begreppet *livslångt lärande* har aktualiserats bl.a. genom att Europeiska unionen utsåg 1996 till det livslånga lärandets år. Kunskapslyftskommitten talar också om *det livslånga lärandet* som en del i en tredelning av utbildningsinsatserna i landet (se *fig. 1*):

Ungdomsutbildning som består av utbildning i grund och gymnasieskolan och av den utbildning som ”genomförs i samband med att man slutar gymnasieskolan”.

Det *livslånga lärandet* som består av både formell utbildning och informellt lärande i vardagen och i arbetet. Utbildningsinslagen kan vara av

många olika typer – utbildning och kurser inom komvux, vid folkhögskola, i cirklar vid studieförbund och på högskola.⁴³

Kunskapslyftet slutligen har införts av kommittén för att markera en förstärkning av utbildningsmöjligheterna för de vuxna som har den kortaste formella utbildningen.

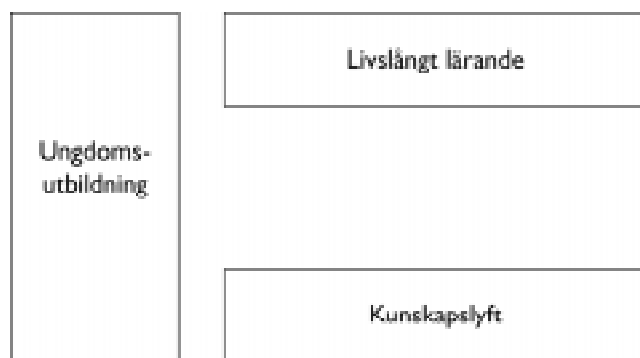

Fig 1. Strukturen för kunskapslyftet och det livslånga lärandet⁴⁴

Icke-traditionella studenter

Ett begrepp som i sig förenar en stor del av exemplen ovan och som är vanligt förekommande internationellt är ”icke-traditionella studenter”. Vi har valt att låta detta vara utgångspunkten för detta kapitel och formulerar frågan: *Hur många av dagens studenter i den svenska högskoleutbildningen kan anses vara icke-traditionella?*

Man kan definiera en icke-traditionell student på flera sätt. Ett kan vara att koppla definitionen till den utbildning som studenten går (t.ex. att alla studenter som läser på *kurser* som är avsedda för återkommande utbildning betraktas som icke-traditionella). Denna definition passar dock inte i Sverige, där kurserna inte är speciellt avsett för en viss kategori studenter utan där större delen av utbildningsutbudet kan användas av studenterna på olika sätt allt efter den personliga situationen.

Ett annat sätt att definiera vem som skall kallas för icke-traditionell student är att utgå från variabler av den typ som vi introducerat tidigare i denna rapport. Det kan vara studentens ålder, eventuella uppehåll före eller under högskolestudierna, studietakten osv.

⁴³ Kunskapslyftskommittén menar också att kompetensutveckling i arbetslivet delvis baseras på kurser hos olika utbildningsanordnare – men mer består av informellt lärande på arbetsplatsen. Till detta kommer arbetsmarknadsutbildning avsedda för dem som är eller riskerar att bli arbetslösa.

⁴⁴ Från SOU 1996:27. *En strategi för kunskapslyft och livslångt lärande*. Delbetänkande av kommittén om ett kunskapslyft för vuxna. Stockholm 1996.

Vi ska här använda den senare metoden. Men istället för att börja med att diskutera vad som skall gälla för *icke-traditionella* studenter vänder vi på frågeställningen och börjar med den lättare uppgiften att definiera vad som skall menas med en *traditionell* student. Utgångspunkten är några av de indikatorer som introducerats i det föregående.

Definition av traditionella studenter

Intuitivt uppfattar man en traditionell student som en person som relativt snart efter avslutade gymnasiestudier börjar högskolestudier på heltid och genomför dessa utan längre uppehåll fram till det att hon/han lämnar högskolan (i bästa fall med en examen på fickan). Detta motiverar följande definition:

Definition 1: En student anses vara *traditionell* om och endast om hon/han uppfyller följande tre villkor:

- inte har gjort något *långt uppehåll* i studierna (dvs. inte varit frånvarande under en sammanhängande period på tre terminer eller mer),
- började sina högskolestudier för första gången senast vid 24 års ålder (åldern mäts som den ålder vederbörande har vid slutet av det aktuella året),
- inte läser på deltid.

Definitionen kan anses vara ganska ”bred” Man skulle kunna begränsa sig till att sätta gränsen vid personer som börjat högskolestudierna senast vid 21 års ålder. Detta skulle vara naturligt i vissa andra länder (t.ex. England och Frankrike), där man av tradition börjar högskolestudier direkt efter gymnasiet ofta vid 17 eller 18 års ålder. Men i Sverige är det trots allt många av dem som uppfattas som mycket ”traditionella” studenter, som har börjat sina studier först vid 22, 23 eller 24 års ålder.

Man kan också skärpa kriterierna genom att enbart räkna en student som traditionell om han/hon överhuvudtaget inte har gjort något uppehåll (dvs en student skulle inte anses som traditionell om hon/han varit borta från studierna under minst en termin istället för minst tre terminer). Men det skulle innebära att den som gör uppehåll under en eller två terminer t.ex. för militärtjänst men i övrigt uppfyller kriterierna inte skulle klassas som traditionell. Dessutom finns det studenter som inte är formellt registrerade under en termin men som ändå bedriver studier t.ex. för att hämta in missade tentamina.⁴⁵ Därför begränsas kravet till att en traditionell student inte skall ha gjort uppehåll under minst tre sammanhängande terminer.

I materialet finns ca 10 000 studenter för vilka man inte vet vilket år de började högskolestudier. Därmed kan man inte heller avgöra hur gamla de var när detta inträffade. Det gäller i samtliga fall personer som började i den traditionella

⁴⁵ Registrering som det används här, innebär att man börjar studier på något nytt, antingen en ny kurs eller en fortsättning på en kurs som är utsträckt över mer än en termin.

högskolan före höstterminen 1977. Det skulle kunna tänkas att någon av dessa personer, vilka alla är 37 år eller äldre, uppfyller de tre kriterierna för en traditionell student. Genom olika analyser av materialet har vi dock kunnat konstatera att detta som mest kan gälla för några hundratal personer. Ingen student som börjat högskolestudier före höstterminen 1977 har därför klassats som traditionell.

Definition av icke-traditionella studenter

Efter denna inledning är tiden mogen för ytterligare en definition:

Definition 2: De studenter som inte är traditionella enligt definitionen ovan kallas för *icke-traditionella*.

Det innebär att en student räknas som *icke-traditionell* om han/hon uppfyller *minst ett* av kriterierna:

- 1 har gjort minst ett långt uppehåll i studierna,
- 2 började högskolestudier vid 25 års ålder eller senare (alternativt började studera före hösten 1977),
- 3 studerar på deltid.

Denna definition ger 131 000 traditionella och 115 000 icke-traditionella studenter. De senare utgör 47 procent av alla studenter hösten 1995.⁴⁶ Tre av fem icke-traditionella studenter är kvinnor. Bland de traditionella studenterna är könsfördelningen betydligt jämnare (förhållandet kvinnor/män = 53/47) (*Tabell 15*).

Fördelningen mellan traditionella och icke-traditionella studenter för män och kvinnor vid de olika högskoletyperna redovisas i *Diagram 23* (se också *tabell 16*).

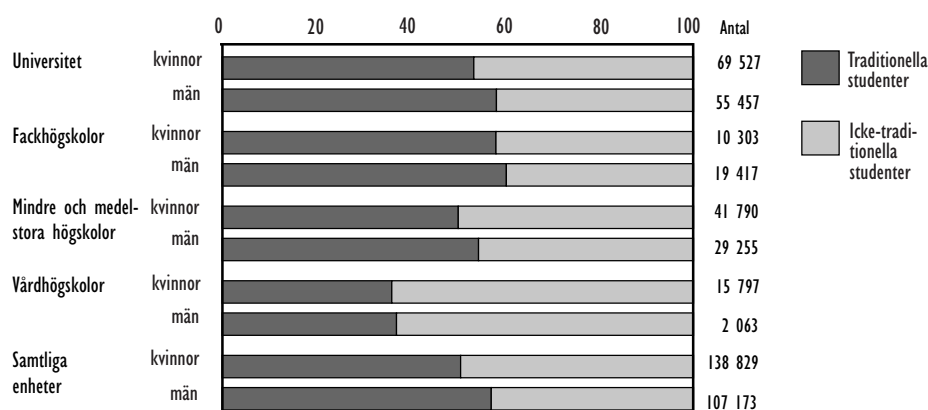

Diagram 23. Studenter hösten 1995. Fördelning på traditionella och icke-traditionella studenter vid olika högskolegrupper.

⁴⁶ Om vi hade använt strängare kriterier och krävt en begynnelseålder på högst 21 år och inget uppehåll överhuvudtaget av en traditionell student skulle antalet icke-traditionella studenter ha blivit 145 tusen eller 59 procent av samtliga studenter.

Största andelen icke-traditionella studenter finns vid vårdhögskolorna, där nära två studenter av tre är icke-traditionella. Den minsta andelen finns vid fackhögskolorna. Men även vid dessa är två studenter av fem icke-traditionella (*Tabell 16*). Andelen icke-traditionella studenter är genomgående, för var och en av de fyra stora högskolegrupperna, större bland kvinnorna än bland männen. Det är alltså vanligare att kvinnliga studenter är icke-traditionella än att män är det.

Fördelningen av traditionella och icke-traditionella studenter på olika åldrar och bakgrundsgrupper

Åldersfördelning

Fördelningen av studenterna på traditionella och icke-traditionella studenter för olika åldrar beskrivs av *Diagram 24* (kvinnor) och *Diagram 25* (män). De icke-traditionella studenterna finns i första hand i de något äldre åldersgrupperna. De traditionella studenterna är i majoritet upp till 25 års ålder. Redan vid 27 års ålder går det nästan tre icke-traditionella studenter på varje traditionell och det finns bara något hundratal traditionella studenter över 30 år (*Tabell 17*).

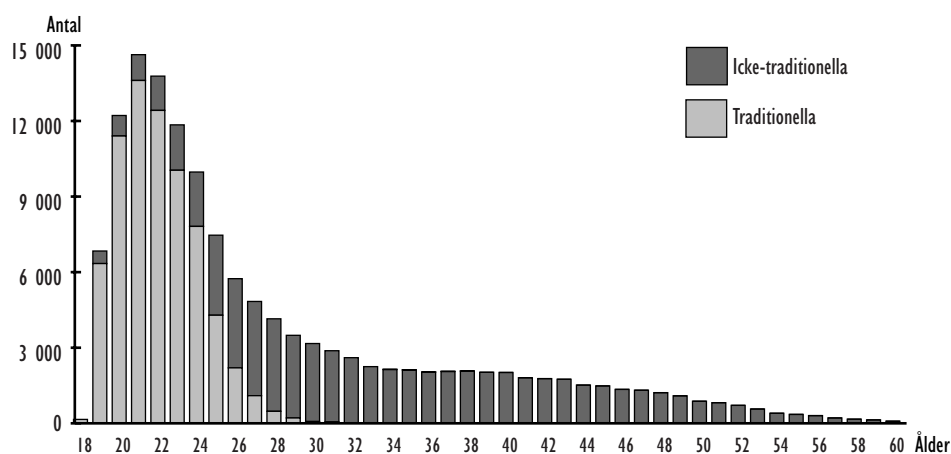

Diagram 24. Studenter hösten 1995. Kvinnor. Fördelning på traditionella och icke-traditionella studenter för åldrarna 18–60 år.

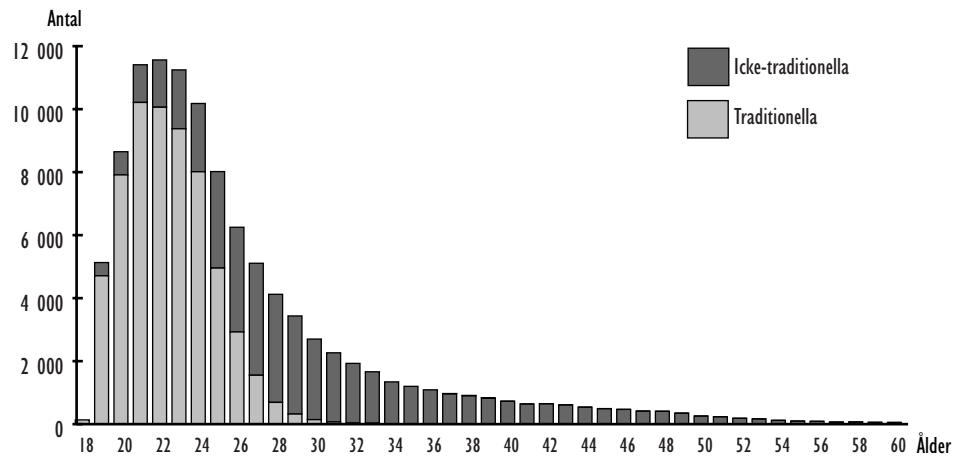

Diagram 25. Studenter hösten 1995. Män. Fördelning på traditionella och icke-traditionella studenter för åldrarna 18–60 år.

Traditionella och icke-traditionella studenter med olika social bakgrund

Andelen icke-traditionella studenter är störst i bakgrundsgrupp III (46 procent, motsvarande värde för grupp II är 40 procent och för grupp I 34 procent) (Tabell 18). Skillnaden beror enbart på att studenterna i grupp III i genomsnitt börjar studierna vid en senare ålder. Bland de studenter som började studierna vid 24 års ålder eller tidigare är fördelningen mellan icke-traditionella och traditionella studenter den samma. De icke-traditionella studenterna utgör i var och en av grupperna I–III 26 procent av samtliga studenter.

Hur ser de icke traditionella studenterna ut?

Olika kriterier

Definitionen innebär alltså att en student räknas som *icke-traditionell* om han/hon uppfyller *minst ett* av kriterierna:

- 1 har gjort minst ett långt uppehåll i studierna
- 2 började högskolestudier vid 25 års ålder eller senare (alternativt började studera före hösten 1977)
- 3 studerar på deltid.

I hela materialet uppfylls dessa kriterier av 52, 67 respektive 56 tusen studenter. Fördelningen på kvinnor och män redovisas i Tabell 19. Två tredjedelar av alla studenter som uppfyller kriterium 1 (har gjort ett långt studieuppehåll) är kvinnor. För kriterium 2 och 3 utgör kvinnorna mer än 60 procent av populationen.

Men det finns naturligtvis studenter som uppfyller mer än ett av de nämnda kriterierna. Fördelningen på samtliga alternativ av kriterier för de icke-traditionella studenterna redovisas i Tabell 20. (Se också Diagram 26.) Kriterium 2 har

av tekniska skäl två alternativ: *började vid 25 års ålder eller senare* och *började studera före ht 1977*. Det senare innebär att vi saknar uppgifter om åldern för starten av högskolestudierna. I *Tabell 21* redovisas resultatet för de studenter som uppfyller det senare villkoret. Det visar sig att med undantag för någon enstaka procent uppfyller dessa studenter även ett av (eller båda) de övriga kriterierna. *Tabell 22* visar på samma sätt fördelningen på de olika kriterierna för den delgrupp studenter för vilka vi känner till startåldern för högskolestudierna.

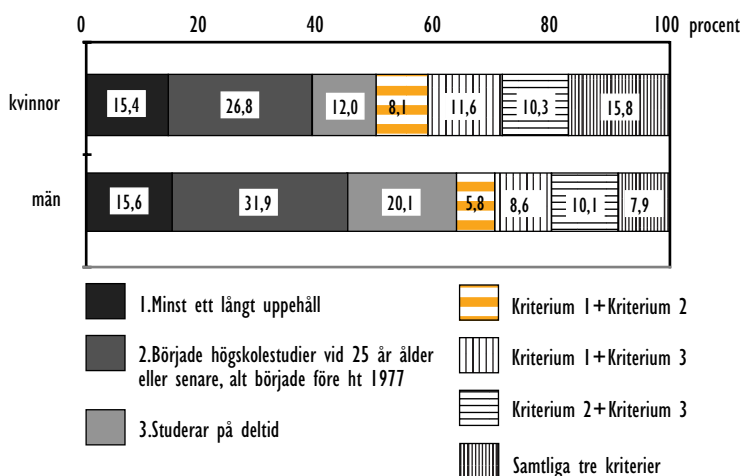

Diagram 26. Icke-traditionella studenter. Kvinnor och män: Fördelning på olika kriterier (procent).

De kriterier som vi valt för att definiera icke-traditionella studenter är av två typer. De två första (*minst ett långt uppehåll* och *började studier vid 25 års ålder eller senare (alt började före ht 1977)*) gäller studenterna studielopp dvs. hur ens tidigare studietid har utformat. Det tredje kriteriet (studerar på *deltid*) gäller den nuvarande studiesituationen. Det senare kriteriet är vanligare bland män än bland kvinnor. Om man bara skulle använda de två första kriterierna för definitionen av icke traditionell student, skulle 60 000 kvinnor vara icke traditionella studenter mot 37 000 män.

Två icke-traditionella studenter av fem uppfyller precis två eller tre av de uppsatta kriterierna. Detta är betydligt vanligare bland kvinnorna än bland männen. Som synes är det vidare dubbelt så stor andel av de icke-traditionella kvinnorna som av de icke-traditionella männen som uppfyller samtliga tre kriterier (*Diagram 26*). En slutsats blir:

Icke-traditionella studenter är oftast kvinnor och kvinnor är också mest icke-traditionella i den meningen att de uppfyller mer än ett av de tre kriterierna.

Kommentar

I flera sammanhang ställs frågor av typen: ”Hur många studenter deltar i återkommande utbildning?” eller ”Hur stor är högskolesektorn för det livslånga lärandet?”. Ofta kommer det inget svar, bl.a. för att de använda begreppen är så vaga.

Det här införda begreppet *icke-traditionella studenter* är ett försök att trots allt ett svar på sådana frågeställningar. Begreppet har också den fördelen att det är internationellt gångbart. Vi kan också konstatera att de *icke-traditionella* studenterna hösten 1995 var c.a 115 000 och de *traditionella* ca 131 000.

Den analys som är gjord ovan skall bara ses som en början på utvecklingen av begreppen traditionell och icke-traditionell student.⁴⁷ Nästa steg bör vara en fortsatt analys av hur de olika kriterierna förekommer inom olika typer av utbildningar. Inom projektet Studenterna i Sverige görs en sådan analys nedbruten på studenter inom olika utbildningar. Den kommer så småningom att presenteras i en separat arbetsrapport inom projektet.

⁴⁷ En utveckling som eventuellt kan medfölja att man gör modifieringar i de här använda definitionerna.

Bilaga I

Högskoleregistret

Studieobjektet i denna arbetsrapport är de studenter som var registrerade under höstterminen 1995. Dessutom görs jämförelser med situationen tio år tidigare dvs höstterminen 1985. Underlaget för rapporten är till större delen hämtade från SCB:s högskoleregister.

Högskoleregistret i sin nuvarande form upprättades i och med 1977 års högskolereform (vanligen kallad U68). Det har sedermera anpassats till det högskolesystem som infördes 1993. Högskoleregistret innehåller uppgifter om alla studenter som finns eller har funnits i den svenska högskolan sedan höstterminen 1977. Det innehåller bl.a.

- för alla som börjat högskolestudier för första gången ht 1977 eller senare uppgift om vilken termin detta skedde dvs när vederbörande var *högskoleny-börjare*.
- För varje student: uppgifter om de *examina*⁴⁸ som han/hon avlagt höstterminen 1977 eller senare.
- För varje termin: uppgifter om vilka studenter som varit registrerade på olika typer av utbildningar. Det kan i 1977 år system gälla vilka som varit registrerade på en viss *utbildningslinje* eller vilka som varit registrerade på *fristående kurser*. I 1993 års system finns istället uppgifter om registreringar på *kurser* och eventuella *program*.
- För höstterminen 1993 och varje termin därefter: för varje *kurs*, uppgifter om kursens huvudsakliga inriktning, dess omfattning i poäng och studietakt, samt uppgifter om vilka studenter som varit registrerade på kursen ifråga.

Anm. Bland dagens studenter finns personer som började högskolestudier före 1977. Om man började inom det som kallas den traditionella högskolan finns det antecknat i högskoleregistret. Däremot finns ingen uppgift om vilken termin detta skedde. Om man däremot började på någon av de utbildningar som överfördes till högskolan 1977 (det gäller i första hand förskolläraryr, klasslärar- och sjuksköterskeutbildningarna) finns detta inte noterat.

Det är bara studenter som hösten 1995 (vårt mätår) var 37 år eller äldre som kan ha börjat högskolestudier före 1977. Av sammanlagt 246 002 studenter hösten 1995 hade något mer än 10 000 börjat studier inom den ”traditionella” högskolan före höstterminen 1977. En mindre del av dem (600 personer) var i åldern 37–39 år medan majoriteten (över 9 000 personer) var 40 år eller mer.

⁴⁸ Den formella beteckningen i 1977 års studieordning var *bevis över genomgången utbildningslinje*

Bilaga 2

Hur många studenter studerar på heltid och hur många studerar på deltid?

Frågan i rubriken möter vi ofta. Det är dock inte så lätt att svara på den. Skälen till detta är flera.

Den viktigaste gäller definitionen av deltidsstuderande. Många som frågar förutsätter implicit att det finns speciell undervisning för studenter som vill läsa på heltid. Så är inte fallet. Kurser som går på deltid kan samtidigt beviljas både av studenter som har studier som heltidssysselsättning och av sådana som bedriver studier parallellt med omfattande annan verksamhet.

Hur skall man då definiera begreppet deltidsstuderande? Det är *inte* självklart hur detta bör göras. Som exempel ges här tre olika möjliga definitioner.

- En *deltidsstudent* (eller *deltidsstuderande*) är en person som *inte* ägnar sig åt studier under hela arbetsveckan (definition 1).
- En *deltidsstudent* är en student som under en termin läser mindre än 20 poäng (definition 2).
- En *deltidskurs* är en kurs där utbildningen är upplagd så att studenterna förväntas klara kursen genom studier under bara *en del av arbetsveckan*, En *deltidsstudent* är en student som är *registrerad på en deltidskurs* (definition 3).

Dessa tre definitioner ger olika resultat. Studenter som läser på deltidskurser (definition 3) behöver inte uppfylla definition 1 eller definition 2. En student kan läsa två halvfartskurser parallellt, vilket gör honom/henne till heltidsstudent enligt definition 1 och, om de två kurserna är tillräckligt stora, även till heltidsstudent enligt definition 2. Men även tvärtom: Den student som läser en 5-poängskurs på helfart under en 5-veckorsperiod och inget mer under terminen är deltidsstuderande enligt definition 2, men heltidsstuderande enligt definition 3 och definition 1. (Definition 1 och 2 är alltså inte heller konsistenta med varandra).

Det är viktigt om man vill kunna beskriva hur högskolesystemet fungerar att man kan uppskatta och beskriva hur studenterna ”utnyttjar” det. Därför kan det finnas anledning att undersöka om vi utifrån högskoleregistret kan avgöra hur många hel- eller deltidsstuderande det finns.

Utgångspunkter

Det finns tre utgångspunkter för fortsättningen:

1. Frågan om hel- eller deltidstudier måste grundas på studentens totala engagemang i utbildning under en viss period och inte på vilken typ av kurser (hel- eller deltid) som han/hon går.

2. Den period som avses skall var en viss termin. Man har i andra sammanhang arbetat med ett hel- och deltidsbegrepp som baserades på studentens engagemang (eller "beting") under ett helt läsår. En sådan definition skulle dock innebära att alla som läser 20 poäng en av de två terminerna men ingenting den andra blir "deltidsstuderande". Det stämmer dåligt med den allmänna uppfattningen av "deltidsstudier".
Man kan naturligtvis också tänka sig att man mäter studieinsatsen under en kortare tid, t.ex. under en viss "mätvecka". Detta skulle dock innebära att man inte kan basera definitionen på högskoleregistret utan måste göra speciella undersökningar av något slag.
3. Det är inte självklart att begreppet heltid/deltid skall täcka alla situationer. Man skulle kunna tänka sig att det även i framtiden kan finnas studenter för vilka man *inte* på ett meningsfullt sätt kan avgöra om vederbörande läser heltid eller deltid.

Studietakt

Vi börjar med att definiera vad vi menar med en students *studietakt*.

För varje student och termin säger vi att studietakten är:

omfattningen i poäng av de kurser eller de delar av olika kurser som studenten läser under en termin dividerat med 20.

De kurser eller kursdelar som skall räknas med är samtliga som studenten läser under terminen med undantag för det hon/han redan studerat under en tidigare termin.

Den som läser sammanlagt 20 poäng under terminen har alltså med denna definition en studietakt på 1,0. Den som läser 10 poäng under terminen har studietakten 0,5.

Det finns dock även här en del definitionsfrågor.

Läser är ett oklart begrepp åtminstone om man vill använda högskoleregistret för beräkningarna. Istället använder vi här begreppet *registrerad*. Registreringar avser i detta sammanhang alltid en *kurs*. Det finns fyra typer av registreringar:

- *Nyborjarregistrerad* dvs. när man för första gången är registrerad på en kurs.
- *Fortsättningsregistrerad* som man kan bli om man under en ny termin skall läsa nya delar av en kurs (dvs. delar av kursen som man inte förväntades ha läst under tidigare terminer). (Exempel: Den som läser en kurs på 40 poäng under två terminer, blir fortsättningsregistrerad under den andra av dessa två terminer. Samma sak gäller för den som läser en 20 poängskurs i halvfart under två på varandra följande terminer).
- *Omregistrerad* blir man om man vill gå om en kurs eller en del av en kurs som man läst tidigare.

- *Tentamensregistrerad* på en kurs under en termin blir man om man enbart vill tentera på kursen.

I högskoleregistret finns sedan höstterminen 1993 för varje student noterat de kurser som han/hon varit nybörjar- eller fortsättningsregistrerad på⁴⁹. Omregistreringar eller tentamensregistreringar antecknas inte. I denna rapport används därför begreppet *registrering* (och *registrerad*) som det förekommer i högskoleregistret (dvs nybörjar- eller fortsättningsregistrering).

Hur kan man beräkna (den sammanlagda) studietakten för en student? Om alla kurser som han/hon läser inleds och avslutas inom den aktuella terminen är svaret enkelt. Man lägger ihop poängen på de aktuella kurserna och dividerar summan med 20.

Däremot blir det problem när studenten har läst kurser som i tiden är utsträckta över flera terminer. Man måste då kunna avgöra hur många av kursens totala poäng som ligger inom den aktuella terminen. Det finns två variabler i SCB:s register som kan användas som hjälpmedel till detta. Det är dels *studietakten* på en kurs, dels "*poäng inom terminen*" (*TPOMF*) som finns för alla kurser som noteras i LADOK-systemet.

Studietakten skall anges för varje kurs⁵⁰. Den anges i procent av full tid. En halvfartskurs skall därför ges studietakten 50%. Det visar sig dock att man inte alltid anger studietakten på rätt sätt. Det verkar som om man ibland baserar beteckningen "studietakt för en kurs" på den studietakt som de berörda studenterna har. Exempel: Om ett program innehåller tre 20-poängskurser som läses parallellt under tre terminer borde man ange för var och en av dem en studietakt på 33,3%. Det förekommer tydligen att man i stället anger studietakten 100% för var och en av de tre kurserna eftersom de berörda studenterna ju läser helfart.

Om *TPOMF* finns på varje kurs som en student är registrerad på under en viss termin, kan man också genom att summera dessa få fram den totala poängsumman för den aktuella studenten under terminen.

Men *TPOMF* anges bara på kurser i LADOK-systemet. Detta är infört på alla universitet och mindre och medelstora högskolor, med undantag för Handelshögskolan i Stockholm, Idrottshögskolan i Stockholm och Högskolan i Skövde. På vårdhögskolorna har man i allmänhet ännu inte infört LADOK-systemet för registrering av sina studenter.

⁴⁹ Detta gäller fullt ut för studenter som läser eller läst vid högskolor som använder LADOK-systemet för att registrera studenterna. För övriga högskolor har SCB infört kursbeteckningar på ett schabloniserat sätt.

⁵⁰ Eller de motsvarigheter som SCB skapat för utbildningen vid högskolor som inte använder LADOK.

En komplikation är att vissa universitet/högskolor under senare tid har integrerat en eller flera vårdhögskolor, som inte haft sina studenter registrerade i LADOK-systemet. I en övergångsfas har man valt att inte överföra de gamla studenterna från vårdhögskolorna och deras kurser till LADOK. (De nya studenterna på vårdutbildningarna däremot har bokförts inom LADOK). Detta betyder att vissa universitet och mindre och medelstora högskolor rapporterar till SCB på två sätt. Dels de studenter som finns i LADOK (med TPOMF) dels de som finns kvar i den gamla vårdhögskolans registrerings-system (utan TPOMF)⁵¹.

Beräkning av studietakten för en viss student

SCB har gjort en bearbetning av högskoleregistret och beräknat studietakten för varje student som varit registrerad höstterminen 1995 enligt följande metod:

För alla kurser som studenten varit registrerad på under terminen i fråga har TPOMF adderats, om denna variabel funnits angiven. För de kurser där TPOMF inte funnits (dvs kurser som ej förekommit i LADOK) har poängen inom terminen beräknats som kursens totalpoäng, om kursens utsträckning i tiden är 20 veckor eller mindre (framräknad med hjälp av uppgifterna om studietakten). Om kursens utsträckning i tiden ("X") är mer än 20 veckor, har kursens poäng inom terminen satts till $20/X$ gånger poängtalet.

För varje student har sedan adderats poängen inom terminen för de kurser han/hon varit registrerad på. Poängsumma har slutligen dividerats med 20 för att få studentens studietakt under den aktuella terminen.

Deltid

Av ovanstående och de beräkningar som SCB gjort kan man dra vissa slutsatser:

- Det finns ingen skarp gräns mellan heltid och deltid. Det finns studenter som har en studietakt på under 5 poäng per termin, men också studenter med "nästan heltid" 18 eller 19 poäng per termin.
- Beräkningsmetoden som den redovisas ovan är i och för sig den bästa som kan användas idag, om man inte skaffar grunddata på annat sätt än genom SCB. Men det finns ändå osäkerheter i materialet. Speciellt osäkra är uppgifterna för studenter vid de enheter som står utanför LADOK. Detta påverkar de slutsatser man kan dra av materialet.

⁵¹ Detta gällde för ht 1995 och högskolorna i Örebro och Halmstad, Mitthögskolan och Mälardalens högskola.

Mot denna bakgrund definierar vi i fortsättningen

Deltidsstudent är den som har en studietakt på 0,74 eller mindre.

Deltidsstudent är alltså den som läser högst 14 poäng per termin. Någon ytterligare uppdelning av studenterna i grupper beroende på studietakten görs inte. Inte heller görs någon formell definition av *heltidsstudent*.⁵²

I *Tabell 23* redovisas för de olika universiteten, fackhögskolorna och de mindre och medelstora högskolorna andelen av studenterna höstterminen 1995 (uppdelade på män och kvinnor) som är deltidstuderande, dvs. andelen som läser högst 14 poäng vid högskolan ifråga. (Eventuella poäng som läses vid en annan högskola är inte medräknade.) *Tabell 24* ger andelen som läste högst 14 poäng under ht 1995 (alla kurser oberoende av högskola medtagna), fördelade på åldersgrupper.

⁵² OBS! Det är inte nödvändigt att *heltidsstudent* måste definieras som den student som *inte* är deltidstudent.

Bilaga 3 – Tabeller

Tabell 1: Studenter hösten 1995 och hösten 1985. Antal kvinnor och män i olika åldersgrupper.

	1995			1985		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
20 år eller yngre	19 221	13 918	33 139	11 414	5 584	16 998
21–22 år	28 412	22 971	51 383	14 866	12 054	26 920
23–24 år	21 820	21 426	43 246	12 076	13 206	25 282
25–29 år	25 686	26 934	52 620	17 698	18 881	36 579
30–34 år	13 045	9 900	22 945	10 089	8 836	18 925
35–39 år	10 319	5 000	15 319	8 225	5 092	13 317
40 år eller äldre	20 326	7 024	27 350	13 330	5 500	18 830
Totalt	138 829	107 173	246 002	87 698	69 153	156 851

Tabell 2: Studenter hösten 1995 och hösten 1985. Procentuell fördelning på kvinnor och män i olika åldersgrupper.

	1995		1985	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
20 år eller yngre	58,0	42,0	67,1	32,9
21–22 år	55,3	44,7	55,2	44,8
23–24 år	50,5	49,5	47,8	52,2
25–29 år	48,8	51,2	48,4	51,6
30–34 år	56,9	43,1	53,3	46,7
35–39 år	67,4	32,6	61,8	38,2
40 år eller äldre	74,3	25,7	70,8	29,2
Totalt	56,4	43,6	55,9	44,1

Tabell 3: Studenter hösten 1995 och hösten 1985. Andelen av åldersklasserna 18–65 år som bedrev högskolestudier.

Ålder	1995 andel (procent)			1985 andel (procent)		
	Kvinnor 1995	Män 1995	Totalt 1995	Kvinnor 1985	Män 1985	Totalt 1985
18	0,32	0,26	0,29	1,63	0,85	1,23
19	13,49	9,64	11,52	6,40	2,92	4,62
20	22,72	15,45	19,01	10,77	4,97	7,80
21	25,71	19,25	22,41	12,47	8,43	10,41
22	24,26	19,66	21,92	12,70	11,12	11,89
23	20,38	18,63	19,49	11,68	12,04	11,86
24	16,93	16,63	16,78	10,62	11,31	10,97
25	12,94	13,52	13,24	8,99	9,64	9,32
26	10,08	10,52	10,30	7,50	7,72	7,61
27	8,00	8,14	8,07	6,22	6,43	6,33
28	6,51	6,12	6,31	5,19	5,00	5,09
29	5,40	5,02	5,20	4,60	4,41	4,50
30	4,87	3,91	4,37	4,27	3,79	4,02
31	4,39	3,28	3,82	3,85	3,33	3,59
32	4,29	2,98	3,62	3,62	2,86	3,23
33	3,86	2,70	3,26	3,16	2,70	2,93
34	3,76	2,24	2,98	2,95	2,30	2,62
35	3,76	2,04	2,88	2,71	1,93	2,31
36	3,58	1,82	2,68	2,61	1,69	2,14
37	3,62	1,62	2,60	2,57	1,61	2,08
38	3,56	1,51	2,52	2,47	1,32	1,88
39	3,49	1,36	2,40	2,48	1,13	1,79
40	3,48	1,22	2,33	2,36	1,03	1,68
41	3,19	1,09	2,12	2,41	0,96	1,66
42	3,04	1,07	2,04	2,25	0,84	1,53
43	3,01	1,02	2,00	2,11	0,79	1,43
44	2,62	0,91	1,75	2,04	0,73	1,37
45	2,47	0,79	1,61	1,92	0,61	1,25
46	2,14	0,73	1,42	1,65	0,60	1,12
47	2,01	0,62	1,31	1,55	0,52	1,03
48	1,85	0,61	1,22	1,31	0,44	0,87
49	1,64	0,51	1,06	1,23	0,45	0,84
50	1,33	0,38	0,85	1,01	0,33	0,66
51	1,27	0,35	0,80	0,89	0,29	0,58
52	1,17	0,30	0,73	0,75	0,28	0,52
53	1,02	0,29	0,65	0,68	0,28	0,48
54	0,81	0,24	0,52	0,52	0,25	0,39
55	0,75	0,20	0,47	0,44	0,21	0,33
56	0,64	0,19	0,41	0,36	0,18	0,27
57	0,46	0,15	0,31	0,31	0,17	0,24
58	0,37	0,16	0,27	0,21	0,14	0,18
59	0,31	0,14	0,23	0,22	0,12	0,17
60	0,21	0,13	0,17	0,15	0,10	0,12
61	0,15	0,11	0,13	0,18	0,09	0,14
62	0,12	0,08	0,10	0,11	0,08	0,10
63	0,07	0,08	0,08	0,09	0,08	0,09
64	0,09	0,09	0,09	0,10	0,08	0,09
65	0,06	0,06	0,06	0,12	0,10	0,11

Tabell 4 Deltagarfrekvenser i högskoleutbildning i Sverige och i andra länder (procent). (Källa OECD: EaG 1997.) Uppgifterna avser 1994/95 och gäller all typ av postgymnasial utbildning inkl. forskarutbildning.

	Sverige	Danmark	Finland	Island	Norge	Sveriges placering bland de EU-länder för vilka uppgifter finns
Deltagarfrekvens(%) i åldersgruppen 18–21 år	13,0	8,9	17,5	7,9	17,5	nr 11 av 13
Deltagarfrekvens(%) i åldersgruppen 22–25 år	16,6	22,6	27,4	20,3	23,6	nr 7 av 13
Deltagarfrekvens (%) i åldersgruppen 26–29 år	7,5	11,2	12,9	6,9	10,0	nr 5 av 12
Deltagarfrekvens (%) i åldersgruppen 17–34 år	9,2	10,8	14,0	8,5	12,8	nr 11 av 12

Tabell 5. Andelen av olika åldersgrupper som deltar i utbildning i olika länder. Alla nivåer. 1994/95 (procent). (Källa OECD: EaG 1997).

	Sverige	Danmark	Finland	Island	Norge	Sveriges placering bland de EU-länder för vilka uppgifter finns
15–29 år	39,3	40,9	45,9	uppg. saknas	41,6	nr 5 av 12
30–39 år	8,3	4,5	6,7	3,7	4,8	nr 2 av 11
16 år	97	94	93	89	95	nr 3 av 14
17 år	96	82	90	77	90	nr 2 av 14
18 år	88	72	81	65	83	nr 1 av 14
19 år	35	55	41	64	49	nr 13 av 13
20 år	31	42	43	43	43	nr 12 av 13
21 år	31	40	49	38	41	nr 10 av 13
22 år	30	36	44	37	38	nr 8 av 13
23 år	28	33	39	33	34	nr 4 av 13
24 år	24	28	32	27	27	nr 3 av 12

Tabell 6. Fördelning av högskolor och universitet höstterminen 1995 i olika grupper.

Universitet

Göteborgs universitet
Linköpings universitet
Lunds universitet
Stockholms universitet
Umeå universitet
Uppsala universitet

Fackhögskolor

Chalmers tekniska högskola
Handelshögskolan i Stockholm
Högskolan i Luleå
Karolinska institutet
Kungl. Tekniska högskolan
Sveriges lantbruksuniversitet

Mindre och medelstora högskolor

Högskolan i Borås
Högskolan i Falun/Borlänge
Högskolan i Gävle/Sandviken
Högskolan i Halmstad
Högskolan i Jönköping
Högskolan i Kalmar
Högskolan i Karlskrona/Ronneby
Högskolan i Karlstad
Högskolan i Kristianstad
Högskolan i Skövde
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla
Högskolan i Växjö
Högskolan i Örebro
Idrottshögskolan i Stockholm
Läraryhögskolan i Stockholm
Mitthögskolan
Mälardalens högskola

Vårdhögskolor

Blekinge Internationella Hälsohögskola
Bohusläns vårdhögskola
Ersta högskola
Hälsohögskolan i Boden

Hälsohögskolan i Jönköping
Hälsohögskolan i Stockholm
Hälsohögskolan i Umeå
Hälsohögskolan i Värmland
Hälsouniversitetet i Östergötland
Kalmar läns vårdhögskola
Röda korsets sjuksköterskeskola
Skaraborgs vårdhögskola
Sophiahemmet sjuksköterskeskola
Vårdhögskolan i Borås
Vårdhögskolan i Falun
Vårdhögskolan i Gävle
Vårdhögskolan i Göteborg
Vårdhögskolan i Kristianstad
Vårdhögskolan i Lund/Helsingborg
Vårdhögskolan i Malmö
Vårdhögskolan i Uppsala
Vårdhögskolan i Vänersborg
Vårdhögskolan i Växjö

De konstnärliga högskolorna i Stockholm m.m.

Danshögskolan
Dramatiska institutet
Ingesunds musikhögskola
Konstfack
Kungl. Konsthögskolan
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm
Operahögskolan i Stockholm
Teaterhögskolan i Stockholm

Övriga enheter

Ericastiftelsen
Gammalkroppa skogsskola
Johannelunds Teologiska Institut
Stiftelsen Stora Sköndal
Stockholms Musikpedagogiska Institut
Teologiska Högskolan i Stockholm
Örebro Missionskola

Tabell 7: Studenter ht 1995. Fördelning på olika åldersgrupper för studenter vid olika typer av högskolor.

Högskoletyp		Fördelning		Åldersgrupper (procentuell fördelning)						totalt (procent)	
		Antal	kvinnor/ män (procent)	20 och yngre	21– 22	23– 24	25– 29	30– 34	35– 39		40 o över
Universitet	kvinnor	69.527	55,6	13,5	20,8	17,6	20,0	9,0	6,3	12,8	100
	män	55.457	44,4	11,7	20,4	20,9	27,0	9,4	4,4	6,2	100
	totalt	124.984	100,0	12,7	20,6	19,1	23,1	9,2	5,4	9,9	100
Fackhögskolor	kvinnor	10.303	34,7	17,1	22,9	18,4	19,9	8,7	5,4	7,6	100
	män	19.417	65,3	16,2	23,3	20,7	24,6	8,0	3,7	3,6	100
	totalt	29.720	100,0	16,5	23,1	19,9	23,0	8,2	4,3	5,0	100
Mindre o medelstora högskolor	kvinnor	41.790	58,8	15,6	21,8	13,8	15,8	8,5	7,7	16,8	100
	män	29.255	41,2	14,1	23,0	18,1	21,6	9,1	5,4	8,6	100
	totalt	71.045	100,0	15,0	22,3	15,6	18,2	8,7	6,7	13,4	100
Vårdhögskolor	kvinnor	15.797	88,4	9,4	14,5	10,6	17,5	13,3	13,1	21,6	100
	män	2.063	11,6	4,8	12,6	16,7	25,8	16,9	9,9	13,4	100
	totalt	17.860	100,0	8,9	14,3	11,3	18,4	13,8	12,7	20,7	100
Konstnärliga högskolor i Stockholm	kvinnor	1.055	58,4	5,8	12,4	16,2	31,1	19,5	7,6	7,4	100
	män	752	41,6	5,3	18,1	18,1	31,0	15,2	5,9	6,5	100
	totalt	1.807	100,0	5,6	14,8	17,0	31,0	17,7	6,9	7,0	100
Övriga enheter	kvinnor	357	60,9	2,8	2,5	11,2	21,8	11,5	13,2	37,0	100
	män	229	39,1	2,2	6,6	17,9	32,8	14,8	8,3	17,5	100
	totalt	586	100,0	2,6	4,1	13,8	26,1	12,8	11,3	29,4	100
Alla universitet/ högskolor	kvinnor	138.829	56,4	13,8	20,5	15,7	18,5	9,4	7,4	14,6	100
	män	107.173	43,6	13,0	21,4	20,0	25,1	9,2	4,7	6,6	100
	totalt	246.002	100,0	13,5	20,9	17,6	21,4	9,3	6,2	11,1	100

Tabell 8: Definition av bakgrundsgrupper i relation till SEI80-koderna för föräldrarna.

Föräldrarnas (högsta) befattningskod SEI80-			Antal i materialet		
kod	Tjänstetyp	kod	SEI80X- kvinnor	män	totalt
Bakgrundsgrupp I					
56	Högre tjänstemän, ledande befattningar	1			
60	Fria yrkesutövare med akademikeryrken	1	29 225	27 804	57 029
Summa Bakgrundsgrupp I			29 225	27 804	57 029
Bakgrundsgrupp II					
46	Tjänstemän på mellannivå	2	30 732	26 595	57 327
33	Lägre tjänstemän I	3			
36	Lägre tjänstemän II	3	12 944	9 860	22 804
79	Företagare	4			
89	Lantbrukare	4	12 184	8 529	20 713
Summa Bakgrundsgrupp II			55 860	44 984	100 844
Bakgrundsgrupp III					
21	Arbetare facklärd i varuproduktion	5			
22	Arbetare facklärd i tjänsteproduktion	5	13 194	9 509	22 703
11	Arbetare ej facklärd i varuproduktion	6			
12	Arbetare ej facklärd i tjänsteproduktion	6	11 551	7 901	19 452
Summa Bakgrundsgrupp III			24 745	17 410	42 155
Bakgrundsgrupp IV					
91	Oklassifierbara anställda	7			
95	Pensionärer	7			
96	Hemarbetande	7			
97	Studerande	7			
98	Deltidsarbetande	7			
99	Uppgift saknas	7	5 322	3 721	9 043
	Ej träff vid samkörningen	8	23 677	13 254	36 931
Summa Bakgrundsgrupp IV			28 999	16 975	45 974

Tabell 9: Studenter hösten 1995. Fördelning på social bakgrund för olika åldersklasser.

Åldersgrupp	Fördelning på grupp I-III (procent)			Bortfall (procent av samtliga i åldersgruppen)
	I	II	III	
20 eller yngre	28,0	50,2	21,8	7,5
21-22	30,1	50,5	19,4	8,2
23-24	32,7	50,0	17,3	8,8
25-29	29,5	50,4	20,2	10,8
30-34	23,3	50,5	26,2	18,3
35-39	19,2	51,6	29,2	23,5
40-	16,9	51,7	31,5	80,3
totalt	28,5	50,4	21,1	18,9

Tabell 10: Studenter hösten 1995. Fördelning efter social bakgrund för olika åldersgrupper.

		Antal grupp I- III	Bakgrundsgrupp (andel procent)			Bortfall (procent)
			I	II	III	
20 år och därunder	kvinnor	17 761	26,0	50,3	23,7	7,6
	män	12 895	30,6	50,1	19,3	7,4
	totalt	30 656	27,9	50,2	21,8	7,5
21-22	kvinnor	26 092	28,2	50,7	21,1	8,2
	män	21 077	32,5	50,3	17,2	8,2
	totalt	47 169	30,1	50,5	19,4	8,2
23-24	kvinnor	19 883	31,2	50,5	18,3	8,9
	män	19 552	34,2	49,4	16,3	8,7
	totalt	39 435	32,7	50,0	17,3	8,8
25-29	kvinnor	22 947	27,8	51,1	21,1	10,7
	män	23 982	31,0	49,7	19,3	11,0
	totalt	46 929	29,5	50,4	20,2	10,8
30-34	kvinnor	10 919	22,6	51,1	26,3	16,3
	män	7 825	24,3	49,6	26,1	21,0
	totalt	18 744	23,3	50,5	26,2	18,3
35-39	kvinnor	8 169	18,6	52,0	29,4	20,8
	män	3 546	20,6	50,7	28,7	29,1
	totalt	11 715	19,2	51,6	29,2	23,5
40-	kvinnor	4 059	16,6	51,8	31,7	80,0
	män	1 321	17,8	51,2	31,0	81,2
	totalt	5 380	16,9	51,7	31,5	80,3

Tabell 11: Studenter hösten 1995 vid olika typer av högskolor. Fördelning på olika bakgrundsgrupper.

		Antal grupp I- III	Bakgrundsgrupp (andel procent)			Bortfall (procent)
			I	II	III	
Universitet	kvinnor	55 333	32,0	49,5	18,5	20,4
	män	46 667	35,6	47,7	16,7	15,9
	totalt	102 000	33,7	48,7	17,7	18,4
Fackhögskolor	kvinnor	8 441	35,3	47,2	17,5	18,1
	män	16 440	33,7	49,8	16,4	15,3
	totalt	24 881	34,3	48,9	16,8	16,3
Mindre och medelstora högskolor	kvinnor	33 141	18,4	53,8	27,7	20,7
	män	24 712	20,5	54,0	25,5	15,5
	totalt	57 853	19,3	53,9	26,8	18,6
Vårdhögskolor	kvinnor	11 826	17,0	51,7	31,3	25,1
	män	1 570	19,8	49,2	31,0	23,9
	totalt	13 396	17,3	51,4	31,3	25,0
Konstnärliga högskolor i Stockholm m.fl	kvinnor	866	38,2	50,0	11,8	17,9
	män	632	35,6	51,3	13,1	16,0
	totalt	1 498	37,1	50,5	12,3	17,1
Övriga enheter	kvinnor	223	26,0	52,5	21,5	37,5
	män	177	20,9	60,5	18,6	22,7
	totalt	400	23,8	56,0	20,3	31,7
Alla universitet/högskolor	kvinnor	109 830	26,6	50,9	22,5	20,9
	män	90 198	30,8	49,9	19,3	15,8
	totalt	200 028	28,5	50,4	21,1	18,7

Tabell 12: Studenter hösten 1995. Kvinnor och män. Indikatorer för studiemönster.

	Andel (%)		
	Kvinnor	Män	Alla
När och vid vilken ålder började man studera?			
Högskolenybörjare	19,8	22,0	20,8
Började studera 1992/93–1994/95 (för högst tre år sedan)	44,5	45,7	44,8
Började studera för mellan fyra och tio år sedan (1985/86–1991/92)	20,6	25,0	22,7
Började högskolestudier för mer än 10 år sedan	15,1	7,3	11,7
Började högskolestudier vid 21 års ålder eller tidigare (gäller studenter under 40 år)	63,0	59,0	61,2
Började högskolestudier vid 24 års ålder eller tidigare (gäller studenter under 40 år)	81,7	81,2	81,5
Under hur många terminer har man studerat?			
Har läst högst 2 terminer utom ht 95	47,5	48,8	48,1
Har läst högst 4 terminer utom ht 95	70,9	69,2	70,1
Har t läst högst 6 terminer utom ht 95	86,6	83,7	85,3
Har läst högst 12 terminer utom ht 95	98,9	98,6	98,8
Hur många har gjort uppehåll i studierna?			
Har gjort minst ett uppehåll i studierna	37,2	33,6	35,6
Har gjort minst tre uppehåll i studierna (minst en termin vardera)	7,8	4,5	6,4
Har gjort minst ett långt uppehåll i studierna (3 terminer eller mer)	25,2	16,3	21,3
Har gjort minst ett kort uppehåll (högst två terminer)	21,7	23,5	22,5
Tidigare registrerad men gjorde uppehåll 1994/95	14,6	10,9	13,0
Tidigare registrerad men har inte studerat under 1991/92–1994/95	6,8	3,5	5,4
Examina			
Har tidigare avlagt examen vid universitet eller högskola	16,2	9,1	13,1
Har tidigare avlagt kort examen	11,1	5,0	8,4
Har tidigare avlagt lång examen	5,8	4,6	5,3
Avlade senaste examen 1990/91 eller tidigare	10,4	3,9	7,6
Avlagt minst en examen 1993/94 eller 1994/95	3,5	3,4	3,4
Studietakt			
Deltid	24,6	20,1	22,6

Tabell 13: Studenter hösten 1995. Indikatorer för studiemönster. Fördelning för olika åldersklasser. (Andelen som uppfyller vissa kriterier (procent)).

		20 år eller yngre	21– 22 år	23– 24 år	25– 29 år	30– 34 år	35– 39 år	40 år och äldre	Alla studenter
När och vid vilken ålder började man studera									
Högskolenybörjare	kvinnor	62,2	16,3	10,4	12,3	14,5	12,6	10,9	19,8
	män	68,4	21,6	12,0	12,5	15,5	16,3	12,7	22,0
	totalt	64,8	18,5	11,4	12,4	14,9	13,8	11,4	20,8
Började studera 1992/93–1994/95	kvinnor	37,8	83,0	56,7	35,8	27,8	24,9	15,8	44,4
	män	31,6	77,3	53,4	36,6	29,4	25,9	16,4	45,7
	totalt	35,2	80,6	54,9	36,4	28,5	25,2	15,9	45,0
Började studera för mellan fyra och tio år sedan (1985/86–1991/92)	kvinnor	0,0	0,7	32,9	51,5	29,7	14,4	13,2	20,6
	män	0,0	1,1	34,6	50,7	38,1	20,1	10,5	24,9
	totalt	0,0	0,9	33,7	50,9	33,3	16,3	12,5	22,5
Började högskolestudier för mer än 10 år sedan (före 1985/86)	kvinnor	0,0	0,0	0,0	0,4	28,0	48,1	60,1	15,1
	män	0,0	0,0	0,0	0,2	17,0	37,7	60,4	7,3
	totalt	0,0	0,0	0,0	0,3	23,3	44,7	60,2	11,7
Började högskolestudier vid 21 års ålder eller tidigare	kvinnor	100,0	91,5	64,4	36,0	28,9	27,3	ej känt	63,0*
	män	100,0	90,1	63,7	30,9	18,6	17,3	ej känt	59,0*
	totalt	100,0	90,9	64,1	33,4	24,5	24,0	ej känt	61,2*
Började högskolestudier vid 24 års ålder eller tidigare	kvinnor	100,0	100,0	100,0	66,4	44,1	42,1	ej känt	81,7*
	män	100,0	100,0	100,0	67,3	35,9	30,9	ej känt	81,2*
	totalt	100,0	100,0	100,0	66,9	40,6	38,4	ej känt	81,5*
Under hur många terminer har man studerat									
Har läst högst 2 terminer utom ht 95	kvinnor	96,4	53,6	33,3	33,4	34,2	32,1	41,7	47,5
	män	99,1	61,6	33,7	32,1	35,2	36,7	44,8	48,8
	totalt	97,8	57,2	33,5	32,7	34,6	33,6	42,5	48,1
Har läst högst 4 terminer utom ht 95	kvinnor	100,0	88,3	59,2	55,9	56,1	57,1	66,5	70,9
	män	100,0	91,2	60,4	51,7	52,6	54,3	63,8	69,1
	totalt	100,0	89,6	59,8	53,8	54,6	56,4	65,8	70,1
Har läst högst 6 terminer utom ht 95	kvinnor	100,0	99,8	84,7	75,7	75,6	77,9	82,9	86,6
	män	100,0	99,8	84,8	70,6	67,9	69,6	79,8	83,7
	totalt	100,0	99,8	84,7	73,1	72,3	75,2	82,1	85,3
Har läst högst 12 terminer utöver ht 95	kvinnor	100,0	100,0	100,0	99,3	97,0	96,7	96,9	98,9
	män	100,0	100,0	100,0	99,0	94,7	93,9	96,8	98,6
	totalt	100,0	100,0	100,0	99,1	96,0	95,8	96,9	98,8
Hur många har gjort uppehåll i studierna ?									
Har gjort minst ett uppehåll i studierna	kvinnor	2,3	12,8	27,8	47,7	59,5	64,7	72,6	37,2
	män	2,4	19,0	31,3	42,7	54,5	59,5	67,5	33,6
	totalt	2,3	15,6	29,6	45,1	57,3	63,0	71,3	35,6
Har gjort minst tre uppehåll i studierna (minst en termin vardera)	kvinnor	0,0	0,0	0,2	3,7	13,8	21,1	29,2	7,8
	män	0,0	0,0	0,2	2,9	12,2	18,4	27,5	4,5
	totalt	0,0	0,0	0,2	3,3	13,1	20,2	28,8	6,4
Har gjort minst ett långt uppehåll i studierna (3 terminer eller mer)	kvinnor	0,0	1,7	6,5	25,8	49,8	59,3	67,7	25,2
	män	0,0	2,8	6,5	17,4	39,1	49,5	61,9	16,3
	totalt	0,0	2,2	6,5	21,5	45,2	56,1	66,2	21,3
Har gjort minst ett kort uppehåll (högst två terminer)	kvinnor	2,3	11,2	21,9	29,7	30,5	29,0	35,0	21,7
	män	2,3	16,3	25,5	30,7	33,2	33,1	35,4	23,5
	totalt	2,3	13,5	23,7	30,2	31,7	30,3	35,1	22,5
Tidigare registrerad men gjorde uppehåll 1994/95	kvinnor	0,1	3,6	6,4	14,5	24,9	30,6	37,8	14,6
	män	0,1	7,7	6,1	10,2	20,0	25,9	36,9	10,9
	totalt	0,1	5,4	6,2	12,3	22,8	29,1	37,6	13,0
Tidigare registrerad men har inte studerat under 1991/92–1994/95	kvinnor	0,0	0,0	0,2	3,5	13,2	19,7	23,7	6,8
	män	0,0	0,0	0,1	1,3	7,5	14,3	25,1	3,5
	totalt	0,0	0,0	0,2	2,4	10,7	17,9	24,1	5,4

* Gruppen 40 år och äldre ej medräknad.

forts Tabell 13

		20 år eller yngre	21– 22 år	23– 24 år	25– 29 år	30– 34 år	35– 39 år	40 år och äldre	Alla studenter
Examina									
Har tidigare avlagt högskoleexamen	kvinnor	0,0	1,7	6,5	16,6	30,4	43,3	39,1**	16,2
	män	0,0	1,4	5,8	11,0	19,9	27,4	27,6**	9,1
	totalt	0,0	1,5	6,1	13,7	25,9	38,1	36,1**	13,1
Har tidigare avlagt kort högskoleexamen	kvinnor	0,0	1,5	4,0	8,7	19,1	30,5	30,5**	11,1
	män	0,0	1,3	4,8	5,4	8,2	12,6	15,6**	5,0
	totalt	0,0	1,4	4,4	7,0	14,4	24,7	26,7**	8,4
Har tidigare avlagt lång högskoleexamen	kvinnor	0,0	0,2	2,6	8,4	12,1	14,5	10,7**	5,8
	män	0,0	0,1	1,1	6,0	12,7	15,9	14,4**	4,6
	totalt	0,0	0,1	1,9	7,2	12,4	15,0	11,7**	5,3
Avlade senaste examen 1990/91 eller tidigare	kvinnor	0,0	0,0	0,1	5,3	22,5	36,8	31,5**	10,4
	män	0,0	0,0	0,0	2,0	10,7	20,9	22,7**	3,9
	totalt	0,0	0,0	0,1	3,6	17,4	31,6	29,2**	7,6
Avlagt minst en examen 1993/94 eller 1994/95	kvinnor	0,0	1,6	5,9	6,4	3,8	3,4	3,8	3,5
	män	0,0	1,3	3,9	6,0	5,0	3,6	3,1	3,4
	totalt	0,0	1,5	4,5	6,2	4,3	3,4	3,6	3,4
Studietakt									
Deltid	kvinnor	6,9	7,0	13,1	23,8	32,8	42,4	64,8	24,6
	män	8,3	9,3	13,5	22,5	31,5	39,5	58,7	20,1
	totalt	7,5	8,1	13,3	23,2	32,3	41,5	63,2	22,6

** Osäkra siffror (underskattning)

Tabell 14: Studenter hösten 1995 vid olika typer av högskolor. Kvinnor och män. Indikatorer för studiemönster. (Andelen som uppfyller vissa kriterier (procent)).

		Universitet	Fackhögskolor	Mindre o medelstora högskolor	Vårdhögskolor	Konstnärliga högsko- lor i Sthlm m.m.	Övriga enheter	Alla universitet/ hög- skolor sammantagna
När och vid vilken ålder började man studera?								
Högskolenybörjare	kvinnor	17,9	21,1	24,3	15,8	16,4	16,0	19,8
	män	18,3	22,2	29,2	19,5	18,4	31,9	22,0
	totalt	18,1	21,8	26,3	16,3	17,2	22,2	20,8
Började studera 1992/93– 1994/95 (för högst tre år sedan)	kvinnor	43,0	42,9	46,4	47,7	38,5	32,5	44,5
	män	44,2	45,5	48,5	49,9	45,8	34,9	45,7
	totalt	43,5	44,6	47,3	47,9	41,6	33,4	44,8
Började studera för mellan fyra och tio år sedan (1985/86–1991/92)	kvinnor	24,3	25,9	14,2	17,5	28,2	14,5	20,6
	män	29,4	28	14,8	18,8	23,4	15,3	25,0
	totalt	26,6	27,3	14,5	17,6	26,2	14,9	22,7
Började högskolestudier för mer än 10 år sedan	kvinnor	14,8	10,1	15,1	19,0	16,9	37,0	15,1
	män	8,1	4,3	7,5	11,8	12,4	17,9	7,3
	totalt	11,8	6,3	11,9	18,2	15,0	29,5	11,7
Började högskolestudier vid 21 års ålder eller tidigare (gäller för studenter under 40 år)	kvinnor	66,9	70,0	60,8	46,8	49,5	28,0	63,0
	män	61,2	65,2	53,2	29,2	44,2	21,2	59,0
	totalt	64,2	66,8	57,5	44,6	47,3	24,9	61,2
Började högskolestudier vid 24 års ålder eller tidigare (gäller för studenter under 40 år)	kvinnor	84,5	85,2	79,4	67,8	74,7	57,8	81,7
	män	83,3	84,1	77,1	59,4	75,2	54,5	81,2
	totalt	83,9	84,5	78,4	66,7	74,9	56,3	81,5

		Universitet	Fackhögskolor	Mindre o medelstora högskolor	Vårdhögskolor	Konstnärliga högskolor i Sthlm m.m.	Övriga enheter	Alla universitet/ högskolor sammantagna
Under hur många terminer har man studerat?								
Har läst högst 2 terminer utom ht 95	kvinnor	44,1	45,7	54,5	45,4	44,2	43,4	47,5
	män	43,4	46,8	60,3	47,1	46,5	64,6	48,8
	totalt	43,8	46,4	56,9	45,6	45,2	51,7	48,1
Har läst högst 4 terminer utom ht 95	kvinnor	65,5	64,8	77,8	80,7	63,8	69,5	70,9
	män	63,8	64,7	81,6	78,1	66,2	82,1	69,1
	totalt	64,7	64,8	79,4	80,4	64,8	74,4	70,1
Har läst högst 6 terminer utom ht 95	kvinnor	82,6	79,3	91,7	95,7	83,5	86,0	86,6
	män	80,1	79,4	92,6	93,5	82,5	90,4	83,7
	totalt	81,5	79,4	92,1	95,5	83,1	87,7	85,3
Har läst högst 12 terminer utöver ht 95	kvinnor	98,5	98,2	99,4	99,7	98,1	98,9	98,9
	män	98,4	98,1	99,5	99,6	98,3	98,7	98,6
	totalt	98,5	98,1	99,4	99,7	98,2	98,8	98,8
Hur många har gjort uppehåll i studierna?								
Har gjort minst ett uppehåll i studierna	kvinnor	39,4	33,3	32,9	40,3	45,3	50,7	37,2
	män	37,4	32,2	27,2	36,2	33,1	34,9	33,6
	totalt	38,5	32,6	30,5	39,8	40,2	44,5	35,6
Har gjort minst tre uppehåll i studierna (minst en termin vardera)	kvinnor	8,7	5,6	7,0	7,4	9,4	15,4	7,8
	män	5,4	3,0	3,8	5,6	6,0	6,1	4,5
	totalt	7,2	3,9	5,7	7,2	8,0	11,8	6,4
Har gjort minst ett långt uppehåll i studierna (3 terminer eller mer)	kvinnor	24,6	18,7	24,0	34,0	35,4	44,5	25,2
	män	17,7	11,8	15,6	26,6	23,1	28,4	16,3
	totalt	21,5	14,2	20,5	33,1	30,3	38,2	21,3
Har gjort minst ett kort uppehåll (högst två terminer)	kvinnor	25,5	22,0	17,7	15,2	23,5	21,9	21,7
	män	27,0	24,8	17,0	16,1	18,9	14,9	23,5
	totalt	26,2	23,6	17,4	15,3	21,6	19,1	22,5
Tidigare registrerad men gjorde uppehåll 1994/95	kvinnor	14,1	11,4	14,4	18,8	18,9	19,9	14,6
	män	11,0	9,6	11,3	14,7	13,4	18,3	10,9
	totalt	12,7	10,2	13,1	18,3	16,6	19,3	13,0
Tidigare registrerad men har inte studerat under 1991/92–1994/95	kvinnor	5,8	4,7	7,3	11,5	7,1	11,5	6,8
	män	3,3	2,4	4,2	7,1	4,9	10,9	3,5
	totalt	4,7	3,2	6,0	11,0	6,2	11,3	5,4
Examina								
Har tidigare avlagt examen vid universitet eller högskola	kvinnor	14,7	11,8	15,5	27,9	12,0	18,5	16,2
	män	9,2	7,8	9,2	19,4	10,4	12,7	9,1
	totalt	12,3	9,2	12,9	26,9	11,3	16,2	13,1
Har tidigare avlagt kort examen	kvinnor	8,3	7,4	11,4	25,7	3,6	10,6	11,1
	män	4,1	5,0	5,8	17,5	2,0	4,4	5,0
	totalt	6,4	5,8	9,1	24,8	2,9	8,2	8,4
Har tidigare avlagt lång examen	kvinnor	7,3	4,9	4,7	2,4	9,0	11,5	5,8
	män	5,6	3,1	3,9	2,2	8,9	10,0	4,6
	totalt	6,5	3,7	4,4	2,4	9,0	10,9	5,3
Avlade senaste examen 1990/91 eller tidigare	kvinnor	9,0	7,1	9,9	20,4	7,8	14,6	10,4
	män	3,9	2,5	4,3	11,3	5,2	9,6	3,9
	totalt	6,8	4,1	7,6	19,4	6,7	12,6	7,6
Avlagt minst en examen 1993/94 eller 1994/95	kvinnor	3,7	2,8	3,4	3,2	2,9	1,7	3,5
	män	3,4	3,4	3,4	4,3	3,3	1,3	3,4
	totalt	3,5	3,2	3,4	3,3	3,1	1,5	3,4

Tabell 15: Studenter hösten 1995. Fördelning på icke-traditionella och på traditionella studenter.

	Antal			Fördelning (procent)		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Icke-traditionella	68 582	46 007	114 589	59,9	40,1	100,0
Traditionella	70 247	61 166	131 413	53,5	46,5	100,0
Alla	138 829	107 173	246 002	56,4	43,6	100,0

Tabell 16: Procentuell fördelning på icke-traditionella och traditionella studenter vid olika typer av högskolor.

	Kvinnor		Män		Alla	
	Icke-traditionella	traditionella	Icke-traditionella	traditionella	Icke-traditionella	traditionella
Universitet	46,6	53,4	41,8	58,2	44,5	55,5
Fachhögskolor	41,9	58,1	39,7	60,3	40,5	59,5
Mindre och medelstora högskolor	49,9	50,1	45,6	54,4	48,1	51,9
Vårdhögskolor	64,0	36,0	63,0	37,0	63,9	36,1
Konstnärliga högskolor i Sthlm m.m.	56,9	43,1	46,7	53,3	52,6	47,4
Övriga enheter	79,0	21,0	69,4	30,6	75,3	24,7
Samtliga enheter	49,4	50,6	42,9	57,1	46,6	53,4

Tabell 17: Studenter ht 1995: Fördelning på icke-traditionella och traditionella studenter för olika åldrar.

Ålder	Kvinnor		Män		Alla		Totalt
	Icke-traditionella	traditionella	Icke-traditionella	traditionella	Icke-traditionella	traditionella	
16	1	0	1	1	2	1	3
17	3	5	2	1	5	6	11
18	7	148	8	127	15	275	290
19	498	6 341	421	4 709	919	11 050	11 969
20	814	11 404	735	7 913	1 549	19 317	20 866
21	1 024	13 608	1 196	10 213	2 220	23 821	26 041
22	1 360	12 420	1 501	10 061	2 861	22 481	25 342
23	1 801	10 045	1 869	9 377	3 670	19 422	23 092
24	2 158	7 816	2 167	8 013	4 325	15 829	20 154
25	3 176	4 291	3 063	4 955	6 239	9 246	15 485
26	3 540	2 201	3 324	2 927	6 864	5 128	11 992
27	3 740	1 097	3 555	1 553	7 295	2 650	9 945
28	3 671	477	3 431	691	7 102	1 168	8 270
29	3 280	213	3 114	321	6 394	534	6 928
30	3 095	72	2 557	144	5 652	216	5 868
31	2 823	58	2 195	70	5 018	128	5 146
32	2 581	24	1 893	36	4 474	60	4 534
33	2 236	14	1 633	30	3 869	44	3 913
34	2 137	5	1 331	11	3 468	16	3 484
35	2 118	4	1 196	4	3 314	8	3 322
36	2 034	1	1 088	2	3 122	3	3 125
37	2 059	2	967	5	3 026	7	3 033
38	2 074	1	907	1	2 981	2	2 983

forts. Tabell 17

Ålder	Kvinnor		Män		Alla		Totalt
	icke-traditionella	traditionella	icke-traditionella	traditionella	icke-traditionella	traditionella	
39	2 026	0	829	1	2 855	1	2 856
40	2 019	0	729	0	2 748	0	2 748
41	1 808	0	642	0	2 450	0	2 450
42	1 774	0	650	0	2 424	0	2 424
43	1 749	0	613	0	2 362	0	2 362
44	1 518	0	541	0	2 059	0	2 059
45	1 485	0	493	0	1 978	0	1 978
46	1 347	0	469	0	1 816	0	1 816
47	1 314	0	416	0	1 730	0	1 730
48	1 217	0	410	0	1 627	0	1 627
49	1 091	0	350	0	1 441	0	1 441
50	877	0	259	0	1 136	0	1 136
51	819	0	236	0	1 055	0	1 055
52	713	0	187	0	900	0	900
53	568	0	168	0	736	0	736
54	400	0	121	0	521	0	521
55	354	0	99	0	453	0	453
56	306	0	90	0	396	0	396
57	214	0	68	0	282	0	282
58	165	0	72	0	237	0	237
59	136	0	58	0	194	0	194
60	85	0	54	0	139	0	139
61	63	0	44	0	107	0	107
62	47	0	30	0	77	0	77
63	30	0	32	0	62	0	62
64	39	0	35	0	74	0	74
65	38	0	25	0	63	0	63
66	23	0	29	0	52	0	52
67	22	0	20	0	42	0	42
68	14	0	16	0	30	0	30
69	16	0	17	0	33	0	33
70 och äldre	75	0	51	0	126	0	126
Summa	68 582	70 247	46 007	61 166	114 589	131 413	246 002

Tabell 18: Studenter hösten 1995 med olika social bakgrund. Fördelning på icke-traditionella och traditionella studenter.

Bakgrundsgrupp	Kvinnor		Män		Alla		Totalt
	icke-traditionella	traditionella	icke-traditionella	traditionella	icke-traditionella	traditionella	
I	10 465	18 760	9 160	18 644	19 625	37 404	57 029
II	23 285	32 575	17 116	27 868	40 401	60 443	100 844
III	11 502	13 243	7 699	9 711	19 201	22 954	42 155
IV	23 330	5 669	12 032	4 943	35 362	10 612	45 974
Summa	68 582	70 247	46 007	61 166	114 589	131 413	246 002

Tabell 19: *Icke-traditionella studenter hösten 1995. Antalet och andelen som uppfyller de tre kriterierna.*

	Antal			Andel av alla icke traditionella		
	Har gjort minst ett långt uppehåll i studierna	Började högskolestudier vid 25 års ålder eller senare (alt nybörjar-ålder okänd).	Studerar på deltid	Har gjort minst ett långt uppehåll i studierna	Började högskolestudier vid 25 års ålder eller senare	Studerar på deltid
Kvinnor	34 928	41 815	34 100	50,9	61,0	49,7
Män	17 434	25 633	21 479	37,9	55,7	46,7
Totalt	52 362	67 448	55 579	45,7	58,9	48,5

Tabell 20: *Icke-traditionella studenter. Fördelning på kriterier och kriteriekombinationer.*

	Kvinnor		Män		Kvinnor och män	
	Antal	Andel (procent)	Antal	Andel (procent)	Antal	Andel (procent)
Ett kriterium						
1. Minst ett långt uppehåll	10 553	15,4	7 182	15,6	17 735	15,5
2. Började högskolestudier vid 25 år ålder eller senare, alt började studera före ht 1977	18 369	26,8	14 685	31,9	33 054	28,8
3. Studerar på deltid	8 241	12,0	9 237	20,1	17 478	15,3
Two kriterier						
Kriterium 1+Kriterium 2	5 560	8,1	2 661	5,8	8 221	7,2
Kriterium 1+Kriterium 3	7 973	11,6	3 955	8,6	11 928	10,4
Kriterium 2+Kriterium 3	7 044	10,3	4 651	10,1	11 695	10,2
Samtliga tre kriterier	10 842	15,8	3 636	7,9	14 478	12,6
Summa	68 582	100	46 007	100	114 589	100

Tabell 21: *Icke-traditionella studenter som börjat studera före hösten 1977. Fördelning på kriterier och kriteriekombinationer.*

	Kvinnor		Män		Kvinnor och män	
	Antal	Andel (procent)	Antal	Andel (procent)	Antal	Andel (procent)
Ett kriterium						
1. Minst ett långt uppehåll	0	0,0	0	0,0	0	0,0
2. Började studera före ht 1977	144	2,1	107	3,5	251	2,5
3. Studerar på deltid	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Two kriterier						
Kriterium 1+Kriterium 2	1 824	26,1	939	30,8	2 763	27,5
Kriterium 1+Kriterium 3	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Kriterium 2+Kriterium 3	491	7,0	291	9,6	782	7,8
Samtliga tre kriterier	4 536	64,8	1 710	56,1	6 246	62,2
Summa	6 995	100	3 047	100	10 042	100

OBS! Alla uppfyller kriterium nr 2.

Tabell 22: Icke-traditionella studenter som börjat efter hösten 1977. Fördelning på kriterier och kriteriekombinationer.

	Kvinnor		Män		Kvinnor och män	
	Antal	Andel (procent)	Antal	Andel (procent)	Antal	Andel (procent)
Ett kriterium						
1. Minst ett långt uppehåll	10 553	17,1	7 182	16,7	17 735	17,0
2. Börjat studier vid 25 års ålder eller senare	18 225	29,6	14 578	33,9	32 803	31,4
3. Studerar på deltid	8 241	13,4	9 237	21,5	17 478	16,7
Två kriterier						
Kriterium 1+Kriterium 2	3 736	6,1	1 722	4,0	5 458	5,2
Kriterium 1+Kriterium 3	7 973	12,9	3 955	9,2	11 928	11,4
Kriterium 2+Kriterium 3	6 553	10,6	4 360	10,1	10 913	10,4
Samtliga tre kriterier	6 306	10,2	1 926	4,5	8 232	7,9
Summa	61 587	100	42 960	100	104 547	100

Tabell 23: Studenter ht 1995 andelen som har studietakt på 14 poäng per termin eller mindre ("deltidsstuderade") (= studietakt 0–0,74) för universitet och mindre o medelstora högsk. ordnade efter fallande andel.

	Kvinnor		Män		Totalt	
	totala antalet studenter	andelen deltids-studerande (procent)	totala antalet studenter	andelen deltids-studerande (procent)	totala antalet studenter	andelen deltids-studerande (procent)
Högskolan i Borås	2 096	41,89	1 399	34,45	3 495	38,91
Sveriges lantbruksuniversitet	1 451	36,11	1 175	36,34	2 626	36,21
Mälardalens högskola	3 074	39,07	2 631	32,46	5 705	36,02
Högskolan i Gävle/Sandviken	2 205	34,10	1 594	30,55	3 799	32,61
Högskolan Dalarna	2 250	33,78	1 758	29,35	4 008	31,84
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	984	31,20	869	31,19	1 853	31,19
Högskolan Kristianstad	2 071	31,05	1 157	28,18	3 228	30,02
Kungl. Tekniska högskolan	2 422	27,25	8 144	29,11	10 566	28,69
Högskolan i Halmstad	1 893	31,85	1 493	23,44	3 386	28,15
Umeå universitet	9 059	30,04	6 745	23,38	15 804	27,20
Göteborgs universitet	15 275	29,17	9 731	23,97	25 006	27,15
Stockholms universitet	14 284	28,52	10 281	25,12	24 565	27,10
Uppsala universitet	11 928	27,43	9 844	25,70	21 772	26,65
Lärarhögskolan i Stockholm	5 540	26,82	1 401	22,70	6 941	25,99
Högskolan i Karlstad	4 059	26,04	3 049	24,40	7 108	25,34
Mitthögskolan	5 050	25,49	3 766	24,69	8 816	25,15
Högskolan i Kalmar	1 880	22,61	1 585	24,73	3 465	23,58
Högskolan i Örebro	4 712	24,79	2 759	19,75	7 471	22,93
Högskolan i Karlskrona/Ronneby	780	29,36	1 212	18,56	1 992	22,79
Linköpings universitet	6 182	27,26	6 657	18,61	12 839	22,77
Högskolan i Växjö	3 007	24,38	2 564	20,67	5 571	22,67
Luleå tekniska universitet	3 070	27,07	3 342	16,94	6 412	21,79
Högskolan i Jönköping	2 098	21,64	1 680	20,65	3 778	21,20
Karolinska institutet	2 163	23,12	1 215	15,97	3 378	20,54
Handelshögskolan i Stockholm	411	19,46	939	18,74	1 350	18,96
Chalmers tekniska högskola	1 429	19,17	5 864	18,81	7 293	18,88
Lunds universitet	14 606	20,03	13 725	15,75	28 331	17,96
Högskolan i Skövde	1 152	16,84	1 282	15,13	2 434	15,94
Idrottshögskolan i Stockholm	183	4,37	209	8,13	392	6,38

Tabell 24: Studenter hösten 1995. Andelen inom olika åldersgrupper som har studietakt 14 poäng per termin eller mindre.

	Kvinnor		Män		Totalt	
	totala antalet studenter	andelen deltids-studerande (procent)	totala antalet studenter	andelen deltids-studerande (procent)	totala antalet studenter	andelen deltids-studerande (procent)
20 år eller yngre	19 208	6,9	13 906	8,3	33 114	7,5
21–22 år	28 404	7,0	22 957	9,3	51 361	8,1
23–24 år	21 822	13,1	21 426	13,5	43 248	13,3
25–29 år	25 685	23,8	26 934	22,5	52 619	23,2
30–34 år	13 049	32,8	9 902	31,5	22 951	32,3
35–39 år	10 317	42,4	5 000	39,5	15 317	41,5
40 år eller äldre	20 319	64,8	7 027	58,7	27 346	63,2
Totalt	138 804	24,6	107 152	20,1	245 956	22,6